

De sancto Crisanto De .xj. milib⁹ uirginū

dixit se eē lucā qui de antiochia venerat vbi
dñs militiā celi et aplos & martyres puoca
uerat vt p suis peregrinis pugnaret. Chusti
ani igit aīati omnē turcoz exercitū pfrerēt

CLII

A

De sancto Crisanto

Crisant⁹ fili⁹ poli
mij viri illustrissimi dñi fidē chusti
edoct⁹ eēt & a patre ad ydola reuocari n̄ pos
set iussit eū pater in p̄clauū recludi. et .v. puel
las eidē vt earuz seducatur blādicijs sociari
Qui cū orasset deū ne a fera pessima carnali
s. p̄cupiscētia suparet. p̄tinuo p̄dicte puelle
sono oppresse nec potū nec cibū sumere pote
rāt s; educte exteri⁹ p̄tinuo h̄ sumebāt Tunc
daria v̄go prudētissima deē veste dicata ro
gat vt ad crisantū int̄. ioeat & eū dijs & patri
restituat Qua ingressa & a crisanto de p̄opa
vestiū reprebensa. r̄ndit se nō p̄pter p̄opā. s;
vt dijs & patri eū lucrifaceret sic indutā. Cuz
crisantus iterum eā rep̄benderet cur p̄ dijs
illos coleret q̄s autores ip̄ozū flagiciosos se
per viros & impudicas feminas affirmaret
r̄ndit darias p̄hos p̄noīa boīm elemēta san
xisse. Cui crisant⁹. Si vn⁹ terzā vt deas vene
retur. & alē vt rustic⁹ aret. pl⁹ rustico q̄s vene
ranti exhibere p̄batur. & de mari & alijs simi
liter. Tūc crisantus & daria ab eo p̄uersa sciū
spūs copula vniti. & carnale matrimonium
simulantes ad x̄pm plimos conuertebant.
Itā et claudiū tribunū qui p̄us eius tortoz
fuerat cum proze ei⁹ & filijs & perlurib⁹ alijs
milibus ad fidē p̄uerterūt Crisant⁹ igit ius
su numeriani in fetidissimū carcerē recludit
Sed fetoz in odorē suauissimū cōmutatur.
Daria autē lupanari tradit Sed leo ab am
pbiteatro fugiens hostiari⁹ lupanari⁹ effici
tur. Aditū igitur q̄dā vt v̄ginē corūpat. s;
a leone capit & quasi innuēs a sc̄tā q̄d de ca
p̄tuo fieri iubeat sc̄sitat. Que precepit ne
eū lederet. sed ad se venire permetteret. Qui
mor conuersus p̄ v̄bem cucurrit. & dariam
deam eē clamare cepit. Aditū igitur igni vena
tores vt leonē capiant. sed oēs a leone capiū
tur. & ante pedes virginis ponunt. & ab ea cō
uertunt. Tūc p̄fectus copiosū ignē iussit in

troitu celle mitti. vt leo cū daria cōburatur
Quod leo considerās timuit & rugēs a v̄gi
ne licētiā accepit vt nullū ledēs quo vellz
abiret. Cuz ergo crisanto p̄fectus & darie di
uersa penaz supplicia erogar. & nequa q̄s le
di valerent. tandē imolati cōiuges in foueas
deponūt. et terra & lapidib⁹ obruti x̄po mar
tyres consecrant. tpe cari narbonē p̄pi q̄ ce
pit anno dñi. ccxc. Horum solēntas bic ce
lebaus recolutz

CLIII.

A

De .xj. milibus virginum.

Dodecim milium
virginū passio h̄ ordie celebrata
fuit. In britānia nāq; rex xp̄ianis
simus q̄dam fuit noīe noīb⁹ vel maur⁹ qui
quādam filiā noīe visulā generauit. h̄ mira
bili honestate morum. sapia & pulcritudine
pollebat. ita q̄ ei⁹ fama v̄biq; volabat. Rex
autē anglie cū nimis p̄potēs cēt. & multas na
tiones suo imperio subiugasset. audita h̄ v̄
ginis fama. beatū sp̄ omnia ferebat si p̄dicte
v̄go suo vnigenito copularetur. Iuuenis eēt
ad h̄ plurimū estuabat. Aditū igitur solē
nes nūcios ad patrē v̄ginis. magnis p̄missi
onibus et blandicijs. magnas adijcentes
minas si ad dñm suū vacui reuertant. Rex
autem cepit plurimū anxari. tū q̄a x̄pi f. de
insignitā cultoz ydoloruz tradere indignus
duceret. tū q̄a ip̄am nullaten⁹ p̄sentire cog
sceret. tū q̄a ip̄am regis ferocitatē plurimū
formidaret. Ip̄a autē diuinit⁹ inspirata patzi
sua sit vt p̄dicto regi assensum p̄beret ea tū
p̄ditione p̄posita vt ip̄e rex cum patre. x. v̄
gines electissimas sibi ad solaciū traderet. et
tam sibi q̄s alijs mille v̄gines assignaret. & cō
pans trieribus inducias triennij sibi daret.
Dedicationē sue v̄ginitatis. & ip̄e iuuenis ba
ptizatus in his trib⁹ annis in fide instrueret
Sapientis liquidē v̄sa cōsilio. vt aut difficul
tate p̄posite p̄ditionis animū ei⁹ ab h̄ auer
teret. aut hac oportunitate p̄dictas v̄gines
secum deo dedicaret. At iuuenis libenē hac
conditione accepta apud patrē instituit. & pri
nus baptizatus accelari cūcta que beata v̄
go preceperat imperauit. Idater autē puelle

C 2

ordinavit q⁹ filia sua quā valde diligebat. viros quoz solatio tā ipā q³ e⁹ exercit⁹ indigebat in comitatu suo brēt. **U**ndiq³ igit⁹ v⁹gief pfluūt. vndiq³ viri ad tā g⁹nde spectaculuz curzūt. Itaq³ muli epi ad eas pfluxerūt vt se cuz pgerent. Inter q³ fuit pātul⁹ basilienfis ep⁹. qui eas vsq³ romā pduxit. et inde reuersus cum eis martiriū suscepit. **S**ancta q³ gerasina regina sicilie que virū suum regē crudelissimū q³li delupo fecerat agnuz soroz matrisij epi et darie matris sc⁹e vsule. cū eidē pater sancte vsule secretū plitteras i timasset. continuo inspirante deo cū q³ttuoz filiab⁹ suis babilla. iuliana. victoria. et aurea et puulo suo adriano. qui amore soroz suaz p⁹tro se pegrinationi ingessit. relicto regno in manu vni⁹ filij sui. vsq³ in britāniaz nauigauit. Et p⁹ silio v⁹gines de diuersis regnis colligebant. et earū semp⁹ ducit existēs cū eis tādem martiriū passa est. Juxta pdictū igitur v⁹ginib⁹ trierib⁹ et sūptib⁹ pparatis cō militonib⁹ suis regina secreta reuelat. et in nouā militiā oēs p⁹urat. Itaq³ mō belli pludia inchoant. mō curzūt. modo discerzūt. In tōdū bellicā plerūq³ fugaz simulāt. omniq³ genere ludoz exercitate nihil q³ aīo occurzebat relinquēbāt intactū. Aliq³ meridie. aliq³ vix vespere redibāt. Cōfluebāt pceres et primates ad tā grāde spectaculū. et oēs admiratione et gaudio replebant. Tandē cū vsula oēs ad fidem v⁹gines p⁹uertisset. sub vni⁹ diei spacio flante p⁹spero vento ad portū gallie qui tiella d⁹. et inde coloniaz deuenerūt. Ubi vsule angel⁹ d⁹ni apparuit. et pdixit eas illuc itegro nūero reuersuras et corōas ibid⁹ martirij pcepturas. Inde igitur ad angeli admonitiōne romā tendētes. ad urbē basilēā applicuerūt. et ibidem relictis nauib⁹ romā pedestres venerūt. Ad quaz aduētū papa ciriac⁹ valde gauisus cū ipse de britānia oriūd⁹ eēt. et multas ibidē inter eas p⁹san g⁹neas brēt. cū omni clero ipas sūmo cū bonore suscepit. In ipsa autē nocte pape diuinit⁹ reuelat eū cū ipsis v⁹ginib⁹ palmā martirij pcepturū. Q³da pud se celās multas ex ip⁹ que ad huc baptizate nō fuerant baptizauit. Clerū cuz oportunū tēp⁹ videret. et anno vno. et .xj. ebdoma

dib⁹. p⁹ petrū eccliam decim⁹ non⁹ rexisset. in p⁹uentu oīm ppositū suū indicauit. et corā oīb⁹ et dignitati et officio resignauit. sed cū oēs reclamarent et maxime cardinales q³ eū delirare putabāt. eo q³ relicta pōtificatus glā post q³sdā mulierculas fatuas ire vellet ille nullaten⁹ acq³escēs. quēdā virū sciūz qui ametos dicit⁹ est loco sui in pontificē ordinauit. Et q³a sedem aplicā inuito clero reliquit nomē ei⁹ de catbalogo pōtificū idē cler⁹ ab rasit. oēm q³ g⁹ciā quā sacer ille v⁹ginū chor⁹ in curia romana habuerat a tpe illo amisit. Duo autē iniq³ pncipes romane militie. s. maxim⁹ et african⁹ videntes magnā v⁹ginū mltitudinem. et q³ multi multe q³ ad eas cōfluerent. timuerunt ne p⁹ eas nimis cresceret religio xpiana. Quappter iter earū diligent⁹ explorātes nūcios miserūt ad iuliu cognatū suū pncipē gentū bunoz. vt educto cōtra eas exercitu ipas cū xpiane eēt cuz venirēt coloniā trucidaret. Beatus igit⁹ ciriac⁹ cuz illa nobili v⁹ginū multitudine de v⁹be egressus est. Secut⁹ est autē ipm vincēt⁹ p⁹sbyter cardinalis. et iacob⁹ qui de britannia patria sua in anno cbiā pfectus. archiep⁹atus dignitatem. vij. ānis ibidē tenuit. Qui cum papaz tūc tēporis visitasset et iam v⁹bē egressus de v⁹ginū aduētū audiss⁹. p⁹citus redijt. et itinerris ac passionis se eis sociū fecit. Adaurit⁹ q³ leucane v⁹bis ep⁹ auūculus babile et iuliane. necnō et follari⁹ lucen⁹ ep⁹ et sulphicius rauēnen⁹ ep⁹ qui tūc romā aduenerāt pdictis v⁹ginib⁹ ad beseerūt. Et bere⁹ q³ spon⁹ beate vsule manēs in britānia p⁹visionē angelicā a d⁹no admonēt vt matrē suā baptizaretur fieri xpianā. Nam pat⁹ ei⁹ p⁹mo anno q³ xpianus factus fuerat mortu⁹ est. et fili⁹ eius eiberus eidem in regno successit. Cū autē sacre v⁹gines cum predicis ep⁹ a roma redirēt eiberus a d⁹no admonēt vt p⁹tin⁹ surgens sponse sue occurrat. vt cū ea in colonia martirij palmā accipiat. Qui diuinis monitis acquiescēs matrē suā baptizari fecit. et cum ipsa et sorore sua puula florentina iā xpiana necnō et clemente ep⁹ ip⁹ v⁹ginib⁹ obuiās se ad martiriū sociauit eis dē. Adarcul⁹ q³ ep⁹ grecie. et neptis sua p⁹stātia filia dozotibei reg

De sanctis Simone et iuda aplis

Constantinopolitani. que nubēs cuidā adolefcenti filio cuiusdā regis. s3 añ nuptias morte p̄uento. v̄ginitatez suam dño vouit. p̄ visionem admoniti romam venerūt. et p̄dictis v̄ginib⁹ ad martiriū se iunxerunt. Quē igit̄ virgines cum p̄dictis ep̄is coloniam redierūt. et ip̄am iam ab bunis oblesās inuenerūt. Quas barbari videntes super eas cum clamore nimio irruerunt. et quasi lupi seuiētes in oues totā illam multitudinem occidērūt. Cū autem ad beatā v̄sulā ceteris iugulatis venissent vidēs princeps e⁹ mirā pulcritudinem obstupuit. et consolans eam sup̄ necez v̄ginū p̄misit q̄ eā sibi in coniugem copularet. Sed cū illa penit⁹ respuisset. ille contēptum se videns directa sagitta eā transfixit. et sic illa martiriū p̄sumauit. **¶** Quedā autē virgo noīe cordula timore p̄terita ī nauī nocte illa se abscondit. Sed in crastinū sp̄o te mortu se offerēs martiriū coronaz suscepit. Sed cum eius festum nō fieret. eo q̄ cū aliis. passa non eēt. ip̄a post longū tempus cui dā recluse apparuit precipiens vt sequēti die a festo virginum eius quoq3 solēnitās recolatur. **¶** Hās sūt autē anno dñi. cccxxvii.

¶ Rō autē t̄p̄is vt q̄busdā placet nō sustinet q̄ bectali tempore sint pacta. Sicilia enī tūc non erat regnū nec constantinopolis. cum hic fuisse dicatur cum v̄ginibus baz regias. **¶** Ver⁹ creditur q̄ diu p̄stantinuz imperatorē cū bunī et gotbi seuebant tale sit martirium celebratum t̄p̄e. s. marciāni impatoris vt in quadam cronica legitur. qui regnavit anno dñi. cccclij. **¶** Abbas quidam ab abbatissa colonie corpus vni⁹ v̄ginū impetrauit p̄mittens q̄ ip̄m in capsā argentea ī sua ecclesia collocaret. Sed cum per annū integrum super altare eam in capsā lignea tenuisset. quadam nocte dum abbas ipsius monasterij cum suo conuentu matutinas cātarēt. virgo illa corporaliter de super altari descendit et ante altare reuerenter inclinans p̄ medium chorum videntibus monachis. et stupentibus inde recessit. Abbas igit̄ ad capsam currens et vacuam ipsam inueniens. coloniam properauit. et abbatisse rei ordinē intimaui. **¶** Dergentesq3 ad locum vñs illō

corp⁹ sumplerant illud ibides iuenerūt. Cuz abbas veniam petens illud vel aliud petet cerissime promittens capsam preciosā citius se facturum nullatenus impetrauit.

¶ Religiosus quidam cum has virgines in deuotione multa haberet. quadā die dū grauer infirmaretur. vidit quadā v̄giez pulcerimam sibi apparentez. et si se cognosceret inquirentem. Qui cum ad eius visionē miraretur et se nequaq3 ipsam cognoscere fateretur. illa ait. Ego sum vna virginum erga q̄s tantum habes deuotionis affectum. Et vt inde mercedez accipias si amore et honore nostri vñdecies millies dñicam orōnē dixeris. in hora mortis in protectionem et solatium nos habebis. Qua disparente ille q3 citius potuit hec implēuit. Statimq3 vocato abbate iungi se fecit. Qui cum in ungeret subito exclamauit. vt fugerent. et veniētib⁹ sacris virginibus locum darent. Quem cū abbas. qd hoc eēt interrogaret. et ille p̄missionem v̄ginis sibi p̄ ordinem enarrasit. recedētib⁹ cūctis et paulo p̄ redeūtib⁹ ipuz miḡ se ad dñm inuenerūt.

CLIII

De sanctis simone et iuda aplis

Simon interpreta

tur obediens vel ponēs tristitiam. **¶** Hic habuit duplex cognomē. Dicit⁹ est enī simon zelotes et simō chananē⁹ a chana vico galilee vbi dñs aquā in vinum mutauit. Et idē ē zelotes qd chananē⁹. Chana enī zelus interpretatur. **¶** Habuit igit̄ obedientiaz p̄ceptorū p̄ executōnē. tristitiā afflictōrū p̄ cōpassionem. zelū animay p̄ stātē feruorē. **¶** Iudas interpretatur p̄fitens vel gloriosus. **¶** Al' iudas quasi iubilū dās. **¶** Ip̄e enī habuit p̄fessionē fidei. glām regni. et iubiluz interni gaudij. **¶** H' multiplex habuit cognomē. Dicit⁹ ē enī iudas iacobi supple frat̄ fuit ei frat̄ iacobi minoris. **¶** Scdō dicit⁹ est thade⁹. qd interpretatur apprehendens p̄ncipē. **¶** Al' dicit⁹ thade⁹ a thada et de⁹. **¶** Thadea dicit⁹ ē vestis regia. **¶** Ip̄e enī fuit vestis regia dī p̄ ornāmētū v̄ritū p̄ quā app̄bēdit p̄ncipē xp̄s. **¶** Al' thade⁹ q̄ si tā deus. id ē magn⁹ de⁹. s. p̄ adoptionē. **¶** Tertō dicit⁹ est in

bisto. eccle. lebe⁹ qd sonat quasi cor v^l corcu
 lus. i. cordis cultor. Vel lebe⁹ qsi lebes. Cor p
 magnanimitatē. corcul⁹ p puritatez. lebes p
 g^otiarū plenitudinē. qz qsi olla et vas v^l tutuz
 et g^oue eē pmeruit. Eoz passionē z legendā
 bebraice ab dias ep^s babilonie ab ipis apo
 st^ol^o ep^s ordiat⁹ scripsit Quā trope⁹ ab die di
 scip^ls trāstulit i grecū. african⁹ i latinū **S**

 Ymō chanane⁹ z iudas q z thade
 us fratres fuerūt iacobi minoris z
 filij marie cleopbe q alpbeo nupta
 fuit. Judas v^o ad abagar regē edisse a thōa
 missus fuit p^o ascētionē dⁿⁱ. Legit enī in bis.
 eccle. q p^odicē rex abagar⁹ d^{no} nrō iesu xpō
 in b^uc modū eplam destiauit. Abagar⁹ rex
 euchanie fili⁹ iesu saluatori bono. q apparu
 it in locis hierosolimo^z salutē. Auditiū ē mi
 hi de te z sanitatibus q^s facis. q sine medica
 mentis aut herb^z fiant ista pte. z q v^obo facis
 cecos videre. claudos ābulare. lepros mū
 dari. z mortuos reuiuiscere. Quib⁹ oib⁹ au
 ditis de te statui in a^o meo vnū eē e duob⁹.
 aut qā tu sis de⁹ z descēderis de celo vt h^o fa
 cias. aut q filius dei sis qui h^o facis. Propter
 ea ego scribēs rogaueri te vt digneris fatiga
 ri v^lqz ad me. z egritudinē meaz q diu labo
 rari curare. Nam z illud cōperi q iudei mur
 murāt aduersū te z volūt insidiari tibi. Ve
 ni ergo ad me. qz est mihi parua ciuitas. s^z
 honesta q v^ltrūqz sufficiet. D^{ns} aut ies⁹ in h^o
 v^oba sibi r^ondit. Beat⁹ es q credidisti i me cuz
 ipse non videris me. Scriptū est enī de me.
 qz hi q me nō vidēt credēt. z hi q me vidēt nō
 credēt. De eo aut q scripsisti ad me vt veniā
 ad te oportet me hec omnia cōplere ppter q
 missus sū. z postea recipi me ab eo a q miss⁹
 sū. Cū ergo assūpt⁹ fuero aliquē de discipul^z
 meis mittaz ad te vt curet te. et viuificet te. h^o
 in bist. eccle. Vidēs aut abagar⁹ q p^ontialiter
 xp^m videre nō posset. s^z qd i quadā ātiq^z bi
 storia inuenit. sicut Jobes damascen⁹ in li.
 iiii. testat. pictorē quēdā ad iesuz misit vt dⁿⁱ
 imaginē figuraret. vt sic ipm saltē p imagiez
 cōspiceret quē in facie videre nō poterat. s^z
 cū ad eū pictor venisset. ppter nimiaz fulgo
 rē q ab ei⁹ facie pcedebat. in ei⁹ facie clare ne
 quibat videre vel intendere. nec ipsam vt li

bi iussū fuerat figurare. Qd cernēs d^{ns} vesti
 mētū lineū ipi⁹ pictoris accipiēs. z sue faciei
 supiponēs. sui ipi⁹ imaginē eide imp^ossit ac d^{si}
 derāt i regi abag. dstiauit. Cuiusmōi āt ima
 ginis d^{ns} fuerit in eadē ātiq^z bist^o. legit. sicut
 idem Jobānes damascen⁹ testatur. Fuit enī
 vt ibidē d^r. bⁿ oclat⁹. bⁿ supciliat⁹. longū
 vultū habuit. z fuit accliu⁹ qd signū maturi
 tatis fuit. **B** Illa autē epistola dⁿⁱ no
 stri iesu xpⁱ tante v^ltrū eē d^r. vt in illa ciuita
 te edissa null⁹ beretic⁹ vel pagan⁹ viuere va
 leat. nec tyrannus aliquis eidem nocere pre
 sumat. Nam si aliquādo gens aliqua arma
 ta manu ptra illam ciuitatē insurrexerit ifal
 aliquis super portam stans epistolam illaz
 legit. z ea die hostes aut territi fugiūt. aut pa
 cati cū eis cōponūt. sicut fertur oli fuisse ad
 impletū Sed postmodū ciuitas a saracēis
 capta fuit et pphanata sublato bⁿficio pro
 pter abūdantiā pctō^z in oriēte v^lndiqz pa
 tefactam. **P**ostqz vero dominus assum
 ptus est. vt i bistoria ecclesiastica legit. misit
 thomas apostolum thadeum qui z iudas
 dicitur est ad abagarum regem s^m dei pro
 missionem. Qui cum ad eū veniss^z z se disci
 pulū iesū sibi promissū dixisset. vidit abaga
 rus in vultu thadei quēdam mirum z diu
 nū splendorē. Quo viso stupefactus z irit⁹
 d^{um} adorauit dicēs. Vere discipulus es iesu
 filij dei q mihi dixerat. Mittā aliquēz ad
 te de discipulis meis qui te curet. z tibi vitā
 prestet. Cui thadeus. Si in dei filiū crede
 ris oia tui cordis desideria obtineb. Cui ab
 agarus. Credo v^o et iudeos q eum crucifixe
 rūt libēter trucidazē si mihi possibilitas adē
 set. z nequa qz romano^z auctoritas impedi
 ret. Cū igitur abagar⁹ vt in aliqbus libris le
 git leplus eēt. thade⁹ eplam saluatoris acce
 pit. z de ea eius facie p^ofricauit. z statiz plenā
 sanitatem recepit. **J**udas aut postea i me
 sopotamia z ponto predicauit. symon vero
 in egypto. deinde in persidaz ambo venerūt
 z ibidē duos magos zaroen z arphaxat q^s
 matheus de ebiopia fugauerat inuenerūt
 Tūc baradach dux regis babilonie ptra in
 dos ad prelium pfectur⁹. nullum a dijs suis
 potuit habere r^osum. **P**ergentes autē ad

Simone et iuda

phanū proxime ciuitatis. ibidē habuerūt rñ
sum q̄ ppter ap̄los qui uenerūt dij rñdere
non possent. Tūc dux eos inquiri fecit. ⁊ iuē
tos q̄nam eēt. uel q̄ de re uenissent inq̄siuit.
Qui rñderūt. Si gen⁹ queris bebrei sum⁹.
Si cōditionez suos iesu xpi nos eē fatemur
Si cām salutis vestre causa buc ueni⁹ Qui
bus dux rñdit. Cū felix reuersus fuero audi
as uos. Cui apli. Nō mag⁹ agruus est te co
gnoscere illū c⁹ ope uincere possis. uel certe
rebelles pacatissimos inuenire. Quib⁹ dux
Bis nostris potētiores uos uideo. sinē bel
li nob̄ rogo predicite. Cui apli. Ut deos tu
os mendaces eē cognoscas. uobemur illos
ad quesita darerñsa. ut dū dixerūt que igno
rant pbemus eos pōia eē mētitos. Tūc fan
tastici ḡnde bellū dixerūt futurum et multū
populum bincinde prelio ruitur. Tūc apli
ridere ceperūt. Dicit eis dux. Nō timor in
uasit. ⁊ uos ridetis. Cui apostoli. Nō time
re q̄a pax buc nobiscū intrauit. ⁊ cras hora
diei tertia legati indoꝝ ad te uenient. ⁊ tue se
potestati cū pace subijcient. Tūc pōtifices ri
sū etiā leuauerūt ⁊ ducti dixerūt. Ad hoc isti
securū te reddere uolūt. ut dū incautus fue
ris ab aduersarijs occuperis. Cui apli. Nō
dixim⁹ tibi expecta unum mensem. sed unū
diem ⁊ cras in pace uictor exites. Tūc dux
utrosq; custodiri fecit. ut ex rei exitu ueraces
bonozarentur. ⁊ mendaces pro crimine pu
nirentur. Cum ergo in crastinum qd̄ apli p̄
dixerant euenisset ⁊ dux incēdere uoluis⁹ pō
tifices pbibuerunt apli ne hoc fieret. cuz ipi
nō uiuentes occidere sed mortuos uiuifica
re missi eēt. **C** Tūc dux ualde mira
tus quia eos occidi non permitterent. ⁊ q̄a
de bonis illorum aliqua recipere nollēt eos
ad regem duxit dicens. Isti rex sunt dij latē
tes in effigie hominū. Cūq; sibi omnia p̄nti
b⁹ predictis mag⁹ narraisset. zelo iuidie magi
cōmori dixerūt eos malignos eē. ⁊ contra re
gnum subiliter cogitare. Dixit eis dux. Si
audens cū eis cōfligite. Cui magi. Si uis ui
dere qz nobis p̄ntibus loqui nō poterūt. ue
niāt buc uiri eloquētissimi ⁊ si coram nob̄
ausi loqui fuerint. nos p̄ omnia ipeitos p̄
babis. Cum autez plurimi aduocati addu

cti fuissent. cōtinuo corā mag⁹ ita muti facti
sunt. ut nec nutibus q̄ loqui nō poterāt idē
carent. Dixeruntq; magi ad regē. Ut scias
nos deos eē. permittemus eos loqui. s; am
bulare non posse. Iterūq; reddem⁹ eis gres
sum. sed faciem⁹ eos apertis oculis nil uide
re. Qui cum hec oīa fecisset. dux aduocatos
illos turpiter p̄fusus ad ap̄los duxit. Quos
cum aduocati pannolos uidissent. eos i ani
mo contemplerunt. Quibus simon. Sepe
euenit ut intra scrinea aurea ⁊ gemmata ui
lia queq; habeant̄ inclusa. ⁊ inira uilissimas
⁊ ligneas capsas sint gemmarum monilia
preciosa composita. Quicumq; ergo alicui⁹
rei cupit eē possessor. non magnopere gesta
torum. sed ipsum quod gestatur expectat.
P̄mittite igitur uos ab ydolorum cultura
discedere. et solum deū inuisibile adorare
et nos signum crucis i frōtib⁹ uis faciem⁹.
⁊ magos p̄futare poteritis. Qd̄ cū fecissent
⁊ in frōtibus eorum consignati eēt. ad regē
corā magis iterū ingressi sunt. Et cuz a mag⁹
supari non possent. imo ip̄ coram omnib⁹
insultarent. irati magi multitudinē sp̄entū
aduenire fecerunt. Statimq; ad iussū regis
ueniētes apli pallia sua de sp̄entib⁹ i pleue
runt et in magos p̄ecerūt dicētes. In noie
dñi nō moriemini. sed a serpentibus lacerati
dolor uestroz mugitus dabitur. Cum ergo
serpentes carnes eoz comederēt. ⁊ ipi tanq;̄
lupi ulularent. rex et ceteri rogabāt ap̄los ut
eos a sp̄entibus occidi p̄mitterent. Quibus
apostoli rñderūt. Nō missi sum⁹ reducere
de morte ad uitam. non a uita precipitare i
mortem. Et facta oratione iusserūt sp̄entib⁹
ut omne uenenū qd̄ infuderant reuocarēt.
et postmodū ad loca solitaria redirēt. Ma
iores autem cruciatus magi senserunt. cum
uena serpentes retraherent. qz cum ante
carnes comederent. Quibus apli dixerunt
Tribus diebus dolores sentietis. tertia uero
die sani eritis. ut uel sic a uestra malicia rece
datis. Cū ergo tribus dieb⁹ sine cibo ⁊ potu
ac sōno dolorib⁹ nimū cruciati mansissent.
apli uenientes ad eos dixerunt. Nō digna
tur domin⁹ habere coacta seruicia. ideoq;
surgite sani. ⁊ abite habētes liberā facultatē

De sanctis Simone et iuda aplis

faciendi quod vultis. Illi autem in malicia perburantes ab eis fugerunt. et pene de eos totam babiloniam commouerunt. ¶ **I**udeus filia cuiusdam ducis ex fornicatione concepit. et filium peritiosum quemdam scitum dyaconum infamavit quod eam violauerit et ex ipso conceperit. Cum autem parietes dyaconum occidere vellet. apostoli adueniunt. et quoniam puer natus sit requirunt. Qui responderunt. Hodie hora prima diei. Dixeruntque apostoli. Infantem hunc adducite et dyaconum quem accusatis hunc etiam producite. Quod cum factum esset. apostoli infanti dixerunt. Dic istas in nomine domini si iste dyaconus huius presumpsit. Ad huius infans. Iste inquit dyaconus castus et sciens est. nec unquam carnem suam coinquinavit. Cum autem parietes puellae instaret ut apostoli quererent quos auctoribus sceleris fuisset. responderunt apostoli. Nos innocentes absolueri decet. nocentes prodere non decet.

¶ **T**unc etiam tigris rugit ut due tigrides ferocissime que in singulis caueis clausae erant fugerent et omnes que sibi occurrerent deuorarent. Tunc apostoli ad eas venerunt. et in nomine domini eas velut oves mansuetas fecerunt. ¶ **V**olentibus autem apostolis ab inde discedere. rogati per annum et tres menses ibidem permanserunt. In quo spacio plusquam sex milia hominum exceptis puul' cum rege et principibus baptizati sunt. ¶ **P**rophetici autem magi ad quamdam ciuitatem nomine sannur ubi erant. sexcentis ydolorum pontifices venerunt et eos per apostolos percutauerunt ut cum illuc veniret. aut eos sacrificare compellerent. aut penitentiam necarent. Perlustrata igitur vniuersa puincia. cum apostoli ad predictam ciuitatem venissent. ecce predicti pontifices cum vniuerso populo eos capiunt. et ad templum solis deducunt. Demones autem per energuminos clamare ceperunt. Quid nobis et vobis apostoli dei viui. Ecce in ingressu vestro flammis exurimur. Tunc angelus dei eis apparet dicit. Unum e duobus eligite. Vel horum repentinum interitum. aut vultus martirium. Cui apostoli. Adoranda est dei misericordia ut et istos auertat. et nos ad palmam martirij producat. Facto autem silentio apostoli dixerunt. Ut sciatis quod huius ydola demonibus plena sunt. ecce eis imperamus ut exeant. et singula simulacra sua fringant. Statimque duo ethiopes nigri et nudi cunctis stupentibus de simulacris exierunt. et fractis illis cum diris vocibus abscesserunt. Quod videntes pontifices in apostolos irruerunt. et eos per trunci

darunt. In ipsa autem hora cum nimia esset celi serenitas tanta fulgura exiterunt. ut templum ipsum trifarie scinderet. et illi duo magi in carbonum ictu fulguris vterentur. Rex autem corpora apostolorum ad urbem suam transtulit. et in honorem eorum ecclesiam mire magnitudinis fabricauit.

¶ **D**e beato autem simone in pluribus locis inuenitur quod crucis patibulo sit affixus. Quod etiam ysidorus in libro de obitu apostolorum et eusebius in historia ecclesiastica. et beda super actus. et magister Jobannes beletus in sua ma sua testantur. Cum enim ut aiunt in egypto predicasset. bierosolimam rediit. et pro mortem iacobi minoris in episcopum bierosolimitanum ab apostolis vniunimitez est electus. et ante mortem suam. xxx. mortuos suscitasse narratur. At cantatur de eo. Ter denos mortuos fluctibus merfos humane vite reddidit. Cum autem ecclesiam bierosolimitanam per annos multos rexisset. et cxx. annum ageret tempore traiani imperatoris cum atticus secularis bierosolimis haberet. ab eo capitur. et iniurijs multis afficitur. Et vltimum in cruce ipsa affigi iussit omnibus qui aderant et ipso iudice mirantibus. ut cxx. annorum senex crucis supplicium pertulisset. Nonnulli vero dicunt sicut est rei veritas quod non fuit iste symon qui crucis martyrium pertulit et qui episcopus bierosolimitanus fuit. sed fuit alius symon filius cleopbe fratris ioseph. quod etiam eusebius cesariensis episcopus in sua cronica testatur. Idem dicunt ysidorus et beda in suis cronicijs. Nam ysidorus et eusebius quod prius dixerunt. postmodum in cronicijs suis correxerunt. quod patet per bedam qui se huius sensisse redarguit in re tractationibus suis. Aluwardus quoque in suo martirio idem testatur.

CLV

De sancto Quintino

Quintinus genere nobil' et ciuis romanus. ad urbem abianum veniens et multa miracula faciens. iussu mariani a prefecto urbis captus. et usque ad defectum ceterum vberat' carceri mancipatus. sed soluente eum angelo in media urbe iuit. et ibi populo predicauit. vnde itez captus et in eculeo usque adruptionem penarum distentus nervis quoque crudis

Durissime celus. oleum picem et adipem feruē-
tissimū tolerauit. Et cū p̄sidiē derideret irat⁹
calcē acerū et sinapiū in os ei⁹ picit. Sed cū
ad bucī mobilē p̄maneret et ap̄d v̄mandū
adduct⁹ fuisset. duos clauos a capite vsq; ad
crura. et decē inē vngulas et carnē preses infi-
gēs tandē eū decollari fecit. Et corp⁹ in flu-
mē picitū cū p̄anos. lxx. latuisset a q̄dā m̄o-
na nobili romana talit̄ repertum est. Nam
cum assidue orationi vacaret. nocte ab āge-
lo monita ad castrū v̄mandū p̄perare iu-
bet. vt in tali loco corpus incorruptū sc̄i q̄n-
tini req̄reret et honorifice sepeliret. Cum igit̄
ad p̄dictū locum cum multo comitatu veis-
set. et orationem ibidem fūderet. corpus san-
cti q̄ntini incorruptū et redolens super flui-
um p̄tin⁹ enatauit. Quōd sepeliens p̄ sepultus
rebn̄ficio lumen oculorū recepit. et ibidē edi-
ficata ecclia ad p̄p̄a remeauit.

CLVI

A

De sancto Eustachio

Eustachius ante
placid⁹ vocabat̄. Hic erat magis
militū traiani impatoris. Erat at̄
operibus misericordie valde assiduus. s; ta-
men ydolorum cultui deditus. Habebat at̄
coniuget̄ eiusdē ritus et misericordie existentes.
Duosq; filios procreauit. quos iuxta suam
magnificētiā magis educari fecit. Et quia
operibus misericordie sedul⁹ insistebat. ad
viam veritatis meruit illustrari. Quadam
enim die cū venationi insisteret. gregem cer-
uorum reperit. in q̄ vnū ceteris speciosio-
rem et maiore p̄spexit. qui ab aliorū societate
discedens in siluā vastiore p̄silijt. Vex alijs
militib⁹ circa ceruos reliq̄s occupatis. placi-
dus bucrotō nisi inseq̄t. et ipm̄ cape niteba-
tur. Quē cū totis virib⁹ insequeret. ceru⁹ tā-
dem sup̄ q̄ndā rupis altitudinem p̄scendit.
et placidus appropriās qualiter capi poss; a-
nimo sedul⁹ reuoluebat. Qui cū ceruū dili-
gēter consideraret. vidit inter cornua ei⁹ for-
mā sc̄te crucis supra solis claritatē fulgentē.
et imaginem iesu xpi. qui per os cerui sicut
olim p̄ asinā balaā sic ei locut⁹ est dicens. O
placide quid me insequeris. Ego tui grana

in hoc aiali tibi apparui. Ego sum xps quē tu
ignorās colis. Elemosine tue corā me ascen-
derūt. et ob hoc veni vt per hunc quem vena-
baris ceruum. ego quoq; te ipse venarer. Et
lij tñ dicunt qd ipsa imago xpi que inter cor-
nua cerui apparuit hec vba ptulit. Hec audi-
ens placidus nimio timore correptus de eq̄
in terram p̄cidit. et p̄ vnā horā ad se rediens
de terra surrexit. et ait. Reuela mihi quid lo-
queris. et sic credā in te. Et ait xps. Ego placi-
de sum xps qui celus et terram creauit. qui lu-
cem ori feci. et a tenebul diuisi. qui tēpora et
dies et annos constitui. qui hominem deli-
mo terze formaui. qui p̄pter salutem huma-
ni generis in teris in carne apparui. q̄ cruci-
fixus et sepultus tertia die resurrexi. Hec audi-
ens placidus. iterū in terram decidēs ait.
Credo dñe qd tu es qui oia fecisti. et qui erā-
tes puertis. Et dixit ad eū dñs. Si credis va-
de ad ep̄s ciuitatis. et te baptizari facias. Cui
placidus. Vix dñe vt hec eadem vxor mee
et filijs meis nūciem vt et ipsi pariter in te cre-
dant. Cui domin⁹. Renūcia illis vt et ipi pa-
riter tecum mudent. Tu quoq; die crastia
buc venias vt tibi rursus appareā. et que fu-
tura sint plenius tibi pandam. Cū ergo do-
mū venisset. et hec vxor in lecto renunciasset
exclamauit vxor eius dicēs. Bñe mi. et ego
eū trāfacta nocte vidi dicentem mihi. Cras
tu et vir tu⁹ et filij tui ad me venietis. Et nūc
cognoui quoniā ipse est iesus xps. Hec re-
rūt igit̄ ad ep̄m rome media nocte qui eos
cū magno gaudio baptizauit. et placidus eu-
stachiu vocauit. eius vxorē theospitem. et fili-
os ei⁹ agapitū et theospitū. Hanc factō eu-
stachius sicut p̄us ad venationem p̄cessit. et
p̄pe locū veniens milites suos quasi sub ob-
tentu inuestigande venationis dispsit. Stā-
q; in loco formam prime visionis aspexit. ca-
densq; in faciem suā dixit. Supplico tibi do-
mine vt manifestes que pmiseras suo tuo.
Cui domin⁹. Beatus es eustachi q̄ accepti-
sti lauacrum gratie mee. quia modo diabo-
lum superasti. modo eum qui te deceperat cō-
culcasti. mō apparebit fides tua. Diabolus
enī eo qd ipm̄ dereliqueris p̄tra te seue arma-
tur. Oportet igitur te mltā sustinere vt acci-

De sancto Eustachio

pias coronā victorie. optet te mltas pati. vt d
alta seculi vanitate humiliaris. & rursus in
spūalibus diuitijs exalteris. Tu ergo ne de
ficias. nec ad glām p̄stinā respicias. q̄ p̄ tem
ptationes optet te altez iob demōstrari. S̄
cū humiliat⁹ fueris veniā ad te. & in glāz p̄
stinā restituā te. Sic ergo si mō tēptationes
vis accipere. aut in fine vite. Dicit ei eusta
chius. Dñe si ita oportet. mō nob̄ accidere tē
ptationes iube. s̄ virtutem patientie tribue. Cui
dñs. Cōstās esto. q̄ grā mea custodiet aīas
vr̄as. Sicq̄ dñs in celū ascēdit. & eustachi⁹
domū rediēs s̄ vxori suenūciauit **B**
Post paucos igit̄ dies mors pestifera cun
ctos suos & ancillas ip̄ius inuasit & vniuer
sos occidit. Deinde post aliq̄d tēp⁹ oēs eq̄
& oīa ei⁹ pecora subito interierūt. Quidā au
tē scelesti ei⁹ dep̄dationē videntes. & p̄ noctē
in domū ei⁹ irruētes. cūcta que reperūt asp̄
tarūt. & domū totā auro & argēto & reb⁹ alijs
spoliarūt. Et ip̄e cū vxore sua & filijs gratias
agens nocte nudus aufugit. Qui ruborem
verētes egyptū p̄gebāt. Totaq̄ ei⁹ possessio
p̄ rapinā maloz ad nihilū est redacta. Rex
aut̄ totūq̄ senat⁹ p̄ magistro militū tā stre
nuo multū dolebāt. eo q̄ de eo nullū iudici
um reperire poterāt. Cū aut̄ iter agerēt. app
pinquerūt mari. & inueniētes nauēz sup̄ eaz
nauigare ceperūt. Vidēs aut̄ dñs nauis vx
orem eustachij q̄ pulcra eēt nimis. ip̄az plu
rimū br̄e desiderauit. Cū vero trāsfretassent
nauū ab eo exigebat. Nō habētib⁹ vero ill
p̄n soluerent. iussit p̄ nauulo detineri vxorem
volens illam secum habere. Qd̄ vt eustachi
us audiuit. nullaten⁹ assentire voluit. Vix
vero eo cōtradiciente. innuit dñs nautis su
is vt eum in mare precipitarent. vt sic vxorē
suam habere posset. Quod cum eustachi⁹
comperisset. vxorem eis tristis reliquit. & du
os infantes accipiens ingemiscens ibat ac
dicebat. Ve mihi et vob̄. quia mater vr̄a ali
enigena marito tradita est. Perueniensq̄
ad quēdam fluuiū. propter aquaz abun
dantiā non est ausus cū duobus filijs flu
uiū p̄transire. Sed vno circa ripā fluminis
relicto. alterū transportabat. Qui cuz flui
um trāsuadasset. illū infantē quez baiulaue

rat sup̄ terrā posuit & ad accipiēdū aliū festi
nauit. Cū autē circa mediū fluminis puenis
set. ecce lup⁹ p̄ci⁹ venit et infāre quē depolu
erat rapiēs in siluā aufugit. Qui de eo respe
rans ad alium festinauit. Sed cum abiret
leo venit & alium filiū rapiēs abiit. Vñ eū p̄
seq̄ nō valēs. cū eēt in medio fluminis cepit
plāgere. & capillos suos euellere. volens se i
n aquā picere. nisi eū diuina p̄uidētia continu
isset. Pastores autem videntes leonez pu
erum viuū portare. eū cuz canibus insecuti
sunt. Per diuinam autem disp̄sationē leo
puerum illesum abiciens recessit. Quidam
in sup̄ aratores p̄ lupū in clamātes. aliū pu
erū de ei⁹ faucibus incolumē liberarūt. Et
q̄ vō. s̄. pastores & aratores de vno vico fue
runt. & penes se pueros nutrierunt. Hoc vō
eustachi⁹ nesciebat. sed merens ac plorans
ibat dicens. Heu mihi quia āte vt arbor pol
lebam. sed modo penitus sum nudat⁹. Heu
me quia multitudine militum circūdari so
lebam. sed nunc solus remanens. nec filios
concessus sum habere. Ademini dñe te mi
hi dixisse. quia oportet te temptari sicut iob.
Sed ecce plus aliquid i me fieri video. Ille
enim & si possessionib⁹ nudat⁹ fuerit. tamen
sterc⁹ habuit super quo sedere potuit. Ad
bi autem nil boz remansit. Ille amicos sibi
cōpatiētes habuit. ego imites feras habui q̄
meos filios rapuerūt. Illi vxor est relicta
me vero ablata. Da requiem dñe tribulatō
nibus meis. & pone custodiam ori meo. ne d
clinēt cor meuz in v̄ba malicie et eijciar a fa
cie tua. Et hec dicens cum lacrimis ad quen
dam vicum abiit. & data sibi mercede a grol
illoz hominum pannos. xv. custodiuit. Filij
autem eius in altero vico educati sūt. nec se
eē fratres sciebant. Domin⁹ autem vxorem
eustachij conseruauit. nec illam ille alienige
na cognouit. sed potius eā intactā dimittes
vitā finiuit **E**mp̄ator aut̄ et plus ro
manus plurimū ab hostib⁹ molestabantur
Et recordatus placidi q̄ strenue p̄tra ip̄os
hostes sepius dimicasset. de eius subita mu
tatione plurimū tristabatur. Direxitq̄ ml
tos milites per diuersas mundi partes pro
mittēs oib⁹ q̄ eū inuenissēt mltas diuitias et

De sancto Eustachio

bonores. Duo autem ex militibus qui aliquando placido ministraverat ad ipsum vicum in quo debebat venerunt. Quos placidus de agro venire considerans, eos ex incessu prius recognovit. Et veniens in memoriam dignitatis sue, prebati cepit ac dicere. Domine sicut istos qui aliquando mecum fuerunt propter spiritum vidi sic da ut aliquando coniungam eos videre possim. Nam de filiis scio quia feris commesti sunt. Venit autem ad eum vox dicens. Confide eustachii quia scito honorem tuum recuperabis et filios et uxorem recipies. ¶ Cum igitur militibus obviasset, ipsi eum mitem cognoverunt. Cumque eum salutassent, quaesierunt si aliquem peregrinum nomine placidum cum uxore et duobus filiis cognosceret. Ille autem se nescire professus est. Ad preces tamen eius in hospitio suo diuertentium, et eustachii eis vivebat. Et recolens pristinum statum suum, lacrimas continere non poterat. Egressus autem foras suam faciem lavit et iterum rediens eis vivebat. Illi vero considerantes ad invicem dicebant. Quam similis est homo illi quem quaerimus. Et respondens alter dixit. Valde quidem similis est. Consideremus igitur et si habet signum cicatricis in capite quod sibi in bello accidit, et si habet ipse. Et respicientes, et signum videntes ipsum esse quem quaerebant prius cognoverunt. Et insiliantes et osculantes eum, de uxore et filiis eius sciscitanti sunt. Qui dixit eis quod filii mortui essent et uxor detenta. Vicini autem omnes quasi ad spectaculum concurrerant. Dum milites virtutem eius et primam gloriam predicabant. Tunc milites preceptis imperatoris ei exponunt, et optis indumentis ipsum induunt. Post vero iter, xv. diebus ad imperatorem devenerunt. Qui eius adventum audiens prius eum occurrit et ipse videntes in oscula eius ruit. Narrauit quoque omnibus cuncta que sibi per ordinem acciderant. Statimque ad magisterium militum trahitur et idem quod prius officium exercere compellitur. Qui numeratis militibus, et paucos contra hostes esse cognoscens, iussit tirones colligere pro omnibus civitatibus et vicis. ¶ Contigit autem illam terram in qua filii eius educati sunt describi ut darent duos tirones. Universi autem eius locum incole illos duos iuvenes tanquam ceteris aptiores magistro militum consignarunt. Videns vero iuvenes elegantes et morum honestate compositos, cum sibi plurimum placuissent inter primos convivas suos or-

dinauit eos de. Et sic profectus ad bellum, subiectis hostibus exercitum suum tribus diebus in quodam loco ubi uxor sua pauper hospita manebat requiescere fecit. Illi vero adulescentes in tabernaculo matris sue nutu dei hospitati sunt, nescientes tamen quod mater sua esset. Et sedentes circa meridiem et mutuo fabulantes, exponebant sibi invicem de infantia sua. Mater vero eorum praesedens que ipsi referebant attentius audiebat. Dicebat enim maior minori. Ego dum infans essem nihil aliud recolo nisi quod pater meus magister militum erat, et mater mea speciosa valde. Duoque filios habuerunt, scilicet me et alium minorem me, qui et ipse speciosus valde erat. Excipientesque nos egressi sunt de domo nocte. Ingressique sunt navem nescio quo euntes. Cum autem de navi egrederemur, mater nostra nescio quomodo in navi relicta est. Post vero noster portans nos duos flevit progebat. Perueniensque ad quendam fluvium, transiit cum fratre meo iunior, et me super ripam fluminis dereliquit. Cum autem revertere vellet me acciperet lupus venit et illum infantem rapuit, et antequam ad me appropinquaret, leo de silva exiens me rapuit et in silvam deduxit. Postea storkes vero erunt me de ore leonis, et nutritus sum in illa possessione in qua et ipse scis et non potui scire quod factus sit de patre meo neque de infante. Haec audiens minor cepit flere et dicere. Per deum ut audio fratruis sum ego, quoniam etiam qui me educauerant hoc dicebant quoniam de lupo eruius te. Et in amplexibus ruentes osculabantur se invicem et fleverunt. ¶ Audiens haec mater eorum et considerans quod eventum suum ita seriatim dixissent, diu apud se tractavit si illi filii sui essent. Altera autem die ad magistrum militum abiit, et interpellavit eum dicens. De precor te domine ut me ad patriam meam produci iubeas. Ego enim de terra romanorum sum, et peregrina hic sum. Et haec dicens vidit in eo signum mariti sui. Et eum cognoscens cum se iam continere non posset procidit ad pedes suos et ait. Postea cor te domine ut exponas mihi pristinam vitam tuam. Postulo enim quod tu sis placidus magister militum qui alio nomine diceris eustachius, quem placidum salvator convertit, qui talem et tales temptationem sustinuit, et cui uxor que

De sancto Eustachio De oibus sanctis

ego sum in mari ablata fuit. que tñ ab omni
corruptōne seruata sū. q̄ ⁊ duos filios. s. aga
pitū ⁊ theospitū habuit. Hec audiēs eusta
chi⁹. ⁊ ipam diligentē p̄sidēs prozē suā reco
gnouit. ⁊ lacriat⁹ p̄ gaudio ipam osculatus
est. glorificās deū q̄ p̄solat affictos. Tūc di
cit ei proz sua. Dñe vbi sūt filij nostri. Et ait
⁊ feris capti sunt. Et exposuit ei q̄mō perdi
dit illos. Et illa. Grās agam⁹ dō. P̄dūto enī
q̄ quēadmodū deus donauit nob̄ vt inueni
rem⁹ nos inuicē. donabit etiā recognoscere
filios nr̄os Et ille. Dixi tibi q̄a feris capti s̄
Et illa. Hesternā die sedēs ī orto audiui du
os iuuenes sic ⁊ sic suā infātiā exponētes. et
credo q̄ filij nr̄i sunt. Iniroga igit̄ ab eis ⁊ di
cēt tibi. Et puocās eos eustachi⁹ ⁊ audiens
ab eis infātiā suā recognouit q̄ filij sui eēnt
Et amplectētes eos ip̄e ⁊ mater sup̄ eoz colla
plurimū fleuerūt. ⁊ crebrius eos osculaban
tur Omnis igitur exercitus plurimum gau
debat et de inuentione eorum ⁊ de victoria
barbarorum. Cum igitur rediret cōtiget iaz
traianū obisse ⁊ successisse ei peiorē in scelesi
bus aduanū. Qui p̄ victoria obtenta ⁊ inuē
tiōe proz et filioz magnifice eos suscepit.
⁊ magnū p̄uiuiū p̄parauit. Altera autē die
ad tēplū ydolorū p̄cessit vt ibi sacrificaret p̄
victoria barbaroz. Videns vero impator
q̄ eustachi⁹ nec p̄ victoria nec p̄ inuentione
suoꝝ sacrificare veller. hortabat vt sacrificiū
immolaret. Cui eustachi⁹. Ego xpm̄ deū co
lo ⁊ illi soli sacrificio. Tūc impator ira reple
tus ip̄m cū proz ⁊ filijs in arena statuit ⁊ le
onē ferocē ad eos dimitti fecit. Accurēs ve
ro leo ⁊ demisso capite quasi eos adorās ab
eis humiliter recessit Tūc impator bouem
eneū incēdi fecit. ⁊ eos ibidē viuol̄ imitti mā
dauit. Prantes igit̄ sc̄i ⁊ se dño cōmēdātes
bouē intrauerūt ⁊ ibidē dño sp̄m reddide
rūt. Tertia autem die de boue coram impa
toꝝ extracti. ita penitus intacti inuenti sunt
q̄ nec capillos nec quicq̄d eozum vapores
incendij aliquatenus contigerunt. Eustachia
ni vero eozum corpora tulerunt ⁊ in loco ce
leberimo recondentes ibidez oratoriuꝝ cō
struxerunt. P̄dassi sunt autem sub adriano
qui cepit circa annum domini. cxx. Kalend̄.

nouemb̄is. vel fm̄ quosdam. xij. Kalend̄as.
octob̄is. **CLVII**

De omnibus sanctis

Omnium sc̄torū festi
uitas q̄ttuor de caus̄ instituta fuit
se videtur. P̄dimo p̄pter cuiusdā tēpli dedi
catōnē. Secūdo p̄pter omissoꝝ suppletōnē.
Tertio p̄pter negligētiā expiatōnez. Quar
to p̄pter faciliore oratōnū nostraz impetra
tōnē P̄dimo igitur instituta est p̄pter c̄
dam tēpli dedicatōem. Romani enī cum
p̄niuerso orbi dñarentur. q̄ddam templum
maximum cōstruxerunt in cuius medio su
um ydolū collocātes. omniū puinciarū si
mulacra p̄circūitum statuerūt respicientia
rectis vultibus ydolū romanoꝝ Si qñ aut
aliq̄ puincia rebellaret. p̄tinuo vt aiūt arte di
abolica illius puicie simulacrū ydolo roma
noꝝ posteriora voluebat tanq̄ innuens q̄
ab eius dominio recessisset. Cōciti igitur ro
mani ad illā puinciā copiosum exercitū de
stinabāt ⁊ ipam dñio suo subiugabāt. Vez
nō suffecit romanis q̄ omniū puinciarū s̄sa
cra in v̄be sua haberēt. qñ potius fere s̄gu
lis dijs singula templa p̄struxerunt tanq̄ q̄
eos cunctarū puinciarū victores ⁊ dños ef
fecissent. Sed quia oīa ydola tēplū ibidē ba
bere nō poterāt. ad maiorē sue vesante ostē
tatiōem vnum tēplū ceteris mirabilius ⁊
sublimi⁹ in honoreꝝ deoz omniū erexerunt
⁊ p̄atbeō q̄ sonat toti dij vocauerūt. a pan
q̄ est totum et theos deus. P̄dōtices enī
ydolorū ad maiorē ppli deceptōnem finxerūt
q̄ sibi a cibeles. quā omniū deoz matrē voca
bant. fuerit imperatum vt si de omnib⁹ gen
tibus vellēt victoriā obtinere. filijs suis tem
plū magnificum fabricarent. Fundamētus
autem ipsius tēpli spericuz iaciēt. vt ex ipa
forma deozum eternitas demōstretur. S̄
quia latitudo testudinis insustentabilis vi
debatur cū supra terrā in edificō aliquantu
lū p̄cessissent. totū intus terra replebāt. siml
vt dicit cū terra denarios iaciētes. ⁊ sic fecerūt
q̄usq̄ predictū tēplū est mirabiliter p̄suma
tū. Tūc data licentia vt q̄cunq̄ terras aspra
re pellet. tota quā in ipsa terra inueniss̄ pecu

De omnibus sanctis

nia sua eēt. festine turba pperat et ipm tēplū cito euacuat. Beniq3 romani pinnā encas et deauratā fabricāt. et in sūmitate collocant. Aliunt q3 qm in hac oēs puincie mirabiliter sculpte erant. ita vt quicunq3 romā venisset vsus quo eēt sua puincia scire posset. Hec at pcedente tempore inde cecidit. vnd3 et in p̄dīcto tēplo in sūmitate apertura remāsit. Tēpore igitur foce imperatoris cū iam duduz roma fidem dñi recepisset. bonifacius papa quart⁹ a magno gregorio circa annos dñi. dccv. predictū tēplū a foca cesare impetrauit et omniū ydolorū eliminata spurcicia ipsuz tēplū. iiii. ydus maij. in honore beate marie et oīm martirū consecrauit. ac locum sancte marie ad martires appellauit. que nūc scācta maria rotunda a pp̄lo appellatur. Hōdū enim cōfessorū solēnia ab ecclia agebant. Et q3 ad hoc festū mltitudo maxima p̄fluebat et ppter defectū victualū celebrationi vacare nō poterāt ideo quidā papa gregorius festū in kl. nouēbris qm maior victualū copia videtur eē messib⁹ et vindem⁹ is celebratis fieri instituit. ac p̄ vniuersū mundū hūc dies i honore oīm sc̄torū celebrari solēniē ordinauit. Et sic tēplum qd fabricatum fuerat omnib⁹ ydolis. nūc dedicatū est omnib⁹ sanctis et vbi multitudo colebatur ydolorū. ibi deuote laudatur mltitudo sc̄torū. **S**ecūdo ista instituta est ppter omissorū sup̄pletionem. Hos enim multos sc̄tos omisim⁹ de quib⁹ nullā festiuitatem siue etiā memoriā fecim⁹. Hō enim possum⁹ omniū sc̄torū festa agere. tū ppter sc̄torū multiplicitatē q3 multi et quasi infiniti sunt. tum ppter nostraz infirmitatez q3 infirmi et debiles sum⁹. nec ad h̄ sufficere possem⁹. tum ppter tēporis breuitatem. q3 etiam tēp⁹ non sufficeret. Hā sicut ait hieronim⁹ in quadā eplā que suo kalēdario p̄ponitur. Hā illis dies est excepto die kalēdarū ianuarij. qui nō intra. v. milia martirū numerū reperiri possit ascript⁹. Ideo q3 ecclia rationabilē ordinauit. vt q3 omnium sc̄torū singulariter festa facere non possum⁹. saltē oēs generaliter et insimul honorem⁹. **Q**uare autē institutū sit vt festiuitates sc̄torū in eis agam⁹. magister guillerm⁹ alisiodorensis

in sūma de officio ponit sex ratōnes. **P**rima est ppter bonorē diuine maiestatis. Cū enim sanctis bonorē impēdim⁹. deū in sc̄tis bonoram⁹ et ip̄s in eis mirabilē predicam⁹. q3 q3 sanctis bonorē tribuit. illū specialitē bonorat q3 eos sc̄tificauit. **S**ecūda est ppter auxilium nostre infirmitatis. q3a enī p nos salutem habere nō possum⁹. ideo sc̄torū in cessionibus indigem⁹ a qb⁹ vt adiuuari mereamur merito ip̄os bonorare debem⁹. Legitur enim. iij. Regū. j. q3 berfabee qd̄ interpretatur pute⁹ satietatis. i. ecclia triūpbās. filio suo. i. ecclie militanti regnū suis precib⁹ obtinuit. **T**ertia est ppter augmētū nostre securitatis. vt. s. p̄ sc̄torū glām que nob̄ in eorū festiuitate pponit. nostra spes et securitas augmentet. Si enī boīes mortales nob̄ similes potuerunt ita p̄ sua merita sublimari. Stat q3 nos similiter potim⁹. cū man⁹ dñi abbreviata non sit. **Q**uarta est ppter exemplū nostre imitationis. Cum enim eorum festiuitas recensetur. ad eorum imitationem p̄uocamur. vt. s. eorum exemplo terrena contemnamus et celestia desiderem⁹. **Q**uinta est ppter debitum mutue vicissitudinis. Sancti enī de nobis in celo festum faciunt. gaudium enim est angelis dei et animabus sanctis super vno peccatore p̄niam agente. **T**erigitur eis vicissitudinē rependam⁹. iustum est vt q3a ipsi de nobis festū agunt i celis. et nos de ipsis festum agam⁹ in teris. **S**exta est ppter pcuratōnē nostri bonoris. Cū enim sc̄tos bonoram⁹ tūc nostrā rē agimus et nostrū bonorē pcuram⁹. q3 eorū festiuitas est nostra dignitas. Hā cū bonoram⁹ fratres nostros. bonoram⁹ nos ipsos. caritas nāq3 facit omnia eē cōmunia. oia qd̄ nostra sunt celestia terrestria et eterna. **P**reter autē has rōnes ponit alias rōnes iohānes damascen⁹ li. iiii. c. vii. q̄re. s. sc̄i et pariter eorū corpa siue eorū reliq̄e debeāt bonorari. Quarū quedā sumūt q̄ntū ad eorū dignitatem. quedā q̄ntū ad eorū ip̄os p̄ciositatē. Dignitas autē eorū vt ibidē dicit qd̄ duplex ē. Quonia; ip̄i sunt amici dei. filij dei. heredes dei. et duces nostri. Et ponit istas autoritates. **D**e p̄mo. iob. xv. Jā non dicā vos suos sed

De omnibus sanctis.

amicos etc. De scdo Jo. i. Dedit eis potestatem filios dei fieri. De tertio. ro. viij. Si autem filii et heredes etc. De quarto sic dicit. Quantum laborares ut ducere inuenires qui mortali te regi adduceret. et pro te ad ipsum sermonem faceret. Duce igitur totius generis humani qui ad deum pro nobis interpellationes faciunt. nonne honorandi sunt. Vtique quod debent honorandi sunt. templum erigentes deo et eorum memoriam venerantes. **A**lle sumunt quantum ad corporum ipsorum preciositatem. Et ponit idem Damascenus. iij. et augustinus. addit quantum ad manifestatam preciositatem corporum siue reliquiarum sanctorum. Ipsa enim sanctorum corpora fuerunt promptuarii dei. templum christi alabastrum spiritualis unguenti. fontes diuini. et organum spiritus sancti. **P**rimo enim fuerunt promptuarii dei. Vnde dicit. Ipsi enim promptuaria dei. pura cenacula facti sunt. Scdo templum christi. vnde sequitur. Quoniam per intellectum in corporibus eorum habitauit deus. ut ait apostolus. Inscitatis quoniam corpora vestra templum inhabitatis in vobis spiritus sancti sunt. deus autem spiritus est. Qualiter igitur non honoranda aiata dei templum et aiata habitacula etc. De tertio chrisostomus. Homo in edificatione parietum delectatur. deus autem in conuersatione sanctorum vnde psalmus. Bone dilexi deus. Quod decorum. Homo quod diuersitas marmorum splendens facit. sed quod prestat varietas viuentium generum. Ille decor carne delectatur. iste viuificat animam. Ille pro tempore deicit et decipit oculos. iste autem in perpetuum edificat intellectum. Tertio alabastrum spiritualis unguenti. vnde ait. Unguentum boni odoris ex se manans sanctorum reliquie tribuetur. Et nullus hoc discredat. Si enim ex rupe et firma petra aqua in beremo emanauit. et ex maxilla asini samsoni sitiienti aqua venerat. multo potius ex martyrum reliquijs unguentum bene oleum emanare incredibile nequaquam est sitientibus diuina virtute. et ipsorum sanctorum honorem. Quarto fontes diuini. Vnde ait. Ipsi viuentes in veritate cum libera presentia deo assistunt. Fontes nobis salutare dominator christus sanctorum suorum prebuit reliquias multiformia beneficia irrigantes. Quarto organum spiritus sancti. Hanc rationem assignat augustinus. in li. de ci. di. dicens. Homo sunt continenda simpliciter reuerenda sanctorum corpora. quibus dum adhuc uiuerent spiritus sanctus quasi quibusdam organis ad omne opus bonum plus est. Vnde apostolus

an experimentum queritis eius qui in me loquitur christus. Et de stephano dicitur quod non poterant resistere sapientie et spiritui qui loquebatur etc. Item ambrosius in exameron. Hoc est preciosissimum quod homo diuine vocis fit organum. et corporalibus labijs exprimit celeste oraculum. **T**ertio instituta est propter negligentiarum expiationem. Licet enim paucorum sanctorum festa agamus. adhuc tamen illa pauca negligentem sepe agimus. et multa ibidem ignorantiam vel negligentiam obmutimus. Si igitur in alijs solennitatibus sanctorum quas egimus aliquid quid negleximus. in hac generali festiuitate supplere possumus. et de negligentia nos purgare valeamus. Hec ratio tangi videtur in sermone qui hac die peccelias recitatur in qua sic dicit. Secretum est ut hac die sanctorum omnium memoria habeatur. ut quicquid humana fragilitas ignorantiam vel per negligentiam seu pro occupatione rei secularis in solennitatibus sanctorum minus bene peregisset in hac sancta obfuatione soluat. **N**otandum autem quod quadruplex est differentia sanctorum noui testamenti quos per anni circulum colimus et quos hodierna die insimul recolimus ut ea que negligentem fecimus suppleamus. scilicet apostoli. martires. confessores. et virgines. Et hi secundum Rabanum pro quatuor mundi partes significantur. Ipsi enim per meridiem martires. per aquilonem confessores. per occidentem virgines. **P**rima igitur differentia est apostolorum. quorum dignitas et excellentia manifestatur ex eo quod omnes alios sanctos in quatuor excedunt. **P**rimo in preeminencia dignitatis. Ipsi enim sunt sapientes principes ecclesie militantis. potentes assessores eterni iudicis. dulces pastores dominici gregis. berni. Tales decebat humani generis pastores et doctores constitui qui et dulces essent et potentes et sapientes. Dulces ut me blande et misericorditer susciperent. potentes ut fortiter protegerent sapientes ut ad viam et per viam ducerent que ducit ad ciuitatem supernam. **S**cdo in preeminencia potestatis. De quorum potestatis preeminencia sic dicit augustinus. Apostolis deus dedit potestatem super naturam ut eam curarent. super demones ut eos euerterent. super elementa ut ea mutarent. super animas ut ipsas a peccatis soluerent. super mortem ut ipsas

De omnibus sanctis

contēnerent. super angelos vt corpus dñici
psecrarēt. **T**ertio in prerogatiua scitatis
Vñ ppter eoz maxiaz scitātē ⁊ gnarū pleni
tudine. vita et conuersatio xpi in eis tanq̄ i spe
culo relucebat ⁊ cognoscebat in eis sicut sol
in suo splēdore. sicut rosa in suo odore. sicut
ignis in suo calore. **B**e⁹ dicit chris. sup ma
theū. **A**dit xps aplos q̄ si sol radios suos.
q̄ si rosa suauitatis sue odorē. q̄ si ignis scint
illas suas dispit. vt sic sol in radijs suis appet
sic rosa i odorib⁹ suis sentit. sicut ignis i scintil
lis suis aspiciat. sic i illoz virtutib⁹ xpi potētia agno
scat. **B**e⁹ chris. **Q**uarto i efficacia utilitatis. d
q̄z efficacia sic dicit aug. loq̄ns d aplos. Ex ab
rectissimis ex ipitissimis ex paucissimis nobi
litant. illuminant. multiplicant. dulcissima elo
q̄a. p̄clazissima ingenia. copiosissima agmīa
mirabileqz peritias auroz facundozū atqz
doctoz subiugant xpo. **S**ecunda differē
tia est martirū. Quozum dignitas ⁊ excellē
tia manifestatur ex eo q̄ passi sunt multipli
citer. vtiliter et constanter. **M**ultiplicie
quoniam preter martirium sanguinis pas
si sunt triplex aliud martirium sine sanguie
Be quo triplici martirio dicit Bernardus
Triplex est martirium sine sāguine. i. paci
tas in v̄itate quam habuit dauid. largitas
in paupertate quam exhibuit iobias et vi
dua. castitas i iuuetute qua vsus est ioseph
in egypto. **S**im autēz Gregoriū t̄plex est mar
tirium sine sāguie. i. patientia aduersozum
Vñ dicit. Sine ferro martires eē possum⁹.
si patientiā in aīo veracit custodim⁹. **C**ōpas
sio afflictioz. Unde dicit. Qui dolorem exhi
bet in aliena necessitate crucē portat i mente
Dilectō inimicoz. vñ dicit. Ferre contumeli
as. odientē diligere. martirium est in occulta
cogitatione. **S**ecundo vtiliter. Que vti
litas ex parte ipoz martyzū est oīm peccato
rū remissio. meritoz cumulatio. ⁊ eterne glē
pceptio. **I**sta precio sui sanguinis sibi emerit
et ideo eoz sanguis dicitur precios⁹. i. p̄cio plen⁹.
Be primo et secundo dicit aug. de ciuit. dei.
Quid est preciosius q̄ mors ppter quā deli
cta dimittuntur. ⁊ merita cumulant. **I**dem
sup ioh. **I** precios⁹ est sanguis xpi sine precio
fecit tñ ipe suoz sanguinē preciosuz p q̄b⁹ de

dit sanguinē in precium. **N**ā si suoz sanguiez
nō faceret p̄ciosū nō diceret p̄ciola in cōspe
ctu dñi. **I**te cypan⁹ martirū ē delictozū fi
nis. periculi t̄min⁹. dux salutis. patientie ma
gister. dom⁹ vite. **B**e tertio bern. **T**ria sūt q̄
moxē scōz faciunt preciosam. quies a labo
re. gaudium d nouitate. securitas d eternitate
Ex parte nostra duplex est vtilitas. qz da
ti sunt nobis in exemplar ad certanduz. chri
sostomus. **T**u chustiane delicatus es miles
si putas te posse sine pugna vincere. sine cer
tamine triumphare. **E**xerce vires fortiter. di
mica atrociter. in prelio isto concerta. consi
dera pactum. conditionem attende. militi
am nosce. pactum quod spondidisti. condi
tionem quam accepisti. militiam cui nomē
dedisti. **H**oc enim pacto cuncti pugnauerūt.
hac conditione vniuersi vicerunt. hac mili
tia triumphauerunt. **H**ec Chrysostomus.
Secundo dati sunt nobis in patronos ad au
xiliādū. **A**diuuāt enim nos ⁊ meritis suis. ⁊
oratiōibus suis. **B**e primo augustin⁹. **Q**uim
mēsa dei pietas. martirū merita nostra vult
eē suffragia. **I**llos examiat vt nos erudiat. il
los conterit vt nos acquirat. illoz cruciat⁹
nrōs vult eē p̄fect⁹. **B**e secundo hiero⁹. **Q**ui
vigilantiū. **S**i apostoli et martires adhuc in
corpore positi p̄nt orare p ceteris. qñ de se ad
huc deberēt eē solliciti. qz tomag⁹ p⁹ coronas
victorias et triūphos. **V**ñ bō moyses ipe
trauit veniā a deo sexcentis milib⁹ armato
ru. **E**t stephan⁹ paulo et multis alijs veniaz
obtinuit. **S**ed postqz cū xpo eē ceperūt ml
tomag⁹ p̄nt. **I**daul⁹ aplos. cclxxvi. sibi dicit in
navi aias condonatas. ⁊ postqz resolut⁹ ce
pit eē cū xpo ml tomag⁹ p̄nt. **T**ertio p̄stantez
Aug⁹. **I**ramea est aia martiris splēdida ca
ritate. acuta veritate dei pugnantis vibrata
virtute que bella fecit. q̄ p̄radicentiū caiuas
redarguendo supauit. p̄cussit infestos. pro
stravit aduersos. **I**te cris. **T**orti torquētib⁹
fortiores steterūt. ac laniātes vnglas lania
ta mēbra vicerunt. **E**t **T**ertia differētia
est p̄fessoz. Quozū dignitas et excellentia ma
nifestatur ex eo q̄ deum p̄fessi sunt trib⁹ mo
dis. i. corde. ore. ⁊ opere. **C**ōfessio autē cordis
non sufficit sine confessione oris sicut p̄bat

De omnibus sanctis.

chrys. quattuor rationibus super matth. ¶ Quā-
rum ad primā sic dicit. Radix confessionis fi-
des est cordis. confessio autē fructus est fidei.
Sicut ergo quādiu radix est uiua in terra. ne-
cesse ē ut aut ramos producat aut folia. Si autē
non produxerit. sine dubio intellige. quia radix in
terra siccata est. Sic quādiu fides cordis integ-
ra est. semper germinat confessionē in ore. Si au-
tē confessio marcida fuerit oralis. intellige sine
dubio. quia fides cordis etiam ante siccata
est. ¶ Quātū ad secundam sic dicit. Si tibi pro-
dest corde credere. et corā hominibus non con-
fiteri. ergo et infideli hypocrite confiteri christum prodest
etiam si corde non credat. Si autē ille nihil proficit si-
ne fide confitens. nec tu proficis credendo sine con-
fessione. ¶ Quātū ad tertiam sic dicit. Et si suf-
ficit christo quia cognoscis eum etiam si confessus eum non
fueris corā hominibus. ergo et tibi sufficiat quia
cognoscit te christus etiam si confessus non fuerit te
corā deo. Si autē tibi non sufficit cognitio
eius. nec illi sufficit cognitio tua. ¶ Quātū
ad quartā sic dicit. Si enim sufficeret tibi fi-
des cordis. cor tantum modo tibi deus creauit. In-
de autem et os tibi deus creauit ut corde credas
et ore confitearis. ¶ Tertio confessi sunt deus
opere. Qualiter autē quis deus opere confiteatur. aut
neget. ostendit hiero. in originali super illud. con-
fitentur se nosse deum dicēs. Christus est sapia. iu-
stitia. veritas. sanctitas. fortitudo. Negat per
insipientiam sapia. per iniquitatem iustitia. per menda-
cium veritas. per turpitudinem sanctitas. per imbe-
cillitatem animi fortitudo. et quatenus scimus quia vinci-
mur vicijs atque peccatis torrens deum negamus
et econuerso quatenus bene quod agimus deum confi-
temur. ¶ Quarta differentia est virginum.
Quarum dignitas et excellentia manifestatur.
Primo quia ipse sunt sponse eterni regis. am-
bro. In dulcitudine quae potest maiorem existimare
decore eius quae amata a rege. probatur a iudice.
Dedicatur a deo. semper sponsa. semper innupta.
Secundo quia comparantur angelis. ambro. Virgini-
tas conditione humane nature supponit per
quam homines angelis sociantur. maior tamen est victo-
ria virginum quam angelorum. Angeli enim sine car-
ne viuunt. virgines vero in carne triumphant.
Tertio quia illustriores sunt fidelibus uniuersis.
Unde cypanus. Virginitas est flos ecclē

stici germinis. Decus atque ornamentum gratie spiri-
tualis. leta in dolens laudis et bonoris. opus
integrum atque incorruptum. Dei imago. rursus
ad scitimoniam dei illustrior portio gregis christi.
Quarto quia preferunt coniugatis. Hec autem excel-
lentia quam beata uirginitas respectu copule coniu-
galis. patet ex multiplici comparatione ad illam.
Illa enim impregnat ventrem. ista mentem. augustinus.
Generosius elegit in carne vitam quam imitari
angelorum quam ex carne numerum augere morta-
lium. Est autem uerberior felicio quam fecunditas non
ventre grauescere. sed mentem grauescere. Illa
parturit filios doloris. ista filios gaudij et ex-
ultationis. Augustinus. Ipsa continentia nequam steri-
lis est. sed fecunda mater filiorum gaudiorum.
De marito te dicitur. Illa filijs replet terram ista
celum. hiero. In nuptie terram implent. virgini-
tas paradysum. Illa autem est multe sollicitu-
dinis. ista quietis. Gilbertus. Virginitas est cu-
rarum silentium. pax carnis. redemptio uiciorum
principat virtutum. Illa est bonum. ista melius
biero. ad pammachium. Tantum est inter nupti-
as et uirginitatem. quantum inter non peccare
et bene facere. Immo ut leuius dicam. quantum inter
bonum et melius. Illa comparatur spinis. ista rosa.
Hiero. ad eustochium. Laudo nuptias. sed
quia mihi uirgines generant. Lego de spinis
rosam. de terra aurum. de conca margaritam.
Quinto quia multis gaudet privilegijs. Ipse
namque uirgines coronam aureolam habebunt. can-
ticum nouum sole cantabunt. uestimētis eiusdem
cum christo gaudebunt. pro ipso agnum semper ambulabunt.
¶ Quarto et ultimo instituta est
propter facilitatem orationum nostrarum impetrationem.
ut sicut omnes sanctos uniuersaliter hac die bo-
noramus. sic et ipsi omnes pro nobis in similibus interce-
dant ut sic dei misericordiam facilius impetremus.
Si enim impossibile est multorum preces non exau-
diri. stat quia impossibile valde erit omnium sancto-
rum pro nobis orantium preces non exaudiri. hanc
ratio in oratione tangit cum dicitur. Desiderata nobis
tue propitiationis abundantiam multiplicationis in-
tercessoribus largiaris. Intercedunt enim pro no-
bis sancti merito et affectu. Merito dum nobis
eorum merita suffragantur. Affectu dum uota no-
stra cupiunt adimpleri. quod tamen non faciunt ni-
si uoluntate dei adimplenda didicerint. Quia autem

De commemoratione omnium fidelium defunctorum

in hac die oēs sc̄i ad incedendū vniuersali
ter p nob̄ pueniāt. oñdit̄ in q̄dā visione que
sequēti anno ab huius solēnitatis instituti
one cōtigisse narzatur. Cū enī in hac die cu
stos ecclesie sancti petri ex deuotione omnia
altaria circūisset. ⁊ omniū sc̄orum suffragia
implozasset. ⁊ demum ad altare sancti petri
redisset. ibi paululum conuiescens extra se
rapitur. Et ecce vidit regem regum in subli
mi solio consistentē ⁊ omnes angelos in ei⁹
circūitu commozantes. Tūc virgo virginū
in dyademate p̄fulgenti aduenit. quā inu
merabilis multitudo virginū ⁊ continenti
um sequebatur. Huic rex protin⁹ assurzerit
⁊ posito solio iuxta se sedere fecit. Post hoc
aduenit q̄dam vestitus pilis camelozū. quē
sequebatur multitudo venerabiliū seniorū
Deinde aduenit ⁊ alius pontificali habitu
decoratus quem aliq̄ruꝝ cobozs in habitu
simili sequebat̄. Postea vō p̄cessit innume
rabilis multitudo militū. Post quos adue
nit turba diuersarū gentium infinita. Des
igitur ante regis solium aduenerūt et ipsuz
flexis genibus adorauerūt. Is autē q̄ in pō
ntificali habitu erat. matutinas ceteris prose
quētibz inchoauit. Angelus autē qui pre
dictū custodē ducebat eidē visionē exposu
it. asserens virginem ī p̄ma acie matrem dei
eē. vestitum de pilis camelozū iohannem ba
p̄tistam cū patriarchis siml̄ et p̄phetis. pon
tificali ornatum habitu petrum cum cete
ris apostolis. milites martires. turbam reli
quam p̄fessores. Qui deo omnes añ reges
penerūt. vt p̄ honore sibi hac die a mortalib⁹
exhibito gratias agerēt. ⁊ pro orbe vniuerso
orarent. Deinde ad locum alium ip̄z duxit
⁊ vtriusq̄ sexus homines alios in stratis au
reis. alios in mensis gaudentes diuersis de
licijs. alios nudos ⁊ inopes auxilium mendi
cantes ostendit. Dixit autēz hunc locū pur
gatorium eē. abundātes vero animas illas
eē quibus ab amicis per multa suffragia co
piose subueniebatur. egentes vero eē quoz
cura nullatenus habebatur. Iussit ergo vt
omnia ista sumo pōntifici intumaret. vt post
festum omniū sc̄oz die statueret animarū
vt saltem generalia suffragia pro ill̄ illa die

fierent qui specialia habere neq̄rēt.

CLVIII

24

De commemoratione omnium
fidelium defunctorum.

Commemoratio
omniū fidelium defunctorum hac
die in ecclia fieri instituta est. vt
generalib⁹ b̄nificijs adiuuent̄ q̄ specialia b̄nē
nō p̄ualent. sicut ī p̄dicta reuelatiōe mōstra
tum est. Sit q̄z petr⁹ damiani q̄ sc̄tus obilio
cōperiēs q̄ ap̄d vulcanū sicilie crebro voces
⁊ ululatus demonū audiebat. plangentiu
q̄ anime defunctorum elemosinas ⁊ orationes
de eoz manibus eripiebāt in suis monaste
rijs ordinauit vt post festū omnium sc̄ozū
fieret cōmemoratio defunctorum. q̄d fuit post
ab omni ecclia approbatū De duobus autē
hic specialiter videri pōt. Primo de ip̄s pur
gandis. sc̄do de eoz suffragijs. Circa p̄mū
tria videntur. Primo q̄ sunt illi qui pur
gant. sc̄do p̄ quos purgant. tertio vbi purgā
tur. Illoz autē qui purgant tria sūt gene
ra. Primo q̄ satisfactione sibi iniuncta non
dū completa decedūt. Terūt̄ si tantam ha
berēt cordis p̄tritionē que sufficeret ad dele
dum peccatū. liberi ad vitā trāsirent. etiaꝝ si
satisfactionē mīme cōplessent. q̄a p̄tritio est
maxia p̄ peccato satisfactioꝝ maxia pecca
ti deletio. biero. Apud deū nō tam valet mē
sura t̄pis q̄z doloris. nec tā abstinentia ciboz
q̄z mortificatio vicioꝝ. Sed qui nō adeo cō
terunt ⁊ ante cōpletionē p̄nie moriunt. igne
purgatorij ḡuissime puniunt. nisi forte eoz
satisfactio ab aliq̄b⁹ caris suis p̄ficiēda assu
mat. Ad h̄ t̄n q̄ p̄dicta cōmutatio valeat q̄t
tuoz req̄runt. Primum est ex pte cōmutantis
s. ei⁹ auctoritas. q̄a de sacerdotis auctoritate d̄
bet fieri. Sc̄dm est ex pte illi⁹ p̄ q̄ fit cōmuta
tio. s. ei⁹ necessitas. q̄a ī tali statu d̄z eē q̄ p̄ se sa
tisfacere nō valeat. s. adiuuari indigeat. Ter
tium est ex pte illi⁹ in quē fit cōmutatio. s. cari
tas. q̄a necesse est ip̄m eē in caritate q̄ faciat
ip̄am satisfactionē eē meritoꝝ ⁊ satisfactori
am. Quartū est ex pte pene. s. debita p̄porti
onabilitas. vt videlicet minor pena cōmute
tur ī maiore q̄z pl⁹ satisfacit d̄o pena p̄p̄a q̄z

De commemoratione oim fidelium defunctorum.

aliena. Est enim triplex pena. scilicet p[ro]p[ri]a et voluntaria. et hec maxime satisfacit. Secunda est p[ro]p[ri]a et non voluntaria. que est in purgatorio. Tertia est voluntaria sed non p[ro]p[ri]a. sicut est in predicta commutatione. et hec minus satisfacit quam p[ro]p[ri]a. ex eo quod non est p[ro]p[ri]a. et magis quam scilicet ex eo quod est voluntaria. Verumtamen si iste p[ro]p[ri]a satisfactio est assumpta decedit nihilominus tamen in purgatorio cruciatur. sed tamen per penam quam ipse sustinet et quam alij pro eo solvunt. citius liberatur. quia dominus et penam suam et penam illorum in sortem computat. Unde si debuit in purgatorio penam duorum mensium sustinere. talis sic poterit iuvare quod liberabitur vno mense. Nunquam tamen inde eripitur quisquam debitum sit solutum. Quo soluto illud quod soluit deinceps est ipse qui facit et in sinum eius convertitur. et si ipse non indiget convertitur in sinum ecclesie. vel valet alijs qui in purgatorio sunt.

Secundi qui in purgatorium descendunt sunt qui satisfactionem quam debent in vita compleverunt. sed tamen illa pena propter ignorantiam vel negligentiam sacerdotis non fuit sufficiens. Hi enim nisi magnitudo contritionis suppleat totum in purgatorio complebunt quod minus in hac vita fecerunt. Deus enim qui modos et mensuram peccatorum et penarum novit. addit penam sufficientem ne aliquod peccatum impunitum remaneat. Tamen penam iniunctam aut est maior. aut equalis. aut minor. Si maior tunc illud quod plus fecerit cedit ei ad augmentum glorie. Si equalis tunc sufficit ad dimissionem totius culpe. Si minor tunc illud quod restat suppletur ex virtute divine iustitie. De his vero qui in fine penitentem audiunt quod augustinus sentiat. Baptizatus ad horam securus binc exit. fidelis bene vivens securus binc exit. agens penam et reconciliatus cum sanus est securus binc exit. agens penam ad ultimum et reconciliatus si securus binc exit. ego non sum securus. Ergo tene certum et dimitte incertum. Hec autem deo dicit augustinus. quia tales consueverunt potius penitere ex necessitate quam ex voluntate. potius timore pene quam amore glorie.

Tertij qui in purgatorium descendunt sunt qui lignum fenem et stipulam secum ferunt. qui scilicet circa suas divitias infra tamen deum carnali tenentur affectu. Affectiones enim carnales quibus homi-

ti sunt domibus pingibus possessionibus ita tamen ut nil deo proponant. alijs tribus significantur. Qui pro suis amandi modos vel divitius ut lignum. vel minus ut fenem. vel minimum ut stipula cremabunt. Qui ignis sic dicit augustinus. et si eternus non sit. miro tamen modo est gravis. excellit enim omnem penam quam unquam passus est aliquis in hac vita. Nunquam in carne inuenta est tanta pena. licet mirabilia martires passi sint tormenta.

Circa secundum per quos scilicet purgantur. sciendum quod illa purgatio et punitione fit per malos angelos et non per bonos. Boni enim angeli non vexant bonos. sed boni malos. et mali bonos. et mali malos. Ideo tamen credendum est quod boni angeli fratres et concives suos frequenter visitant et consolantur. et ut patienter sufferant exhortantur. Habent etiam aliud consolationis remedium ex eo. scilicet quod certam gloriam futuram expectant. Habent enim certitudinem de gloria. minorem tamen quam illi qui sunt in patria. sed maiores quam illi qui sunt in via. Certitudo enim illorum qui sunt in patria est sine expectatione et timore. quia nec illam futuram expectant cum presentem habeant. nec illam de cetero amittere formidant. Certitudo autem illorum qui sunt in via e contrario est. Sed certitudo illorum qui sunt in purgatorio medio modo est. Est enim cum expectatione. quia ipsam futuram expectant. sed est sine timore quia cum habeant liberum arbitrium confirmatum. de cetero se peccare non posse cognoscunt. Habent etiam aliam consolationem quam pro se suffragia fieri credunt. Forte tamen verius credendum est quod illa punitione non fit per malos angelos. sed divina iustitia iubente. et flatu eius succedente.

Circa tertium ubi scilicet purgantur. sciendum est quod purgantur in quodam loco iuxta infernum posito. qui purgatorium dicitur secundum positionem plurimorum sapientium. sed alijs videatur quod sit in aere vel in torrida zona. Sed tamen per divinam dispensationem diversa loca diversis aibus aliquando deputantur. et hoc multiplici de causa scilicet aut propter eorum levem punitionem. aut propter eorum celeriore liberationem. aut propter nostram instructionem. aut propter culpe in loco perpetracionem. aut propter alicuius sancti oracionem.

Primo propter eorum levem punitionem. sicut aliquibus secundum gregorium revelatum est aias quasdam

De commemoratione omnium fidelium defunctorum.

in umbra punitas eē. **S**ecundo ppter eoz celeriorē liberationē. ut. s. possint alijs suā indigentia reuelare. et ab eis suffragia petere. et sic celeriter de pena exire. Sicut legitur quod quidam piscatores beati theobaldi in autūno frustuz magnū glacie p pisce pēdiderūt. De q magis qz de pisce gauisi maxie qā ep̄s dolore pedū laborabat. ip̄am glaciē e⁹ pedib⁹ supposuerūt et magnū ei refrigeriū prestabat. Quadā vō vice de glacie homis vocē audiuit. q ab ep̄o adiuratus q̄s eēt dixit. Sū qdaz ania q in h gelicidio p peccatis meis affligor. et liberari posses si. xxx. missas sine interuallo. xxx. dieb⁹ continuis diceres. Qui cum missarū medi etate dixisset. et se iam ad missas aliā preparasset. dyabolica suggestionē p̄git q fere oēs boies illi⁹ ciuitatis in se bella mouerēt. vñ d̄ vocat⁹ ep̄s ad sedandā discordiā sacras deponēs vestes missā illa die p̄emissit. Iteruz reincipiens et iam duas ptes cōplens. exercitus magn⁹ ut vidēbat ciuitatē obsedit. et cōpulsus misse officiū inēmisit. Et deinde reicipēs cū omnes missas vltima excepta dixisset et vltimā inchoare vellet. tota villa et domus ep̄i ut videbat accensa est. Cui cū sui dicerēt ut missas intermitteret. ille dixit. Si tota villa cremari deberet missā non dimittere. qua celebrata glacies p̄nus resoluta est. et ignis quē se vidisse credebāt tāqz fatalis recessit. et nullū dānū intulit. **T**ertio ppter nr̄az instructionem. ut. s. magnā penā post hanc vitāz infligi peccātib⁹ cognoscām⁹. Sicut parisijs p̄gisse legitur. **M**agister enī silo. ut ait cantor parisiens quēdā scholarē suū lociū egrotatē obnixe rogauit ut p⁹ mortē ad se rediret et statū suū sibi renūciaret. **I**post aliq̄t igit dies sibi apparuit cū cappa de p̄gameno tota de sopbilmanib⁹ descripta. et in⁹ flama ignis tota p̄ecta. Qui requisitus a magistro q̄nam eēt. ait. Ille utiqz sum q ad te redire p̄misi. Qui de statu suo requisit⁹ ait. bec cappa plus super me ponderat et plus me premit qz si vnā turam super me hērem. et est mihi data vt eā portē p glā quā in sopbilmanibus habui. **I**postoro flama ignis q coopta est. pelles sunt delicate et varie quas ferebas que flama me cruciat et exurit. Sed cū ma-

gister illā penā facile iudicaz dixit ei defunctus vt manū extēderet. et sic facilitatē sue pene sentire posset. Cūqz manū extendisset. ille guttā vnāz sui sudoris dimisit que predicti magistri manū q̄si sagitta citi⁹ p̄forauit. ita q cruciatū mirabilē sensit et ait. Talis suz totus. Ille igitur magister ex illi⁹ pene acerbitate p̄teritus. seculū deliberauit deserere. et religionē intrare. vñ mane scolarib⁹ p̄gregatis bos vers⁹ cōposuit. **L**in q coarctans cracoris vanaqz vanis. **E**t logica p̄go. que mortis non timet ergo. Et sic seculū deserēs ad religionē p̄fugit. **Q**uarto ppter culpe in loco perpetrationē. Sicut aliq̄n s̄m augus. aie puniunt in locis in qbus deliquit. sic patet per illud exēplū qd recitat greg. in. iiii. dialogoz. **Q**uidā nāqz p̄sbyter dū balneū frequētaret. quēdam virū incognitū ad suū obsequiū p̄paratū inuenit. q semp sibi sedule ministrabat. Qui dū quadā die p benedictionē et laboris mercede quēdā panē benedictum sibi exhiberet. ille merens r̄ndit. **Q**ui bi ista quare das pater. **I**ste panis sc̄tus est Ego autē hunc manducare nō possuz. Ego enim aliq̄n huius loci dñs fui. sed p culpis meis hic post mortem meā deputat⁹ sū. **S**z queso vt oipotēti deo hūc panē p peccatis meis offeras. **T**unc aut te exaudituz cognosce. cū huc ad lauandū veneris. et me minime inueneris. **I**post p̄sbyter aut p vnā ebdomadā salutarē p eo q̄tidie obtulit hostiā. Et reuersus eū iam minime inuenit. **Q**uinto propter alic⁹ sc̄ti orationē. Sicut legitur q̄ factus patrici⁹ in qdā loco in tra qbusdā purgatorii impetrauit. Cui⁹ h̄istoriā p̄ festū sancti benedicti reperies. **C**irca sc̄dm qd est de suffragiis tria sunt videnda. **I**postmo de ip̄s suffragiis que fiunt. **S**ecundo de his p q̄b⁹ fiūt **T**ertio de his p q̄s fiūt. **C**irca suffragia q̄ fiunt. notandū q̄ quattuor sunt genera suffragioz que maxime defunctis p̄sūt. s. fidelium et amicorum oratio. elemosinarū largitō. salutaris hostie imolatio. et ieiunioz obsequiō. **Q**z p̄mū gen⁹ suffragioz. s. amicorum orō eis p̄sūt. patet p exēplū de pascasio. d̄ q̄ greg. i. iiii. li. dyal. narzat q̄ cum vir mire sanctitatis et virtutis exiterit. et duo tunc in sūmos ponti

De commemoracione

fices electi fuisset. Et tunc postmodum in unum illoz
ecclia puenisset. ipse tunc paschali quasi ex errore a
lium semper tulit. et in hac sententia usque ad mortem
permanuit. Qui cum esset defunctus. et dalmaticam se
retro suppositam demoniacus tetigisset. statim
sanatus est. **I**dem multum pro impijs cum germanus
capuanus episcopus balneus ob gratiam sanitatis peti
set. predictum paschaliu dyaconum statim et obsequen
tem inuenit. Quo viso uehementer extimuit.
et quod illic tantus uir faceret inquisiuit. Qui pro
nulla alia causa se in illo loco penali deputatum
asseruit. nisi quia in illa tali causa plus iusto sen
sit. Et addidit dicens. Queso te pro me domi
num deprecare. Et quia in hoc cognosces quod exau
ditus sis si bucrediens me non inuenieris. Qui
cum pro eo orasset. et illuc post paucos dies redi
set. predictum paschaliu in loco eodem minime inue
nit. **P**etrus quoque cluniacensis ait quod cum
quidam sacerdos quotidie pro mortuis ce
lebraret. ex hoc apud episcopum accusatus ab
officio est suspensus. Cum autem episcopus in ma
gna solennitate per cimiterium ad matutinas
pergeret. contra illum mortui surruperunt dicen
tes. Iste episcopus nullas missas nobis dat. Insuper
sacerdotem nostrum nobis abstulit. sed certe
nisi emendauerit morietur. Qui et sacerdo
tem absoluit. et libenter pro mortuis de cetero ce
lebrauit. **Q**uam grates etiam sint defun
ctis orationes uiuorum patet per hoc. quoniam qui
dam ut refert cantor parisiensis dum per cimite
rium transiret semper psalmum de profundis
dicebat pro defunctis. Qui cum ab inimicis per
cimiterium fugiens insequeretur. continuo
mortui surruperunt. et unusquisque instrumē
tum sui officij in manu habebat. et sic ipsum vi
riliter defenderunt. et inimicos terribiles fuga
uerunt. **Q**ui vero secundum genus suffragiorum
scilicet elemosinarum largitio eis prodest. manife
ste haberi potest ex eo quod in libro machabeo
rum legitur. Quoniam uir fortissimus iudas col
latione facta. xij. milia dragmas argenti mi
sit hierosolimam offerri ea ibi pro peccatis mor
tuorum iuste et religiose de resurrectione co
gitans. Quantum etiam elemosine defunctis
ualeant. colligitur per exemplum quod narrat gregorius
in libro dialogorum. Quidam namque miles
ex corpore eductus exanimis iacuit. Et cito

us rediens que cum eo gesta fuerunt enarra
uit. **M**iebat namque quod pons erat sub quo niger
et caliginosus fluuius et fetidus decurzebat
Transacto autem ponte amena erat prata
odoriferis herbarum floribus exornata. in
quibus albatrum hominum conuenticula
esse videbantur. quos varia et mira florum sus
citas satiabat. **H**ec uero erat in predicto pon
te probatio ut quisquis iniustorum uellet transi
re in tenebrosam fetentemque fluuium label
retur. iusti uero securo gressu ad amena loca
peruenirent. **I**bi quoque quendam petrum nomine de
orsum positum magno ferri pondere ligatus
se uidisse asseruit. Qui dum requireret cur il
lic esset. dictum est ei. **H**ec idcirco patitur. quia
si quid ei pro facienda ultione iubebatur. ad
inferendas plagas plus ex crudelitatis desi
derio quam obedientia seruebat. **I**bi etiam que
dam peregrinum se uidisse fatebatur. quod ad pre
dictum pontem ueniens tanta eum auro
tate transiuit quanta hic sinceritate uixit. **M**ile
us stephanus nomine dum transire uoluisset ei
pes lapsus est. et ex medio corpore iam extra
pontem deiectus est. **T**unc a quibusdam ter
ribilis uiris ex flumine surgentibus per coras
deorsum atque a quibusdam albatris et specio
sissimis uiris cepit per brachia trahi sursum.
Cunque hec lucta fieret. is qui uidebat ad cor
pus redibat et quis in illo occulti arbitri ex
amine obtineret scire non ualuit. **I**n quo da
tur intelligi quod in illo mala carnis cum elemo
sinarum largitione certabant. **Q**uod enim
per coras deorsum. et per brachia traheretur
sursum. patet nimirum quia et elemosinas
amauerat et carnis uicijs perfecte non resti
terat. **Q**ui autem tertium genus suffra
giorum. scilicet sacre hostie immolatio. plurimum
defunctis prodest. ex multis exemplis apparet.
Refert enim gregorius in libro dialogorum. quod
cum quidam monachus suus nomine iustus
ad extremum ueniens tres se occultos aure
os indicasset habere. et de hoc ingemiscens
mortuus fuisset. precepit gregorius fratribus ut cor
pus eius cum tribus aureis in sterquilino sepeli
rent dicentes. **I**decunia tua tecum sit in per
ditionem. **T**andem cuidam ex fratribus gregorius
precepit ut usque ad triginta dies omni die pro

Oīm fidelīū defūctorū.

eo hostiam immolaret Qui cum iussa com-
plessisset qui defunctus fuerat in die tricesi-
ma cuidam fratri apparuit. Quem frat̄ req̄-
siuit dicens Quomodo es. Cui ille respōdit
Hūc vsq; male fui. sed iam modo bene sum
q; hodie cōmunionem recepi. **B** Nec
autem hostie immolatio nō soluz mortuis
sed etiam viuis plurimū pfuisse inuenta est
Quidā nāq; cū in quadam rupe argētū fo-
derent. subito rupes cecidit. et fundit̄ cūctos
extinxit. Unus autem eorum subtus in quo-
dam sinu ipsius rupis mortem euasit. inde
tamen exire non valuit. vxor aut̄ illī eū d̄fū-
ctū existimās omni die p̄ ipso missas celebra-
ri faciebat et panem vnū et v̄ceū vini cū can-
dela quotidie offerebat. Cui dyabolus inui-
dens. per tres dies cōtinuos eidē in forma hu-
mana apparuit et quo tēderet requisit. Cui
cum illa sui itineris causā exponeret. ille aie-
bat. Noli frustra vexari. q̄a iā missa celebra-
ta est. et sic illa tribus diebus missam inmi-
sit nec ipsam celebrari fecit. Quidam autē
post hoc in predicta rupe argentum fodit̄
quandā vocē audiuit de subtus dicentem.
Plane percitias. q̄a capiti meo iminet ma-
gnus lapis. Cū autē ille tremere. et ad hanc
vocem audiendam pl̄imos puocasset. iterū
fodit et siles vocem audiuit. Tūc omnes p̄-
p̄t̄ us accedentes dixerunt. Quis enim es tu.
Qui r̄ndens dixit Plane faciatis. quia ma-
gnus lapis quasi super me cadit. Qui a late-
re fodientes. et ad eum vsq; puenientes. euz
sanum et incolumē extraxerunt. Et sciscitan-
tes quō ibi tā diu viris̄ dixit. q̄ qualib; die
panis vnus et v̄ceus vini et candela accēsa
nilitantum tribus diebus. sibi oblati fuit
Qd̄ vxor eius audiens. et vebementē exultās
agnouit q̄ de oblatione sua fuerit sustētat̄
et q̄ dyabolus eā deceperit. ne illis tribus di-
ebus missam cantare fecerit. Illud vt testa-
tur petrus cluniacēsis accidit in villa nomi-
ne ferraria grationopolitane dyocesis.

Gregorius etiam refert q̄ dum quidam
nauta in mari naufragium perpessus fuiss; et
quidam sacerdos pro eo hostiam immo-
lasset. ipse tandem de mari sanus exiuit. Cū
autē qualiter euasisset in̄rogaret. dixit q̄ dū

in medio maris existeret et iam pene fatiga-
tus deficeret quidam ad eum venit. et panes
quendam sibi obtulit. Quem cū ille come-
disset statim confortatus vires recepit. et i
q̄
dam nauī inde transeunte receptus fuit. In-
uentumq; est q̄ illa hora panes habuit qua
pro eo sacerdos hostiam immolauit

Quarto vero quartum suffragiorum gen̄.
scilicet ieiuniorum obseruatio defunctis p̄-
lit. testatur Gregorius. agens tam de isto q̄
de alijs tribus dicens. Anime defunctorum
quattuor modis solūtur. aut oblationib;
sacerdotum. aut precibus sāctorum. aut ca-
rorum elemosinis. aut ieiunio cognatorum.

Valeat nihilominus pro eis peniten-
tia facta ab amicis. Unde retulit quidam
solennis doctor q̄ cum quedam mulier vi-
ro mortuo de paupertate d̄speraret. apparu-
it ei dyabolus dicens q̄ eam d̄taret si suam
faceret voluntatem. Cui pmittendo p̄mo in-
iur̄it vt viros ecclesiasticos i suo hospitiō re-
ceptos faceret fornicari. Secūdo q̄ pauperes
in die reciperet. et in nocte vacuos expelleret.
Tertio q̄ orationes in ecclesia garriēdo im-
pediret. Quarto q̄ nulli hoc confiteri debe-
ret. Tandem cū morti appropinq̄sset. et a filio
ad confessionem admoneret. illa ei factum
aperiēs dixit se p̄fiteri nō posse. nec sibi aliq̄d
p̄fessio valeret. S; cū ille cū lacris instaret. et
p̄niam sup̄ ea facturū pmitteret illa cōpūcta
p̄ sacerdotē filiū destinauit. S; ante q̄ sacer-
dos veniret. Demones ad eā irruerūt. q̄rum
horrore ac timore mortua est. Fili; suus p̄ ea
peccatū suū p̄fites. et p̄niam septēnē faciens.
ip̄a cōpleta vidit matrem ei de sua liberatio-
ne gratias referentē. **V**alentia etiam eis idul-
gentie ecclie. Unde cum quidam apostoli-
ce sedis legatus quēdam strenuū militē ro-
garet vt in terra albiensi in seruitum ecclie
militaret. facta indulgentia patri suo defun-
cto. per vnam ibidē quadragenā moratus
est. Qua completa pater luce clarioz ei appa-
ruit. et de sua liberatione gratias ei egit. **E**
Circa secundū huius partis. s. illos pro q̄-
bus fiunt etiam quattuor videnda sūt. **P**ri-
mo qui sunt illi quibus possunt p̄desse. Se-
cundo quare debent eis prodesse. Tertio si

De commemoracione omnium fidelium defunctorum.

omnibus equaliter profunt. Quarto qualiter suffragia que pro ipsi fuerunt scire possunt. **D**e primo scilicet qui sunt illi quibus prodesse possunt. sciendum est quod sic dicit augustinus. omnes qui de hac vita decedunt. aut sunt valde boni. aut valde mali. aut mediocriter boni. Suffragia igitur facta pro valde bonis sunt gratiarum actiones. pro valde malis sunt viuarum que scilicet solationes pro mediocriter bonis sunt expiationes. Valde autem boni dicuntur qui statim euolant et ab utroque igne tam purgatorio quam inferni liberi sunt. Eorum autem sunt tria genera. scilicet baptizati. martires. et viri perfecti. qui scilicet tam perfecte edificauerunt aurum et argentum et lapides preciosos id est dei dilectionem. primi amorem. et bonam operationem. ut non cogitent placere mundo. sed tantum deo. Qui et si quando venialiter peccant. feruore tamen caritatis ita in eis peccatum consumitur sicut gutta aque a camino ignis penitus absorbetur. et ideo secum cremabilia nunquam ferunt. Qui igitur pro aliquo istorum trium generum oraret. vel aliqua suffragia faceret. eis iniuriam faceret. Quia sicut dicit Augustinus. iniuriam facit martiri qui orat pro martire. Si vero aliquis pro aliquo valde bono oraret. de quo tamen an euolasset dubitaret. tunc ille orationes essent gratiarum actiones. et ad meritum cederent exorantis sicut illud oratio mea in sinu meum conuertetur. His enim tribus generibus celum protinus aperitur cum decedunt. nec aliquem purgatorio ignem sentiunt. Quod significatum est per illos tres quibus celum apertum est. Apertum est enim christo baptizato. Luce. iij. Jesu baptizato et orante apertum est celum. Per quod significatur quod celum aperitur omnibus baptizatis siue sint paruuli siue adulti. ita quod si decederent protinus euolarent. Baptismus enim virtute passionis christi mundat ab omni peccato et originali et mortali et veniali. Secundo apertum est stephano lapidato. Actuum. viij. Ecce video celos apertos etc. Per quod significatur quod aperitur omnibus martiribus. ita quod statim euolant cum decedunt et si aliqua cremabilia habeant omnia falce martirij resecantur. Tertio apertum est Jobanni perfectissimo. Apocalypsis. iij. Audi et ecce hostium apertum in celo. Per quod significatur quod viris perfe-

ctis qui totaliter penitentiam compleuerunt nec venialia admiserunt. vel si aliquando admittuntur a feruore caritatis protinus consumuntur celum ipsum protinus aperitur. et mox in illud perpetuo regnaturi ingrediuntur. Valde autem mali sunt qui continuo in inferni baratrum demerguntur. Pro quibus si de eorum damnatione constaret nulla suffragia aliquatenus essent findenda. sicut quod dicit augustinus. Si scirem patrem meum esse in inferno. non plus orarem pro eo quam pro dyabolo. Si autem pro aliquibus damnatis de quorum damnatione dubitatur aliqua suffragia fierent nihil tamen eis prodesset. nec quantum ad liberationem. ut scilicet ab ipsi penitus liberentur nec quantum ad mitigationem. ut scilicet pena in eis mitigetur vel diminuat. nec quantum ad suspensionem. ut scilicet ad tempus vel ad horam eorum damnatio suspendatur. nec quantum ad fortificationem. ut scilicet ad tolerandum leuius roborentur. quantum enim ad aliquod horum in inferno nulla redemptio est. Mediocriter autem boni dicuntur qui cremabilia aliqua scilicet lignum seu nuda stipulam secum ferunt. ut qui penitentiam iniunctam et sufficientem morte preoccupati complere non possunt. qui nec a deo boni sunt. quantum suffragiis egeant. nec a deo mali quantum eis prodesse valeant. Suffragia igitur facta pro his sunt eorum expiationes. vnde isti sunt illi quibus ipsa suffragia solus prodesse possunt. In bonis autem suffragiis faciendis ecclesia consuevit triplicem numerum dierum maxime obseruare. scilicet septenarium. tricenarium. et anniuersarium. Et ratio horum assignatur in libro mitrali. de officio. Obseruat septenarium ut anime ad eternum quietis sabbatum perueniant. et ut eis omnia peccata remittantur que in vita egerunt que per septem dies ducitur. vel ut remittantur eis peccata que egerunt cum corpore quod consistit ex quattuor humoribus et cum anima in qua sunt tres vires. Obseruat tricenarium qui consistit ex tribus denariis ut purgetur in eis quicquid in fide trinitatis et in transgressione decalogi deliquerunt. Obseruat anniuersarium. ut de animis calamitatis perueniant ad annos eternitatis. Sicut enim anniuersarium sanctorum celebramus ad ipsorum honorem et ad nostram utilitatem. sic et anniuersarium defunctorum ad ipsorum utilitatem et nostram deuotionem. De secundo quaere scilicet eis debent suffragia prodesse sci-

De quattuor coronatis

endum q̄ triplici ratione debent eis p̄desse
¶ Primo ratione vnitatis. Sūt enī corp̄ vnū
cū ill' de ecclia militāti. r̄ idō bona sua debēt
eis eē cōmunia. Sc̄do rōne dignitatis. q̄nīaz
dū ad huc viuerēt meruerūt. vt h' sibi p̄desse
Et iterū. Dignū est vt q̄ alios iuuerūt r̄ ipsi
ab alijs iuuent. Tertio rōne necessitatis. q̄a. sc̄z
sūt in statu i q̄ iuuare se nō p̄nt ¶ De tertio
sc̄z vtrū eq̄līter oīb' p̄sint. sciendū q̄ si ip̄a suf
fragia in sp̄ali sūt maḡ p̄sint illis p̄ q̄b' speci
aliē sūt q̄z alijs. Si autē in cōmuni sūt maḡ
p̄sint eis q̄ p̄ meruerūt in hac vita vt sibi p̄
desse. si in eq̄lī vel maiori necessitate existūt.
¶ De q̄rto q̄lī. s. suffragia q̄ p̄ eis sūt sc̄z
p̄nt. sciendū q̄ s̄m aug. sc̄z p̄nt trib' modis
¶ Primo p̄ diuinā reuelationē q̄nī. s. de' h' eis
reuelat. Sc̄do p̄ bonoz āgeloz manifestati
onē. Angeli enī q̄ h' semp̄ nobiscū sūt. r̄ oēs
actus nostros considerant. in instanti qua
si ad eos possunt descendere. r̄ eis protinus
nunciare. Tertio per animarum hinc exeū
tium intimationem. Anime enim que de h'
mūdo transeunt. bec et alia eis nūciare pos
sunt. Quarto nihilominus sc̄z possūt per
experientiam r̄ reuelationem. Cum enim a
penis se releuari sentiunt. suffragia pro se fie
ri cognoscunt. ¶ Circa tertius hui'
secunde partis. sc̄z illos per quos fiunt. sciē
dū q̄ ipsa suffragia si p̄desse debent opor
tet q̄ fiant ab his qui sūt in caritate. Nam
si per malos fiunt p̄desse non possunt. vñ
de legitur q̄ dum quidam miles in lecto cū
proze eēt. r̄ luna valde lucens per rimas in
traret. mirabatur quomodo homo ratōna
lis creatori suo non pareret. cum eidem cre
ature irrationales parerent. Et dum cuidā
militi defuncto qui sibi fuerat familiaris de
traheret. subito ille qui mortuus fuerat in
thalamum introiit et dixit illi. Amice noli
male suspicari de aliquo. r̄ condona mibi si
quid in te peccaui. Cūq̄ super statu suo in
terrogaretur dixit. Varijs penis affligor. p̄
cipue quia tale cimiteriū violauī. r̄ ibi quē
dam vulnerans eum cappa sua expoliaui. q̄
mibi superponitur. r̄ vno monte magis me
premit. Rogauitq̄ vt pro se orationes fieri
faceret. Cū autem ille sibi diceret. an vellet q̄

a tali r̄ tali sacerdote ip̄as orationes faceret
fieri. ille ad hoc nihil respondens caput mo
re reuertens concussit. Deinde dixit. si vellet
q̄ talis heremita pro se oraret. Cui ille. Vti
nam pro me oraret. Quod cum se facturū
promitteret ille ait. Et ego dico tibi quia ab
hac die vsq̄ ad duos annos tu etiam mori
eris. Sicq̄ ille disparuit. r̄ miles vita sua in
melius mutata in domino obdormiuit.

¶ Q̄ autem dictum est suffragia facta p̄
malos p̄desse non posse. intelligendū est
nisi sint opera sacramentalia. vt est celebra
tō missę que a malo ministro violari nō po
test. Vel nisi ipse defunctus. vel aliquis eius
amicus aliquibus etiam malis aliqua di
spensanda reliquisset. Que tamen cōtinuo
dispensare debent. ne sibi cōtingat quod cui
dam contigisse legitur. Miles enim quidā
in bello Karoli magni vt ait turpinus cum
mauris pugnaturus. rogauit cognatū suū
vt si in bello moreretur equum suum vēde
ret. r̄ pauperibus precium daret. Quo mor
tuo cum equus sibi nimis placeret. eum si
bi retinuit. Et post modicum temporis de
functus ei tanq̄ sol refulgens apparuit di
cens. Cognate bone per octo dies me fecisti
pati penas in purgatorio propter equū q̄
precium vt dixeram pauperibus non dedi
sti. Sed impune non ferēs. bodie enim ferēt
animam tuam in infernum dyaboli r̄ ego
purgatus vado in regnum dei. Et ecce subi
to in aere auditus est clamor velut leonum
vulorum et luporum. et ipsum de medio ab
stulerunt.

CLIX

A

¶ De quattuor coronatis.

Quattuor corō
nati fuerunt. Seuerus. Seue
rianus. Corpoforus. et Victori
nus. qui iubente dyocleciano vsq̄ ad mor
tem icibus plumbatorum celi sūt. Horū
nomina cum reperiri non possēt que tamē
post multos annos dño reuelante reperta
sunt statutum fuit vt eozū memoria s̄b no
minib' alioz q̄nq̄ martiz. sc̄z claudij. casto
rij. siphoriani. nicholstrati. r̄ siphycij recoleret

De sancto Martino.

cognoscens cū eēt ānoꝝ .xviii. baptizari se fecit. et ad huc ad istānā tūni sui q̄ tpe sui tribunatus expleto se sc̄lo abrenūciatur p̄mittebat. p̄ bienniū militauit. In tēa irruētib⁹ itra gallias barbaris. iulian⁹ cesar⁹ eos pugnatur⁹ pecuniā militib⁹ erogauit. Et martin⁹ nolēs deinceps militare. donatiuū recipere noluit. sed cesari dixit. Xpi ego miles sū pugnare mihi nō licet. Indigt⁹ iulian⁹ dixit q̄ nō religionis gr̄a. s̄ metu belli iminētis milititerenūciaret. Cui martin⁹ intrepid⁹ r̄ndit. Si signauie nō sibi ascribit. crastina die ante acie inermis a stabo. et in nomie xpi signo crucis nō clipeo p̄tect⁹ aut galea hostiū cuneos penetrabo secur⁹. vñ custodiri iubei. vt inermis vt dixerat barbaris obijceretur. Sed die sequēti hostes legatōꝝ miserūt sua oīa seq̄dantes. vñ nō dubiū est meritis sc̄i viri talem victoriā sine sanḡne datam eē.

Exinde relicta militia ad sc̄m bylariuz pictauēse ep̄m p̄xit. et ab eo accolit⁹ ordinat⁹ monētā dñi p̄loporē vt parētes suos ad huc gēiles visitaret. P̄fect⁹ igit. m̄tra ad uersa passuz se eē p̄dixit. Itā int̄ alpes icidit ilatrones. Cūq; vn⁹ securi in caput eius vibrasset. actū ferientis dextre sustinuit alē. Tūctis tñ p̄tergū manib⁹ vni eoz custodiēd⁹ tradit. P̄ercūctū vō latroni an̄ timuisset. r̄ndit nūq; se ita fuisse securuz. qz sc̄ret misericordiā dei maxie in tēptationib⁹ affuturaz. Incipientiq; latroni p̄dicauit et ip̄m ad fidē xpi conuertit. Qui martinū ad viā reducēs laudabilē postmod⁹ vitā duxit.

B Cū aut̄ mediolanuz p̄terisset dyabol⁹ in būana specie sibi obui⁹ fuit. et q̄ tēderet req̄siuit. Cui cū r̄ndisset se q̄ eū dñs vocaret tēdere. ille ait. Quocūq; ieris dyabolus tibi aduersabit. Cum autem martinus sibi respondisset. domin⁹ mihi adiutor est. nō timebo quid faciat mihi homo. statim ille euauit. Itaq; matrem p̄uertit. pater vō in errore p̄māsit. S̄ cum berezariana per totū orbē pullularet. et ille pene solus obsisteret publice celus et de ciuitate eiect⁹ mediolanū redijt. et ibi sibi monasteriū statuit. Sed ind̄ ab aruanis eiect⁹ ad insulam gallinariam cum vno solo p̄sbytero perrexit. vbi elleborū gramē venena

tum inter alias verbas in cibū sumpsit. et vicinam mortem senties omne piculū et dolorem v̄tute orationis fugauit.

Audiens vero q̄ beatus bylari⁹ de exilio rediret obuiam ei p̄fectus est. et iuxta pictauū monasterium ordinauit. Vbi cū quēdā ad huc carbecuminū haberet. parūper a monasterio discedens. et rediens. reperit eū sine bapulo defunctū. Quem in cellā ducens. et super e⁹ corp⁹ se p̄sternens. ip̄m sua orōne ad vitam p̄stinā reuocauit. Idē vero homo referre cōsuevit. q̄ dū super euz data snia obscuris locis deputatus fuisset. per duos āgelos iudici est suggestuz. hūc eē pro quo martin⁹ oraret. Iussum est igit vt per ip̄os duos reduceret. et martino viuus redderet.

Aliuz insuper qui laqueo vitā finierat vite restituit.

Verū cū plebs turonica ep̄o careret. ip̄s plurimum renitentem sibi ordinari petijt. Quidā autē ex episcopis q̄ conuenerāt eo q̄ deformis eēt habitu et vultu. Despicabilis resistebāt. Inter quos precipuus fuit quidā nomine defensor. Sed cum lector tūc de esset quidam accepto psalterio primum quē iuenit psalmū legit. vbi versus hic erat. Ex ore infantium et lactentiū perfecisti laudes. vt destruas inimicū et defensorem. Et sic ille defensor est ab omnibus confutatus. Ordinatus itaq; episcopus. cum populi tumultum nō ferret. duobus fere milibus extra v̄bez mōa sterium constituit. vbi cum .lxxx. discipul⁹ in multa abstinentia vixit. Nam ibi vinum nemo biberat nisi quem infirmitas coegisset. Mollior habitus ibi pro crimie erat. Plurime ciuitates de his episcopos eligebāt.

Cum quidā sub nomie martiris coleretur. et a martino nil de ei⁹ vita vel merito inueniri posset. quadā die sup̄ sepulcrū stans orauit dñm vt q̄s eēt vel cuius meriti indicaret. Conuers⁹ ad leuā vidit v̄mbzā nigeriaz stare. Qui a martino adiurat⁹ dixit se latrōz fuisse et ob scelus percussus eē. Cōtinuo igitur martinus altare destrui precepit.

Regitur quoq; in dyalogo seueri et galli discipulorum sancti martini. vbi multa sup̄pleta sūt que in ei⁹ vita seuerus dimiserat. q̄ martin⁹ quōdam tpe valentinianū impatores

De sancto Martino.

per quadam necessitate adijt. sed ille sciens eum vel-
le pete quod ipse nolebat dare. fores palacij sibi
claudi fecit. Et martinus semel et iterum passus re-
pulsam. alio die obvolutus et cinere conspersus. per
vnam ebdomadam cibi et potus abstinentia mace-
rat. Tunc monente aegelo ad palacium venit. et nul-
lo sibi prohibente ad imperatorem usque puenit.
Que cum veniente videret. iratus quod fuisset admis-
sus ei assurgere noluit donec sella regia ignis
operiret. et ipsum imperatorem a parte posteriori
ignis succederet. Tunc sancto martino iratus as-
surgens. virtute diuinam se sensit professus est. multum
quod ipsum complectens sibi omnia antequam rogaret con-
cessit. multaque munera obtulit. sed martinus
non accepit. In eodem quoque dialogo legitur quod
tertium mortuum suscitauit. Cum enim quidam iuuenis
defunctus fuisset et mater per resuscitationem filij be-
atissimi martinum lacris exoraret. iste in medio ca-
pi ubi erat innumerabilis multitudo gentium ge-
nua flexit. et cunctis videntibus puer surrexit.
Quapropter omnes illi gentes ad fidem christi conuersi
sunt. Eodem quoque viro sancto obediebant etiam insen-
sibilia vegetabilia et irrationalia. In sensibilia si-
cut ignis et aqua. Nam cum in quodam phano ignem mi-
sisset. in domo proxima adherente agere vento fla-
ma ferebat. Tunc martinus super tectum domus
ascendens obvium se aduenientibus flammis inseruit.
Ad hoc quod videri flamma retorquetur ut proficitur
quodam copugnatum in se elementorum videretur.
Nauis etiam quodam cum piclitarer. ut in predicto
dialogo legitur. quodam negociator nec dum christianus ex-
clamauit. Beatus martini eripe nos. Et statim
tranquillitas magna successit. Si vegeta-
bilis. Nam cum in quodam loco templum antiquissimum
diruisset. et arborem pini dyabolo dedicatam vel-
let excidere. obstantibus rusticis et gentibus. vnum
eorum dixit. Si de deo tuo fiduciam habes. nos
hanc arborem succidemus. et tu eam suscipe. et si te
cum est deus tuus ut dicis euades. Quo annuente.
succise arbori. et iam versus cum ibidem ligatum ca-
deni signum crucis opposuit. et in aliam partem redi-
ens rusticos qui in tuto loco erant fere oppres-
sit. Qui viso miraculo ad fidem conuersi sunt.
Irrationalia quoque animalia sibi pluries obedi-
erunt. sicut legitur in predicto dialogo. Cum enim canes
lepusculum insequentes vidisset. imperauit can-
ibus ut animal insequerentur. Ad hoc illi con-

stiterunt. et quasi victi in suis vestigijs fixi man-
serunt. Serpens etiam quidam cum fluvium quon-
dam natando transiret. martinus ait ad spen-
tem. In nomine domini iubeo te redire. Ad hoc se ad
verbum sancti retorxit. et in ripam aliam transmea-
uit. Et ingemiscens martinus ait. Serpentes
me audiunt. et homines non audiunt. Canis
sicut quidam cum in quendam ex martini disci-
pulis latraret. ille ad eum conuersus ait. In no-
mine martini iubeo te obmutescere. Canis
perpetuo obmutuit ac si linguam habuisset ab-
scisam. **B** Fuit autem beatus martinus
multe humilitatis. Nam leprosum quendam
cunctis horribilem parulis obuium habens
ipsum osculatus est atque benedixit. statimque
mundatus est. In sacratio quoque residens nun-
quam cathedra usus est. Nam in ecclesia nemo vn-
quam eum sedere conspexit. Sedebat autem in cellu-
la rusticana. quas tripodes vocant. **M**
te dignitatis. Quia per apostolum dicitur est. et hoc
propter gratiam spiritus sancti que in eum in specie
ignis ad robur descendit. sicut fuit in apostolis.
Unde et apostoli frequenter eum tanquam comparari vi-
sitabant. Legitur enim in predicto dialogo. quod quodam
vice dum martinus in cella solus sederet. et se-
uerus et gallus eius discipuli pro foribus ex-
pectaret subito mirabili concussio horrore plu-
res in cella audiunt insimul colloquentes. De
quo cum postmodum martinum requisisset.
ille ait. Dicam vobis. Sed vos queso nulli di-
catis. Eignes tecla et maria ad me venerunt.
Nec tantum illa die sed sepius se ab eis con-
fessus est visitari. Et petrum et paulum apo-
stolos a se sepe videri perhibuit. **M**
te iustitie. Cum enim ab imperatore nomine
maximo inuitatus fuisset. et martino poculum
primo fuisset oblatum. sperantibus cunctis
ut post se regi tribueret. presbytero suo dedit
nullum estimans digniorem qui post se debe-
ret bibere. et indignum iudicans si aut reges
aut regis primos presbytero pretulisset. **M**
te patientie. Tanta enim in omnibus patientiam ser-
uabat. quod cum esset summus sacerdos ipse sepe a
clericis ledebatur. nec a sua eos propter cari-
tate repellerebat. Nemo illum vnquam vidit iratum
nemo merentem. nemo ridetem. Nunquam in
illius ore nisi christus nunquam in illius cor

De sancto Martino

De nisi pietas, nisi pax, nisi misericordia inerat. Legit quod in predicto dialogo quod dum martinus quondam vice in veste bispidam, nigro et pedulo pallio circumtectus super asellum procederet, equus de se venienti subito expauescit, milites in terram saltu precipiti se dederunt et martinus arripientes genua verberaverunt. Ille autem quasi mutus cedentibus terga prebebat. Sed magis illi furebant, eo quod ille quasi non sentiens verbera illata retinere videretur. Protonotarius autem aialia ad eum humo fixa permanebat, ut quantumcumque flagellata velut saxea moveri non posset, quousque ad martinum redeuntel, et partem suam quod ignoranti in eum commiserant restituere, ille eis licentiam dedit, et quodammodo cito aialia processerunt. **A**usteritatis in oratione Quia ut in legenda sua dicitur nunquam ullum horarum momentum preterijt quod non aut orationi aut lectioni incuberet. Inter legendum tamen et operandum nunquam animam ab oratione laxabat. Ita ut fabris ferrariis moris est, qui inter operandum per quondam laboris leuamine incidunt ferunt ita martinus dum aliquid ageret semper orabat. **A**usteritatis in seipso Refert enim seuerus in epistola ad eusebium quod cum martinus in quondam villa sue dyocesis venisset, et clerici lectum sibi primo stramine prepasserit, ille ibidem requiescens, insuetam molliem perhorrescit quippe quod nuda bino vno tantum cilicio supiecto cubare consueverat. Itaque per motum iniuria surgens stramentum omne proiecit et se super nudam humum collocavit. Cuius media nocte tota illa palea igne accendit, et martinus excitatus dum exire temptaret sed nequirit ab igne caput, et eius iam vestimenta vident. Rediens vero ad solitum orationis consugium et crucis emittens signaculum, in medio ignis intactus permansit, et flamas sensit rotantes quas male experiret erat verberes. Monachi igitur excitati percursum, et martinum quem iam consuptum putabant de medio flammis educunt. **A**usteritatis in compassionis erga delinquentes. Quia omnes videntes penitere compassionis sinu recipiebat. Ita et cum dyabolus martinum reprehenderet cur semel lapsos ad penitentiam recipet eidem respondit Si tu ipse o miserabilis ab hominum infestatione desisteres, et te factorum tuorum peniteres, ego tibi confisus in domino christi misericordiam pollicerer. **A**usteritatis erga pauperes, legit in predicto dialogo quod martinum in quondam festiuitate quod ecclesiam tederunt

tem pauper quidam nudus secutus est. Martinus autem archidiacono precepit ut egere vestiret. Sed cum hoc ille facere distulisset, ingressus martinus secretarium tunicam suam illi tribuit, et continuo abscedere iussit. Cum ergo archidiaconus moneret ut ad solenia peragenda procederet, ille de se loquens respondit se ire non posse, donec pauper vestem accipiat. Archidiaconus vero non intelligens, quia cum extrinsecus cappa tectus esset, ipsum nudum interius non videbat, pauperem non adesse causat. At ille inquit, Mihi vestis deferatur et pauper non deerit vestiendus. Compulsus ille ad forum vadit, et quinque argenteis tunicam vilem et curtas que dicitur penula quasi pene nulla rapiens ante pedes martini iratus proiecit. Quam ille secreto induit, cuius manice usque ad cubitum, et longitudo usque ad genua protendebantur. Et sic missam celebraturus procedit. Dum autem missam celebraret, globus igneus super caput eius apparuit, et a multis ibidem visus fuit. Ob hoc per apostolos dicitur, Huic autem miraculo addidit magister Iohannes beletus, quod cum in missa manus ad deum ut moris est leuaret manice lineis retro labentibus cum nec brachia eius essent grossa nec multum carnosum nec premissa tunica protenderetur nisi usque ad cubitum remanserunt eadem brachia nuda. Tunc miraculose torques auri et gemati deferuntur ab angelis, et brachia decenter operiuntur. **Q**uem etiam tonsam quondam vice aspiciens euangelicum inquit mandatum ista compleuit. Quas tunicas ista habuit, et vnam non habenti largita est. Ita et vos inquit facere debetis. **A**usteritatis potestatis erga demones expellendos. Sepe enim ipsos demones ex hominibus expulit. Legit etiam in predicto dialogo quod quondam vacca a demone agitata, cum ubique seuiret et multos confoderet, et versus martinum et socios suos in itinere furibunda concurreret, ille manu eleuata ipsam sistere iubet. Quam immobili permanente, vidit demonem dorso illius insidentem. Quem increpans discede inquit funeste de pecude et innoxium animal agitare desiste. Quo peritus discedete, vacca ad eius pedes prosternitur, et ad eius impium cum omni

De factō Martino.

mansuetudine ad gregem suum reuertitur
¶ Multe subtilitatis erga eos cognoscenti-
dos. Demones enī sibi ita aspiciabiles redde-
bant. ut apte ab ipso sub quocumque imagine vide-
rent. Nam in eodem demones in iouis personā plu-
rimūque mercurij. aliquā penes vel minerue
transfiguratos se ei vultibus offerebant. quos ille
omnes suis nominibus increpabat. Mercurium ma-
ximè patiebatur infestū. Non est brutū atque bebe-
rē eē dicebat. **¶** Quadā etiā vice dyabolus in
forma regis purpura et dyademate et aure-
is caligis ornatus. sereno ore letaque facie sibi
apparuit. Cumque diu ab otacuisent. agnosce-
quit martine quē colit. Ebastr ego sum descen-
surus ad terras. prius me manifestare tibi vo-
lui. Ad hoc cum adhuc martinus admirans tace-
ret. rursus ait. Martine cur dubitas credere
cum me videas. christus ego sum. Tūc ille a spiritu sancto
docetur ait. Dominus iesus christus non se purpuratum. nec
dyademate renitētē venturum eē prouidit. Ego
christum nisi in eo habitu et forma quā passus est. nisi
crucis stigmata prouidentē. venisse non credam
Ad hanc vocē ille disparuit et totā cellā fetore
cōpleuit. **¶** Martinus igitur obitū suum
longe ante prouidit. quē etiā fratribus reuelauit
Interea cādacēses dyocē. causa sedāde discor-
die uisitauit. Id ergo vidit mergos in
flumīe piscibus insidiātes et quosque capiētēs. For-
ma inquit huius demonū est. Insidiant incautis.
capiunt nesciētes. captos deuorant. saturari ne-
queunt deuoratis. Impatit igitur ut relicto gur-
gite de stratis peterēt regiones. Statimque grege
facto. montes siluasque petierunt **¶** In illa igitur
dyocēsi aliquod diu cōmoratur viribus corporis ce-
pit destitui. et discipulus indicat se iam resolui
Tūc omnes flētes cur nos inquit patris deseris.
aut cui nos desolatos relinquis. Inuadēt enī
gregem tuum lupi rapaces. Et ille eorum moribus
plēbisque flēs quos sic orauit. Domine si adhuc
pro tuo sum necessarius. non recuso labores fiat
uolūtas tua. Subitauit enī pene quod mallet.
quod nec bos deserere. nec a christo volebat diuini
separari. Itaque cum aliquod diu molestia febrius te-
neret. et a discipulis suis rogaret ut in lectulo
suo ubi in cilicio et cinere decubebat stramē
tū aliquod poneret. non decet inquit filij christianus
nisi in cilicio et cinere mori. Ego si uobis aliud

exemplū relinquit ipse peccavi. Oculis ac manibus
in celum spiritū intēctus. inuictus ab oratione spiritum non
relaxabat. Et cum supinus spiritus iaceret. et a presby-
teris rogaret ut corpusculum mutatione late-
ris releuaret. finite me inquit fratres. finite ce-
lum potius respicere quam terram. ut spiritus ad
dominum dirigatur. Et hec dicēs vidit dyabolū
assistere. Quid hinc inquit astas cruēta bestia
Inabil in me funestū reperies. abrae me in-
receptet. Et in hac uoce sub archidiacono et hono-
rio qui ceperunt circa annus domini. cccc. lxxviii. vi-
te eius. lxxxi. spiritus deo reddidit. Vultusque
tanquam iam glorificatus resplēdit. ac chorū
angelorum ibidem cōtinēs a multis auditus fuit.
¶ Ad eius transitū pictaui sic turonici cōue-
nerunt. ubique magna altercatio orta est. Dice-
bant enī pictaui. Hostis est monachus. nos re-
quiritur cōmēdatū. Quibus illi. Uobis est abla-
tus. nobis a deo donatus. Nocte igitur media pi-
ctauis omnes penitus sopiunt. et sic a turonicis per fe-
nestrā eiecit. pligeri nauigio ad urbem turo-
nicam cum magno gaudio deportat. **¶** Bea-
tus autem seuerinus colonien-
episcopus cum die dominica loca sancta post matutinas
more solito circūiret illa hora qua uir sanctus
obijt angelos cantantes in celo audiuit. Vo-
cansque archidiaconū interrogat si aliquid au-
diret Et cum se nil audire diceret. et archiepi-
scopus. ut diligēter auscultaret moneret. ce-
pit sursum collū extendere. atres erigere. et su-
per summis articulis baculo sustentate sta-
re. Sed dum archiepiscopus pro eo orasset quasdam
in celo uoces audire se dixit. Cui archiepiscopus.
Domine meus martinus est. qui migrauit e mun-
do. et nūc angeli eum in celum deferunt. De-
mones autē affuerunt qui eum retinere vo-
luerunt. sed nihil suum in eo reperientes cō-
fusi recesserunt. Archidiaconus igitur diē et horā
notauit. et tunc martinum migrauisse cognouit
Seuerus etiam monachus qui vitam eius scri-
psit. cum post matutinas leuiter obdormis-
set. sicut ipse in quadam epistola testatur. factus
martinus albus induit. uultu igneo. stellantibus
oculis. crine purpureo. tenens librum in ma-
nu dextera quem de uita eius idē seuerus scri-
pserat. eidem apparuit. Cumque per benedictio-
nem in celum cōscendere ipsum uideret. et cum

De sancto Bicio

eo ascendere cupet. euigilauit. Post hanc autem
nuncijs ueniens eadem nocte sanctum Martinum
migrasse audiuit. **F** Eo quoque die
sanctus Ambrosius mediolanensis episcopus missam cele-
brans super altare in prophetiam et epistolam obdormi-
muit. Et cum nullus eum excitare presumeret. et
subdiaconus nisi ipso inuente epistolam non aude-
ret legere. transfactus duax l' trum horarum spa-
cibus excitauerunt eum dicentes. Jam hora pre-
terijt et ipse ualde lassus expectat. iubeat dominus
noster ut clericus epistolam legat. Ad quod ille. Non
lite turbari. fratrem enim meum Martinum ad deum
migravit. et ego eius funeri interfui et obsequium
prebui. sed ultimam orationem uobis excitantibus exple-
re non ualui. Tunc illi die et hora notantes. inue-
nerunt sanctum Martinum tunc migrasse ad celum.
Cappam eius ut ait magister Iohannes be-
leth reges fracie in plijs portare presueuerunt
An ipsi cappe custodes cappellani dicebant.
Post mortem autem eius anno. lxxij. cum beatus
Perpetuus eius ecclesiam magnifice ampli-
asset et in eam corpus eius transferre uellet. semel
et bis et tercio ieiunijs et uigilijs insistentes. se-
pulchrum eius nullatenus mouere potuerunt. Cumque
uellent dimittere. quidam senex pulcherrimus eis
appropinquauit. Quisquis tardatis Non uidetis san-
ctum Martinum patrum iuuare uos si manus
appropinquatis. Tunc ille cum eis manus appropinquauit. et
cum summa uelocitate sepulchrum leuauerunt. et
in loco ubi nunc colunt posuerunt. Senex autem
ille post hoc nusquam apparuit. Hec translatio in
mense Julij celebratur. Refert Odo abbas clu-
niacensis quod tunc omnes capane in omnibus ecclesijs nul-
lo tangente pulsabant. et omnes lapides diuini-
tus accedebant. Fertur quoque quod tunc duo socij
erant. quorum unus erat cecus et alius tractus. Cecus
autem tractum ferebat. et tractus ceco uiam de-
monstrabat. Sicque talia medicantes multam
pecuniam acquirerebant. Audiētes uero quod ad cor-
pus sancti martini multum sanabant infirmi. cum in
translatione eius corpus extra ecclesiam processio-
naliter duceretur. timere ceperunt ne predictum
corpus iuxta domum ubi manebat duceretur.
et sic ipsi forsitan curarent. Molebant enim sani-
tatem sequi ne deperiret materia questus sui.
Quapropter de illa strata fugientes se ad aliam
transferebant. per quam corpus nequaquam duci

putabant. **B**u ergo fugerent. corpus eius ex im-
pulsio prius obuiauerunt. Et quod de multa
bona prestat inuitis. ambo per eorum uoluntatem
perpetuo sunt curati. licet de his plurimum trista-
rent. **A**mbrosius autem de sancto Martino sic ait
His martinus prophanis erroris templa destruxit.
per illa pietatis erexit. mortuos suscitauit
ab obsessis corporibus demonia seua exclusit.
ac uarijs laborantes languoribus salutis reme-
dio subleuauit. qui ita perfectus in ueteris est. ut christus te-
xisset in paupere. et ueste quam egenus acceperat mun-
di dominum induisset. **O** felix largitas quam diuini-
tas opitur. **O** clamidis gliosa diuisio quam mi-
litum texit et regem. **O** inestimabile donum. quod ue-
stire meruit diuitatem. **B**igne huic domine con-
fessionis tue premia contulisti. **B**igne ei arria-
norum subiacuit feritas. **B**igne amore marti-
rii persecutoris tormēta non timuit. **Q**uid erit
pro oblatione integri corporis recepturus. qui pro
quantitate uestis exigue deum uestire meruit et
uidere. **S**ic sperantibus protulit medicinam. ut ali-
os supplicatōibus. alios uisu saluaret.

CLXII.

De sancto Bicio.

Bicio sancti mar-
tini diaconus. eiusque plurimum emu-
lus multa eidem sancto uicia inferebat.
Nam cum quidam pauper Martinum requireret
dixit ei Bicio. Si illud delirum quis prospice
eminus. ille est enim qui quia amens celum respicit.
Cum igitur pauper martino quod petierat accepisset
uir sanctus Biciū ad se uocans dixit. En ego
tibi delirus uideo Bici. Quod cum ille per uere-
cundiam se dixisse negaret. **S**icut Martinus. Non
ne aures mee ad os tuum erant. quam si memin-
loquaris. **A**medico tibi. quia a domino obtinui ut
mibi in episcopatu succedas. sed scias multa te in
episcopatu aduersa passurum. **Q**uod Bicio audiens
irridebat dicens. Nonne uerum dixi istud delirum
esse. **P**ost mortem igitur sancti martini Bicio
in episcopum est electus. **Q**ui dinceps orationi uaca-
bat. **E**t licet adhuc superbus tamen corpore castus erat.
Anno autem episcopatus sui tricesimo multum quodam religi-
ose uestita quam eius uestimenta lauabat precepit. et
filium peperit. **T**unc omnes ipsius cum lapidibus
ad eius ianuam congregati dicens. **B**iu pietate
E

De sancta Elizabeth.

sancti martini luxuriā tuā dissimulauim⁹
sed iam nequaquā pollutas manus osculari
valemus. Illo aut viri h negāte ait. Addu
cite ad me infantē. Quo allato cū .xxx. eēt die
rū dixit ad eū baci⁹. Adiuuro te p filiū dei
vt dicas corā oib⁹ si ego te genui. Et ille. nō
tu inq̄t es pat̄ meus. Populo at̄ vrgēre vt
q̄s eēt eius pat̄ req̄reret. ille ait. Nō est hoc
meū. feci qd̄ ad me p̄tinuit. Populus autē
h̄torū magicis artib⁹ attribuebat dicēs. Ne
quaquā nob̄ falso pastoris nomie dñaberis.
Tūc ille p̄ sui purgatōe prunas ardētes vt
q̄ ad tūbā sc̄i martini cūctis vidētib⁹ d̄
portauit. Projecitq̄ prunis. vestis eius
illeſa appuit. Et ait. Sicut h̄ meū vestimē
tum a prunis māſit illeſū. sic corpus meum
a tractu mulieris est mūdū. Populo autē
ad huc n̄ credēte. sc̄m̄ Baciū p̄ melijs et
iniurijs afficiūt. et a sua dignitate eijciūt. vt
v̄bum qd̄ sc̄us martinus dixerat impleretur
Tūc baci⁹ flēs papā adiit. et septē annis
ibidē p̄manēs quidq̄ in sc̄m̄ martinum
deliqr̄at penitēdo deleuit. Populus autē
Justinianū p̄fecit. et romā p̄ baciū misit. ut
ep̄atū sibi p̄ baciū defensaret. Quo cum
tenderet. in ciuitate percellē. vitas finiuit.
et armeniū loco eius p̄plus oīs p̄fecit. Sep
timoigit̄ anno baci⁹ cū auctoritate pape
rediēs sexto ab vrbe miliario hospitiū acce
pit. et Armenius ead̄ nocte sp̄m̄ exalauit.
Qd̄ baci⁹ p̄ reuelatōem agnoscēs. ait su
is vt surgerent. et secū ad tumulandū turo
nensem ep̄m̄ p̄perarent. Cū ergo Baci⁹
p̄ vnā portā ciuitatē ingrederet. ille p̄ alias
mortuus efferebat. Quo sepulcro. sc̄us Bi
ci⁹ sedē suam accepit. et septē postmodū
annis p̄sidentis et vitam laudabilez ducens
gluij. anno ep̄atus sui in pace quieuit.

CLXIII.

De sancta Elizabeth.

Elizabeth inter
p̄rat̄ deus meus agnouit. vt̄ dei
mei septima. vel dei mei satura
tas. Baci⁹ ergo p̄mo Elizabeth deus me⁹
cognouit. q̄ deus eā agnouit. i. suo b̄n̄ pla
cito approbauit. vel agnouit. i. notitiam sue
cognitiōis sibi infudit. Secdo d̄r̄ elizabeth. i.

dei mei septima. ip̄a enim b̄uit septimā dei
vel q̄ septē opibus m̄schie se exercuit. vt̄ q̄
nunc ē in septima etate q̄ſcentiū. puētura
tandē in octauā resurgētū. vel p̄pter septē
status in q̄bus fuit. Ip̄a nanq̄ fuit in statu
v̄ginali. sc̄do in statu p̄iugali. tercio in sta
tu viduali. q̄rto in statu actiuo. q̄nto i statu
p̄replatiuo. sexto in statu religioso. et nūc sei
ptimo ē in statu glioso. Et isti septē status
manifeste p̄nētur in legenda sua vt̄ possit
dici de ea qd̄ dicit̄ in Daniele de nabucho
donosor. septē t̄pa mutabunt̄ sup̄ eā. Tercō
d̄r̄ dei mei saturitas. de⁹ enī eā mō satiauit
et repleuit splēdore vitatis. dulcedine suau
tatis. et vigore etnitatis. Tūc auḡ. in li. de ci
uitate dei. agens de ciuitate celesti dicit̄. In
eternitate dei viget. in veritate dei lucet. in
bonitate dei gaudet.

Elizabeth illustris vngarie regis fi
lia. genere nobil̄. s̄z fide ac religiōe
nobilioz. stirpem tā nobilē nobili
tante exemplis. illustrauit miracul̄. et d̄cora
uit grā sanctitatis. Quā auroz nature sup̄
naturā quodā mō extulit. dum puella rega
libus nutrita delicijs. omia puerilia aut oi
no p̄tēneret. aut eadē in dei obsequium man
ciparet. vt̄ liq̄do clare attenera eius infan
tia q̄nta simplicitate viguit. q̄nta dulci des
uotione incepit. Extūc liq̄dem cepit bonis
assuescere studijs. ludos spernere vaitatis
succellus p̄speros fugere mūdi. p̄ficere sp̄
in reuerētia dei. Cū ei ad huc eēt q̄nquēnis
in ecclia orādi grā tā sedula p̄manebat. vt̄
eā ei⁹ sodales ancille auellere vix valerēt.
Quā cū ancille vt̄ coetaneae ei⁹ obſuarēt. ali
qm̄ d̄ ill̄ cā ludi vs⁹ capellā inseq̄ videbatur
vt̄ ex h̄ intrādi eccliaz oportunitatē captar̄.
Quā igrediēs genua flecebat aut pauimē
to totali incubebat. Et licet lr̄az peritiam
nō b̄ret̄n̄ corā se in ecclijs sepe psalteriū ex
p̄adebat. vt̄ qd̄amō se legere fingeret ne ve
lut occupatā q̄s ip̄ediret. Se q̄z cū puellis
ad terrā p̄strataz ludi specie mēsurabat. vt̄
sub tali occasione deo reuerētiā exhiberet.
In ludo etiā anuloz et alijs ludis spes totā
in deū ponebat Et ex his q̄ puella puula lu
crabat. vt̄ al̄s peculiarit̄ possidebat. puellis
paup̄cul̄ decimas exhibebat. inducēs eas

De sancta Elizabeth.

ut sepe orōem dñicā dicerēt et crebro v̄ginē salutarēt. Crescēt v̄o p̄ etatē t̄p̄is. crescebat āpl̄ p̄ affectū deuotōis. **M**ā b̄tāz v̄ginē dī gēitricē i sui p̄rōnā et aduocatā et b̄tm ioh̄ez euāg. in sue castitatis custodē elegit. Cū eiz singule cedule singlōz ap̄lōz noībus inscrip̄te altari i p̄onerent. et q̄libet aliaz puellaz casu sibi cedulā p̄igentē acciperet. ista orōe fusa tribus vicib⁹ cedulā vbi nomē sc̄ti pet̄ erat inscriptū. et d̄siderabat accepit. **N**ō quez tāto deuotōis ferebat affectu. ut nihil in eius noīe pet̄tib⁹ d̄negaret. **M**e v̄o m̄di success⁹ sibi nimīū blādiret. q̄ndie i rebus p̄sp̄is sibi aliq̄d detrabebat. Cū ei i aliq̄ ludo sibi p̄spe succedret reliquū inmittēs dī. nolo p̄cedre s̄ p̄p̄t̄ deū reliquū inmitto. **S**ed chore as q̄z cū puell̄ cetis aduocata. cū vnū circū tū pegiss̄ dicebat. sufficiat nob̄ vn⁹ circū tū iā p̄p̄t̄ deū alios dimittam⁹. Et sic p̄ talē modū puellas a v̄itatib⁹ t̄pabat. **V**estimētōz lasciuos vsus sp̄ abhorruit. et oēm i bis b̄oe statē dilexit. Certū q̄z sibi nūez orōnū indixerat. quē si q̄n aliq̄ occupatiōe p̄uēta n̄ potuisse p̄ficere. et ab acill̄ lectū i gredi cogere. cū celesti sponso vigilas vigilanē soluēbat. **D**ies q̄z solēnes puella nobil̄ tāta deuotōe colebat. ut et manicas sibi p̄ sui nulla rōe pateret a n̄q̄z missaz solēnia p̄pleret. **C**iroteca rū etiā vsus a n̄ meridie dieb⁹ dñicis sibi i terdirit. volēs i b̄ et sacre deferre solēnitati. et sue satisfacere deuotōni. p̄p̄t̄ q̄d solita erat ad b̄ et silia se p̄ votū astrigere. ne q̄s eā posset aliq̄bus suasiōibus a suo p̄posito reuocare. **O**fficiū eccl̄asticū audiebat cū tāta reuerētia ut cū sacra legerēt euāgelia. v̄l sacra hostia p̄ficere. māicas si forte p̄sute eēt solueret. monilia depōneret. et cetera capitis ornamenta in imo locaret. **E**t vbi gōū v̄gia lē prudēnē rexit. et inocenē p̄currit iugales gōū intrare cōpellit. utpote q̄ ad b̄ pat̄no i perio v̄gebat. fructū p̄ceptura tricesimū q̄ fidē trinitatis p̄uauit cū decalogo p̄ceptor̄. **C**ōsensit igit̄ licz iuita i copulā iugalē. n̄ ut libidini p̄sentiret. s̄ ne priis p̄ceptū p̄tēneret et vt filios educādos ad dei p̄uitiū p̄crearet. **Q**uāuis enī fuit legi t̄boni iugal̄ astricta. nulli t̄n culpā de delectatōi fuit s̄biecta. **Q**uō i n̄ m̄ifeste p̄stat. q̄niā i māib⁹ magistri Cō

radi votū emisit. q̄ si viro suo eā sup̄uiuere p̄uingeret. p̄inētiā p̄petuā ob̄suaret. **F**uit igit̄ lant̄guio turigie sociata iugio put̄regal̄ exigebat maḡficētia. et dispositio ordiāuit dīna. ut. s̄. ibid̄ multos ad dei amorē adduceret. et icultos hoīes edoceret. **L**ic̄z aut̄ mutauerit statū. n̄ t̄n mutauit mēt̄is affectū. **Q**uāte aut̄ fuerit deuotōis et b̄uiliatōis ad deū. q̄nte austeritatis et abstinētie ad se ip̄az. q̄nte largitatis et misericōdie ad paupes. ex his q̄ s̄biecta sūt aptius declarat̄. **M**ā i orōe tāta exiuit feruoris. ut et ancillas ad eccl̄iam gōū p̄cito p̄uenirz. ut q̄: q̄busdā clādestinis orōibus aliq̄m dei grāz i petrar̄et. **I**n nocte ad orōem sepe surgebat. rogāte eaz marito ut sibi p̄ceret et q̄eti alicui corp⁹ donarz. **O**rdinauit aut̄ cū q̄dā domicella sibi inē cet̄as magis familiari. ut si forte sono de p̄ssa non surgeret. eā pede tāgēs excitarz. **Q**uadā v̄o vice pedē dñe tāgere voluit. et casu in pedes mariti ipegit. **Q**ui s̄bito excitat⁹ rē vt erat didicit. et patient̄ sufferēs prudēter dissilauit. **E**t vt orōnū suaz deo p̄igie redderet sacrificiū. sepe ip̄m irrigabat abūdātia lacriaz. q̄s q̄dē lacrimas fūdebat iocūde. et si n̄ aliq̄ indecēti v̄l̄tus p̄mutatōe. ita vt sp̄ cū dolore fleret et de dolore gauderet. et b̄ q̄dā vultus leticia venustaret. **T**ante sebūilitati s̄biect̄. ut p̄p̄t̄ dī amorē vilia et abiecta n̄ sp̄neret. s̄ b̄ cū deuotōe nimia exerceret. **M**ā infirmū q̄ndā vultu d̄formē. capitis fetore horribilē in sinu p̄p̄o recliauit. et horridū crinētōdēs eius caput acillis ridētib⁹ lauit. **I**n rogatōibus sp̄ p̄cessionē nudis pedibus i d̄uta laneis seq̄bat̄. **E**t i p̄dicationū statōib⁹ inē paup̄culas tāq̄z paup̄ et b̄uilis residebat. **I**n purificatiōe post p̄rū neq̄q̄z se vt cetera gemis ornabat. vel vestib⁹ deauratis tegebat. s̄ ex emplo intemperate puepe filiū p̄p̄is gestat̄ in vlnis. ip̄m ad altare cū agno. et cādela humilit̄ offerebat. ut ex his et seculi pompā cōtēnendā oñderz. et se illibate puerpe p̄formaret. **D**e in domū rediēs vestimēta ip̄a cū q̄ibus ad eccl̄iam p̄cesserat. alicui paupi mulieri tribuebat. **A**ccedit q̄z ad sue b̄uilitatis p̄coniū. q̄ ip̄a libertate p̄cellens et dignitate sublimis. cuiusdā viri. s̄. magistri Conradi paup̄is et mēdici. sed t̄n sc̄ia et religione

De sancta Elizabeth.

principi. saluo iure matrimonij et consentiente marito obedientie ad se subiecit. ut quodquod ille precipet. ipsa cum reuerentia et multo gaudio adimpleret. ut ex hoc et obedientie precipet meritum et domini saluatoris quod factus est obediens usque ad mortem imitaret exemplum. **Q**uadā autē vice ad quādam predicatōem ab ipso vocata. supueniente marchionissa myssenēse impedita non venit. **Q**uod ille egre ferens tantā eius inobedientiā relaxare noluit. donec usque ad camisiam expositā cum quibusdam ancillis suis quae culpabiles fuerant foris verberari fecit. **S**ibi quoque tantā abstinentiā et rigorem imponebat. ut corpus suum vigilijs disciplinis et ieiunijs maceraret. **N**am sepe a viri cibo abstinens. noctes ducebat in orationibus. ut omnibus possit insistere. et in abscondito patrem celestem orare. Cumque somno inepellaret necessitas. super prostrata tapetia dormiebat. **S**ed cum maritus abesset. cum spōso celesti in orationibus pernoctabat. **S**epe etiā per manus ancillarum faciebat se in cubiculo foris verberari. ut saluatorum flagellato vicem rependeret et carnem ab omni lasciuia coerceret. **T**antā autē in cibo et potu temperantiā exhibebat. ut in mensa mariti inē diuersa ferculorum genera in domum pane simplici esset contenta. **M**agister enim corradus sibi in domo dixit ne de cibis mariti quicquid contingeret. de quibus sanam conscientiam non haberet. **Q**uod ipsa tanta diligentia obseruauit. ut alijs diuersis delicijs abundantibus. ipsa cum ancillis suis cibis grossioribus uteretur. **S**epe tamen ad mensam sedebat et cibos manibus tractabat et diuidebat. ut ex hoc comedere videretur. ne superstitiosum notā incurreret. sed urbanitate tali cunctos conuiuas lenificaret. **Q**uadā vice cum longi itineris fuisset labore depressa. et marito et sibi fuissent cibi diuersi oblatis. quod non credebant de iustis laboribus acquisiti. omnino abstinuit et nigra panem et durum in aqua calida madefactum cum suis ancillis patienter comedit. **Q**uod si quodam reddidit iustos viri sui sibi assignauerat. de quibus cum quibusdam ancillis suis quae sibi ad haec omnia consentiebant vivebat. **S**epe autē cibos curie respuit et aliquos bonorum virorum cibaria requisit. **H**ec autē omnia vir suus cum patientia supportabat. asserens quod haec et ipse libenter faceret. si turbationes suae familie non timeret. **S**tatum quoque paupertatis in summa gloria constituta summo affectu affectabat. ut et christo pauperi

vicem rependeret. et mundum in ea nihil proprium haberet. **Q**uappi in domum cum sola esset cum ancilla. vestimentis vilibus induens se. et despecto velo caput suum operiens dicebat. **T**aliter incedam cum ad statum venero paupertatis. **L**icet autē sibi abstinentie frenum imposuerit. tanta tamen liberalitate se ad pauperes effundebat. ut nullum alium propter inedia patiret. sed omnibus a deo largissime subueniebat. ut omnes eam in rem pauperum acclamarerent. **S**ex enim misericordie operibus tota vigilantia insudabat. ut regnum perpetuum perpetuo regnatura precipet et paternam benedictionem cum benedictis ad dexteram possideret. **I**psa namque nudos vestiebat. **S**iquis vestimenta impeditur pauperibus nudis. peregrinorum et pauperum corporibus sepeliendis. et pueris baptizandis. **Q**uos quodam pueros sepe de fonte sacro leuabat. et proprijs manibus eorum vestimenta suebat. ut patienter tractata eis liberius subueniret. **E**t accidit autē ut cuidam paupercule quoddam satis bonum tribueret vestimentum. **I**lla autē videns donum tam magnificum. tam ingenti gaudio est perfusa. ut ad terram cadens mortua crederetur. **Q**uod beata elizabeth videns doluit se sibi tanta dedisse. timens ne sibi fieret causa mortis. **S**ed in prope ea orauit. et ipsa sanata surrexit. **S**epe autē ipsa cum ancillis suis lanam proprijs manibus filabat. et in vestimenta fieri faciebat. ut ex hoc bonorum laborum gloriosum recipe ret fructum et exemplum vere humilitatis preberet. et de proprijs corporis laboribus elemosinam daret deo. **I**psa esuriens pascebat. **I**daque pauperibus alimentum prebebat ad id ut languido viro suo profecto ad curiam friderici imperatoris quae tunc erat cremone. ipsa omnes annonam de suis granis collegit. et aggregatis undecumque pauperibus quod die eius necessaria ministrabat. eo quod tunc carissima et fames valida iminebat. **S**epe autē cum pecunia ei deficeret. ornamenta vendebat ut pauperibus subueniret. **M**ulta et sibi et suis ancillis consuevit subtrahere et pauperibus refuare. **I**psa sitiens potabat. **Q**uadā autē vice ceruicem pauperibus distribuens cum unicuique sufficienter dedisset. inuentum est quod vas nullum huius diminutionem. sed eandem quam propriam mensuram fuerat. **I**psa hospitio peregrinos et pauperes suscipiebat. **D**omum eius maximam sub altissimo castro suo construxit. in qua infirmorum magnam multitudinem refouebat. quos diebus singulis

De sancta Elizabeth.

non obstante difficultate ascensus vel descensus visitans. et eis omnia necessaria ministrabat. et vobis incitatorijs ad patriam inducebat. Et licet omnem corruptiōem aeris. se egre porta uerit. infirmorum tamen corruptiōes propter dei amore et tpe estiuo non abhorruit. sed remedia adhibuit. velo proprii capitis terfit. et manibus proprijs correctauit. licet ancille talia gemitu tollerent. In eadem quoque domo puerulos pauperum feminarum nutrire cum summa diligentia faciebat quibus se tam dulcem et humilem exhibebat. ut eas omnes matrem vocarent. et in intrantem domum cum ceteris tanquam matrem filij sequerent. et ante eam cateruatim cum summo studio collocarentur. **I**psa vero et olliculas et anulos vitreos et quodam alia vitrea emi fecerat. ut pueri ludos pueriles in talibus exercerent. Que dum in pallio proprio equitatis in castris deferret. de rupe altissima super lapides ceciderunt. sed nulla in eis lesio est inuenta. **I**psa infirmos visitabat. Miseros vero eius passio a deo animum eius uendicabat quod eorum hospitalia diligenter perquirens eos solcite visitabat. eorum camerulas familiariter et deuote subintrans. nec difficultate uie premita. nec longitudine laessita. quibus subueniebat in necessarijs. et uerba exhibebat consolatoris. **I**psa propter quod ex quantuplici consideratione remuneratiōnem accepit. scilicet ex dignatione uisitationis. ex labore itineris. ex affectu passionis. ex affatu consolatoris. et ex largitione muneris. **I**psa sepulchrali pauperum frequentabat. Adhuc nāque deuota pauperum currebat ad funera. et uestes quas proprijs manibus fecerat. eorum corporibus cooperabat. adeo ut semel uelum suum lineum magnū in partes scinderet. et cuiusdam pauperis corpus inuolueret. Eorum etiam funera proprijs manibus directabat. et in ipsorum obsequijs deuota manebat. In hac laudanda est deuotio uisus sui. qui licet negocijs esset multis implicitus in dei tamen obsequio erat deuotus. Et quod ipse talibus personaliter intendere non ualebat. uxori sue preteritum concesserat agendi omnia que dei honores respicerent. et anime sue salutem afferrent. **C**upiens uero beata elizabeth ut uir suus in fidei defensionem potentie arma conuerteret. ipsum salubri exhortatione induxit. ut ad terram sanctam properet uisitanda. Ubi dum esset ipse languis princeps fidelis deuotus et inclisus. fide integra

et deuotione sincera deo reddidit spiritum suorum operum fructum recipiens gloriosum. Et sic ipsa uiduali statu cum deuotione amplectitur. ne uiduali pertinētie primo fraudaret. sed fructum sexagesimum percipet. utpote quod decalogum preceptorum cum sex opibus misericordie obsuaret. **U**erum cum mors uiri sui pro tota fuisset turingiam diuulgata. ipsa tanquam dissipatrix et prodiga a quibusdam uasallis uiri sui turpiter et totaliter eiecta. ut ex hoc eius patientia claresceret. et paupertatis diu conceptum desiderium obtineret. **E**lone nientem igitur nocte in domo cuiusdam tabernaculi in loco ubi porci iacuerant se recepit. deo gratias multas agens. **M**ora uero matutinali ad domum fratrum minorum properans rogauit. ut pro sua tribulatione deo gratias ageret. et te deum laudamus cantaret. **S**equenti die domum cuiusdam sui emuli cum suis puulis iussa est ingredi. arto sibi loco ibidem admodum assignato. **Q**ue dum ab hospite et hospita plurimum gauderet pietibus ualefecit dicens. **L**ibenter uobis ualefacere. si beneficiis inuenire. **C**ompulsa igitur ad locum porcum rediit. et puulos suos ad loca diuersa alendos transmisit. **D**um uero per quandam uiam strictam luto profundo plena. super quosdam lapides ibidem positos properaret. et uetula quodam cui iam multa beneficia contulerat. super eosdem lapides transiens eisdem cedere recusaret. ipsa in lutum profundum cecidit. et surgens uestimenta sua gaudens et ridens absternit. **P**ost haec abbatissa eius matertera ipsius paupertati nimium patientem ad episcopum habens bergensem ipsius auunculum eam duxit. **Q**ui eam honeste suscipiens caute retinuit. intendens ipsam secundis nuptijs copulare. **Q**uod cum ancille que secum pertinētiā uouerant didicissent. et ex hoc se multis lacrimis affligerent. beata elizabeth cum gemitu haec retulerunt. **Q**ue eas confortans ait. **C**onfido in domino pro cuius amore pertinētiā uouui perpetuam. quod meum propositum firmum custodiet. et omnem uolentiam preteret. et consilium humanum dissoluet. **E**t si forte auunculus meus uoluerit me alicui copulare animo dissentiā et uobis pariter predicam. **E**t si nullum aliud mihi euadendi superest remedium nalam mihi proprium detrunderem ut me sic deformem quilibet abhorreret. **C**um igitur de mandato ipsius episcopi ad quoddam castrum inuita fuisset deducta. moratura ibidem donec traderetur in coniugium. et ipsa suam castitatem

De sancta

dn̄o cum lacris cōmēdasset. ecce dn̄o dispo-
nente ossa viri sui d̄ ultramarini s̄ p̄tib⁹ de-
ferunt. Jussa est igit̄ ab ep̄o reduci. vt ossib⁹
viri sui deuota occurrerz. Ip̄a ergo ossa ab
ep̄o cū bonorabilip̄cessione. ⁊ ab ip̄a cū ml̄-
ra duotōe ⁊ lacriaz effusione suscepta sunt
Que cōuersa ad dn̄m dixit. Gr̄as tibi ago
dn̄e qz in susceptiōe ossiū viri mei dilecti tui
me miseraz solari dignat⁹ es. Tu scis dn̄e
qz licz ip̄m te amantē ml̄tū amaueri. tñ ob-
tui amorē eius p̄ntia libent̄ carni. et in sc̄te
terre tue subsidiū destinaui. Et qzuis dilecta-
bile mihi eēt ad huc cū eo viuere tali p̄ditōe
vt cū ip̄o paupe p̄ totū m̄dm paup̄cula mē
dicarē. tñ te teste p̄ tuā voluntatē vno crine
ip̄z n̄ redimerē. n̄ ad vitā mortalē itez reuo-
carē. ip̄m aut̄ ⁊ me tue gr̄e recōmēdo. ¶ **G**
Auz ne fructū centesimū p̄deret. q̄ p̄fectō-
nem euāgelicam suātib⁹ datur. qui de sin-
stra miserie ad dexteraz gl̄ie trāsserunt. reli-
giosū bitum induit. vestes. s̄. griseas būiles
et abiectas. p̄tinentiā post mortem viri p̄pe-
tuā suans. obedientiā p̄fectā custodiens ⁊
voluntariā paupertatē amplectēs. Adēdi-
cando qz ire ostiatum voluit. s̄. magister cō-
radus nō p̄misit. Fuit at̄ ei⁹ bitus tā despec-
tus vt deferret palliū griseū panno coloris
alterius p̄longatū. māicas et tunice ruptas
alteri⁹ coloris p̄ano būit emēdatas. Ida-
ter v̄o suus rex vngarie audiēs filiā suam
ad tantā deuenisse inopiā. comitē q̄ndā ad
eam misit. vt ip̄az ad paina limia reducere
p̄curaret. Qui vidēs eā tali bitu ornatam.
cernēsqz sedentē būiliē ⁊ filantē. p̄ p̄fusiōe et
admiratōe exclamās dixit. Nunqz filia rei-
gis tam vili bitu induta apparuit. nec lanā
aliq̄n filare visa fuit. Cū v̄o p̄ sua reduciōe
pehemēter institiss̄ nullaten⁹ acq̄euit. cum
paup̄ib⁹ malēs in paupertate degere qz diui-
tys ml̄tis cū diuitib⁹ abūndare. vt v̄o e⁹ an-
mus in deū tot⁹ trāssiret. ⁊ intēta ei⁹ duotō
nullū ip̄edi mētū h̄rēt rogauit dn̄m. vt oim̄
tp̄alium p̄temptum sibi infūderet. ⁊ filioz
dilectōem a suo corde auelleret. et p̄ oēs cō-
tumelias p̄temptū ⁊ p̄stantiā largiret̄ Jussa
v̄o orōe audiuit dn̄m sibi dicentē. Exaudi-
ta est oratio tua. Que dixit ancillis. Exaudi

uit dn̄s vocem meā. qz ⁊ oia tēpalia vt ster-
cora reputo. ⁊ de filiis meis n̄ pl⁹ qz de alijs
pris curo. ⁊ mei p̄tēptū ⁊ opprobria p̄uipen-
do. nihilqz aliū iam diligere videoz nisi deū
Magister qz cōradus sepe sibi molesta et
p̄ria ip̄onebat. ⁊ q̄s āplius diligere videbat̄
ab ei⁹ p̄ortio sepabat̄ adeo vt duas fideles
ācillas ⁊ p̄dilectas q̄ a iuuetute sua secū fue-
rant enutrite ab ea remouerit. ml̄tis effusis
lacris hinc ⁊ inde. Nec at̄ faciebat vir sc̄tus
vt ei⁹ voluntatem frāgeret. ⁊ vt ip̄a suū affe-
ctum ad deū totalit̄ erigeret. ⁊ ne aliq̄ de an-
cillis p̄stinā gl̄iam ab ei⁹ mēoriā reuocarz.
In his at̄ oibus inueniebat̄ ⁊ velox ad obe-
diēdū ⁊ p̄stās ad patriam. vt p̄ patriam aīaz
suā possideret. ⁊ p̄ obedientiā victoria deco-
raret̄. Dicebat qz. Si p̄pter deū tātū timeo
hoīem mortalē. q̄ntū timere debeo iudicēz
celestē. Jō at̄ magistro cōrado paup̄i ⁊ mē-
dico et nō alicui diuiti ep̄o obedientiā facere
volui. vt oēm occasionē t̄pal̄ solatōis a me
penitus abdicarē. ¶ Quadā vice dū clau-
strz q̄rundaꝝ sc̄imonialiū ab eis obnixe ro-
gata intrasset. nō habita licētia a suo magi-
stro. fec̄ eā taz ḡuit verberari vt p̄ tres heb-
domadas in ea vestigia v̄berū apparerent
Dicebat at̄ suis ancill̄ se ⁊ illas solās. Si-
cut ḡmen fluuio inundāte dep̄mit. ⁊ decre-
scente erigit̄. sic nos aliq̄ afflictōe aduenien-
te dēmul p̄ būilitatē submitti. cessante vero
ad deū p̄ sp̄ualē leticiā eleuari. ¶ Tāta lebu-
militate dep̄mebat vt nullaten⁹ pateret̄ q̄ an-
cille eā dn̄am appellarēt. s̄. singlarī tātū ad
eā nūerō loq̄rent̄ eo mō. s̄. q̄ inferioribus
loq̄ solem⁹. Scutellas insup̄ aliaqz coq̄ne
vtensilia lauabat. ⁊ ne ab ancillis p̄hiberet̄.
eas tūc ad loca alia trāssittebat. Dicebat
etiā. Si vitā aliā magis despectā inuenissē
ip̄am potius elegissē. ¶ **C**eterz vt cuz
maria optimā p̄rē possideret sedule p̄tēpla-
tioni vacabat. In q̄ quidē p̄templatiōe spe-
cialē grām būit lacrimas fundere. celestes
visiōes crebro videre. ⁊ ad amorē dei alios
inflamare. Q̄n q̄dē magis iocūda videbat̄
tūc iocunde duotōis lacrias emittebat. ita
vt lacrie de vultu ei⁹ iocūdo tanq̄ d̄ fonte
serenissimo effluere viderent̄. vt sil̄ flēs vide

Elizabeth

retur et gaudens nunquam in deformitate vultus
gas vultu ex fletu pueriles. Dicebat enim de
his qui vultu in fletu deformantur, vident quod do
minum deterrere. Venit enim domino quod bene cum
iocunditate et hilaritate. Visiones celestes in
ipsa sui oratione et contemplatione sepe videbat. Qua
dam vero die sacro quod dragemali tempore in eccle
sia existeret, sic ad altare oculis defixis intenta
manebat, ac si ibidem dei presentiam miraretur,
ubi per magnam spacium solata diuina est reue
latione refecta. Deinde domum reuersa, dum se
per debilitate in ancille gremio appodisset,
et illa per fenestram oculos ad celum defixos attol
leret, tanta hilaritate vultus eius profundus, ut
etiam risus mirabilis sequeret. Que cum diu tam iocun
danda visione letificata fuisset, subito in lacri
mas est puerila. Rursus oculos aperiens persti
na iocunditate profuit, oculosque claudens persti
na lacrimis irrigat. Et sic usque ad completori
um talibus est diuis solationibus immobilis.
Cum vero diu tacens nullum verbum emisisset peni
tus, tandem prumpens locuta est dicens, Ita do
mine tu vis esse mecum et ego tecum, et nunquam vo
lo a te separari. Postmodum cum ab ancillis ro
garet ut ad dei honorem et ipsarum edificationem
quod viderit indicaret, illa ipsarum importunitate
deuicta ait, Audi celum apertum, et Iherusalem se ad me
benignissime inclinante, vultusque ad me sin
cerissimum ostendente. Ego vero de sua visione in
effabili iocunditate profusa, de suo recessu rema
nebam multo merore deiecta. Qui mei missus
tus, iteque me sui vultus ostensione letificans ait
Si tu vis esse mecum et ego ero tecum, Cui ego
ridenti put me loquentem audistis, Cumque rogaret
ut et visionem quam iuxta altare vidit expone
ret, illa ridentem. Que ibi vidi non expedit enarra
re. Ibi tamen in gaudio multo fui, et dei miranda
conspexi. **S**epe quoque dum in oratio
ne consisteret, facies eius mire splendebat,
et ex eius oculis instar solis radij prodibant.
Sepe autem eius oratio tanti feruoris
inueniebatur, ut etiam alios inflamaret. Iu
uenem quoque quandam seculariter indutum
ad se vocans ait, Videris nimis dissolute
vivere, cum deberes creatori tuo parere Velles
neque pro te deum orarem, Ecce, Volo domina,
et id vehementer exposco, Cum igitur orationi se de

disset et iuuenem sibi pro se orationi incubere mon
nuisset, iuuenis alta voce clamavit di, Cessa
te domina ab oratione iam cessate. Sed cum illa iam
attentiore oraret, iuuenis altius clamans dixit
Cessate domina, quod totus deficio et pburoz, Ipe
eius tanto calore fuerat succensus, ut totus su
dans et fumans corpore et brachia velut amens
iactaret, ad deo ut plerique accurrentes et ipsius
tenentes, vestes eius per nimio sudore madidas
inueniret, et estum eius manibus ferre non posset,
ipso clamante et dicente, Totus ardeo et consu
mor. At vero beata elizabeth orationem propleuit,
iuuenis estuare cessauit. Qui rediens ad se
ipsum, et diuina gratia illustratus ordinem fratrum
minorum ingressus est. Illa autem inflamatio sic ostē
sa, feruore orationum suarum ignem demonstrabat
qui tam validus extitit quod etiam frigidum inflama
uit. Sed ille carnalibus assuetus et spiritali
bus nondum idoneus talia capere non va
lebat. **S**ed summum vero cumulū
perfectionis propter Marie contemplationis
ocium non deseruit. **M**arthae officium labo
riolum, sicut supra in sex operibus misericor
die est ostensum. **N**ihilominus tamen post
quam religiosum habitum induit, sedule pietatis
operibus defuit. **I**tem cum pro dote sua duo
milia marcharum recepisset, preter in pauperes
distribuit, et reliqua in **M**arburg magnam
hospitalem construxit. **P**ropter quod omnes eam reputa
bant dissipatricem et prodigam, et cuncti appellabant
eam insanam. Et quod omnes iniurias nouerat gau
denter accipere propabant et quod nimis cito me
moriam viri sui a corde abiecerat quod taliter exul
tabat. **P**ostquam autem hospitalem construxerat ser
uitus pauperum se tanquam ancillam humilem ma
cipauit. **I**tem pauperibus sollicita ministrabat
ut eos etiam balnearet, et in lectis collocans
operiret, ad deo ut ancillis gratulabunda di
ceret. **Q**uam bene nobiscum agitur quod dominum
sic balneamus et tegimus, in ipso autem pau
perum obsequio sic humiliter se habuit, quod pue
rulum quendam monoculum et scabie perfu
sum vna nocte sex vicibus propriis brachi
is ad locum necessitatis detulit, et pannos
ipsius fedatos libenter lauit. **Q**uandam etiam
mulierem horribiter leprosam sepe abluens
in lectulo collocauit, vlcera tergens et ligans

De sancta Elizabeth.

medicamēta adbibēs. vnguesq; p̄cidēs. ei⁹
etiā pedibus p̄strata corrigias calciamēto
rū soluēs. Ip̄os aut̄ infirmos ad p̄fessionē
z cōicatōem inducēs. vetulā q̄ndā penit⁹
renuētē v̄bere castigatā induxit. Cū v̄o a
paup̄ez vacabat officō. filabat lanā de q̄dā
mōasterio sibi missā. z p̄ciū q̄d inde accipi
ebat paup̄ibus diuidebat. Cū aut̄ p̄ mul
tā paup̄tatē q̄ngentas marchas p̄dote sua
receptas paup̄ib⁹ diuideret. z oib⁹ ordiate
locatis. ip̄a succincta trāsien̄s mīstraret. po
sita est lex vt si q̄s in alioz paup̄ez p̄iudiciū
locū mutaret. vt itez acciperet. capilloz suoz
detruncatōem aliquā sustineret. Et ecce q̄
dā puella noīe radegūdis q̄ mira capilloz
pulcritudīe pollebat inde trāsitura adueit.
nō ad elemosinā. s; vt q̄ndā sororē suam in
firmā visitaret. Que cū tanq̄m legis p̄uari
catrix ad bt̄am elizabeth adducta fuisset. e⁹
capillos p̄tinus detruicari mādauit. ip̄a flē
te z plimū reluctāte. Cum v̄o q̄dā de astan
tib⁹ eā innocētez assererēt. illa ait. Saltē de
ceſo nō poterit cū tanta capilloz ambuōe
ad choreas accedere. n̄ cū illis vaitates ali
q̄s exercere. Interrogata v̄o puella a beata
elizabeth vtz aliq̄ salubris vite p̄positū p̄
cepisset. R̄ndit q̄iā diu bituz religionis assū
psisset. nisi tāta fuisset in ea dilectio in capill̄.
Et illa. Carius ē michi q̄ capillos p̄dideris
q̄z si filius me⁹ fuisset in impiū s̄blimat⁹. Cō
tinuo igit̄ puella bituz religionis induit. z i
hospitālī cū bt̄a elizabeth degēs laudabilez
vitā duxit. // Cum q̄dā paup̄cula filiā pepe
risset. bt̄a elizabeth filiaz de sacro fonte leua
uit. z nomē suū sc; Elizabeth eidē imposuit
et matrinc̄aria mīstrauit. ita vt de pellicō
ancille sue manicas auferēs ad inuoluēdū
puellā sibi tribueret. z calceos p̄prios eidez
donaret. Post tres aut̄ septimanas mlr di
missa puella latē cū viro suo aufugit. Q̄d
cū scē elizabeth nūciatū fuisset. in orōnē se de
dit. z vir z mlr vltra p̄gredi non valētes ad
ip̄am coacti redierūt. ab ea veniā postulan
tes. Quos vt iustū erat de inḡtitudine redar
guens eis puellā nutriēdā tradidit. z de ne
cessarijs eis p̄uidit. // Appropinq̄te
v̄o tpe q̄ dñs dilectā suā de mūdi ergastulo
vocare disposuit. vt q̄ p̄tempserat regnum

mortalīū regnū p̄cipet angeloz. xp̄us sibi
apparuit di. Veni dilecta mea in p̄pata tibi
eterna tabernacula. Dum igit̄ febre correpta
decumberet. z ad parietē faciē versam te
neret. audita ē a circūstantib⁹ dulcissimaz
promere melodīa. Que cum ab vna ancil
larum quid nā hoc esset p̄cunctata fuisset.
Illa respōdit. Auicula q̄dam inter me z pa
rietem se ponēs tam suauit̄ cecinit. q̄ me ad
cauendū similr̄ puocauit. In ip̄a autē sui
egritudine semp̄ bilaris extitit. et nunq̄ ab
orōne cessauit. Ultima vero die ante eius
trāsitu; dixit eis. Quid acture essetis si dya
bolus ad vos adueniret. Post paululum
v̄o alta voce quasi diaboluz licentiās. fuge
tribus vicib⁹ exclamauit. Beinde dixit. Ec
ce appropinquat media nox in qua ch̄stus
nasci voluit z in p̄sep̄io requieuit. // Ap
ppinq̄ate v̄o hore sui trāsitus ait. Jā ip̄s
instat in q̄ omnipotēs deus eos q̄ amici sui
sunt ad celestes nuptias euocauit. Post pau
lulum v̄o āno dñi. M̄. ccxxvi. ad extremaz
horā veniēs dormiuit in pace. Licet aut̄ eius
venerabile corp⁹ inbumatū q̄tuoz diebus
iacuerit. null⁹ in fetoz ex eo p̄dibat. sed q̄dā
odor aromatic⁹ cūctos reficiens exalabat.
Tunc aut̄ v̄ise sunt auicule mlte sup̄ cacumē
ecclesie p̄gregate. q̄s nunq̄m aliq̄s prius vi
derat. que tā suauī modulātōne cantabāt.
z tāta varietate modos cantādi formabāt
vt cūctos in admiratiōem adducerēt. eo q̄
eius exequias quodāmodo agere viderēt.
M̄dultus aut̄ ibi fuit clamoz paup̄ez. multa
deuotio populozū. ita vt alij capillos capi
nis detruicarent. alij p̄ticulas p̄ānozū inci
derent. z hec p̄ summis reliquijs reseruarēt.
Eius aut̄ corpus in monumēto est posu
tum q̄d postmodū redū dare oleo est reptū.
Manifestū est igitur in eius trāsitu q̄n
te ip̄a bt̄a Elizabeth fuerit s̄ctitatis. et hoc
quo ad auicule modulātōnem z demonis
expulsionē. Illam enī auiculā que in ip̄am
et pietem se posuit. et tam dulciter cecinit. q̄
etiam ip̄ā ad cantādam induxit. credim⁹
fuisse eius angelū qui fuerat ad eius custo
diam deputatus. qui eidē eternū gaudium
nūciauit. Sicut enī reprobis interdū ante
suū trāsitum reuelat̄ etna sui damnatio ad

De sancta Elizabeth.

maiorē sui p̄sionē. sic electis in eodē reuela-
tur eīna sui saluatio ad maiorē sui p̄solatōz
Ille autē cātus quē ip̄ap̄tulit fuit imēsu gau-
diū qd̄ ex tali reuelatōe p̄cepit. qd̄ qd̄ tam
imē suz exiit q̄ in corde totalr̄ capi n̄ potu-
it. s̄ se p̄ suauitatis vocē māifestauit. **D**ia-
bol⁹ insup̄ si forte aliqd̄ ius b̄eat ad sacros
enī moriētes accedit. S; q̄ in brā elizabeth
nū turis b̄uit. iō turpi licētiatus aufugit.
P̄der Bigit̄ intelligi dat̄ q̄nte fuerit sc̄ritatus
a q̄ r̄ diabol⁹ tritu s̄ fugit. r̄ cui āgelus eīnū
gaudiū nūciauit. **M**anifestū ē sc̄do q̄nte
fuerit mūdicie r̄ puritatis. r̄ h̄ q̄ ad odoris
exalatōem. **Q**uēni corp⁹ eius oī mūdicia r̄
castitate in vita nituit. iō in morte odoris
suauitate fragrauit. **M**anifestū ē tercio
q̄nte fuerit excellēte r̄ dignitatis. r̄ h̄ q̄ ad aui-
um iubilatōz. Illas enī aues q̄ in cacumie
ecc̄lie iubilātes r̄ cātantes appuerūt. credi-
m⁹ fuisse āgelos. q̄ a deo missi fuerūt vt e⁹
aiam in celū deferrēt. r̄ ei⁹ corp⁹ celestibus
iubilatiōib⁹ honozarēt. Sic enī ad rep̄os
moriētes mltitudo puenit demonū vt eos
terrorib⁹ cruciēt r̄ eoz aias ad tartara rapi-
ant. sic ad electos decedētes mltitudo pflu-
it. angeloz vt eos p̄fontēt. r̄ eoz aias ad cele-
stia regna p̄ducāt. **M**anifestū est q̄rto q̄n-
te fuerit mīscōdie r̄ pietatis. r̄ h̄ q̄ ad olei ema-
natōem. **D**e ei⁹ enī corpe oleū emanauit.
q̄ in vita mīscōdie opib⁹ tota redūdauit. **Q**uēntis
pietatis viscerib⁹ eius nūc affluit spi-
ritus. cui⁹ p̄fundi oleo inuētū est ī puluere
iacēs corp⁹. **M**anifestū ē q̄nto q̄nte sit ap̄d
deū p̄tātis r̄ meriti. r̄ h̄ multiplici miracloz
opatōe. **P**ostq̄z ei de corpe trāsiit. deus eā
multiplici miracloz glia illustrauit. q̄z q̄daz
inferius sūt posita. multa vobzeuitant̄ grā
inimissa. **I**n p̄tib⁹ si qd̄ saxonie ī mōa-
sterio qd̄a bildeñ. dioc. mōach⁹ qd̄a ordiis
cister. beinric⁹ noīe. tanta fuit infirmitate de-
p̄ssus. r̄ q̄uib⁹ dolorib⁹ circūdat⁹ vt oēs ad
p̄passionē induceret r̄ clamorib⁹ inq̄taret
Quadā igit̄ nocte appuit sibi qd̄a venera-
bilis dñā vestib⁹ albis amicta. q̄ eū admo-
nuit. vt si sanitatē recipe cupet. b̄tē elizabet
se deuoueret. **S**equenti nocte s̄tia p̄suadens
appuit. Ille autē cū abbas r̄ p̄or d̄essēt. de p̄-
silio sup̄rioris votū emisit. **T**ercia nocte ei

dē apparēs signū crucis sup̄ eū edidit. et ille
p̄nno salutē recepit. **C**ū autē abbas r̄ p̄or
redeūtes h̄ audissent. mirari qd̄ de ei⁹ sani-
tate ceperūt. s; de voti adimplētōe p̄imum
dubitarūt. cū nulli mōacho liceat aliq̄ vota
emittere. n̄ se ad etiā obligare. **A**dicit q̄qz
p̄or mōachos sepe ad h̄mōi illicita s̄ specie
boni demonū apparitōe deludi. r̄ iō eēt illi
monacho p̄sulendū vt mentē suā instabilē
p̄fessione firmaret. **S**equenti igit̄ nocte eadē
p̄sona q̄ p̄us sibi apparēs dixit. **I**nfirm⁹ sp̄-
eris donec ipeas qd̄ vouisti. **S**taq̄ ergo ea-
dē infirmitas ip̄m arripuit. r̄ eisdē doloribus
torqueri cepit. **Q**d̄ cū abbas audisset. ip̄m
statim licentiauit. r̄ cerā p̄ imagine faciēda
dari p̄cepit. **Q**ui mox sanitate recepta votū
suū adimplere studuit. r̄ illi⁹ infirmitatis ni-
c̄bil postmodū passus fuit. **M**duella qd̄a
noīe **B**enigna magūtinēsi dioces cū ab an-
cilla p̄rum p̄tisset. illa p̄mora potū porre-
xit dicēs. **A**ccipe r̄ diabolū bibe. **U**sumqz
est puelle vt ardens ticio p̄ eius guttur des-
cenderet. ad eo vt se in collo pati clamaret.
Cōtinuo igit̄ v̄ter eius instar v̄tris intui-
muit. r̄ quiddā in eius v̄tre p̄ singula mē-
bra discurrere visuz ē. **I**lla vero gemit⁹ mi-
serabiles faciēs. r̄ voces insanas emittens
obsessā a demōe fore credebāt. **I**n statu v̄o
tali p̄ biennū mansit. deducta igit̄ ad tu-
mulum sancte Elizabeth. et ibidē p̄ ea voto
emisso dū sup̄ tumbaz posita fuisset. velut
exanimis ibidē apparuit. sed dum modicū
panis ad māducandū et aquā benedictaz
ad bibēdū sup̄ eandē tumbā eidē obtulisset
mox cūctis stupēibus r̄ mirantib⁹ sanata
surrexit. **A**ur quidā de diocesi traiectensi
Gedericus nomie. cum in vna manu con-
tractus ei⁹ v̄sum penitus amisisset. r̄ sepulcz
beate Elizabethis visitās curatōez mīme
recepisset. tercō illuc cū proze sua cū multa
deuotōe accessit. **Q**uo dum tenderet. senex
q̄ndā reuerendi aspectus habuit obuium.
Qui ab eo salutatus. r̄ vñ veniss; req̄siuit.
dixit se de marburck vbi corp⁹ s̄cte Eliza-
beth requiescit venire. vbi deus mltā mira-
cula opat̄. **C**ū autē vir suā infirmitatē expo-
sisset eidē. ille manu leuata eum benedixit
dicens. **S**ecurus p̄g. qz sanitatē recipies.

De sancta Elizabeth

dū modo manū infirmā ad caput sepulcri
i qdā fouca ibi facta s̄ lapide mis̄ris. Qua
quāto pfūdus imiseris. tanto cit⁹ salutē
obtinēb. Tūc at̄ sc̄tm Nicolāū i mēoria ba
beas. q̄ sc̄tē elizabet̄ tanq̄ comes ⁊ socius
in suis miracul' coopat̄ ibidē. Adiecit etiā
stultos eē q̄ p̄iectis oblatōib⁹ statū discēdūt
cū sc̄is placeat. vt cū p̄seuerātia eorū suffra
gia postulēt. Adorq̄ senex ab eis dispuat.
nec vltra ip̄m videre potuerūt. Sup̄ q̄ plu
rimū admirati p̄gebāt plenā sanitatis recu
pandē fiduciaz obtinētes. Vir igit̄ iuxta se
nis p̄siliū manū s̄ lapide monumētū posu
it. ⁊ ip̄az p̄inuo retraxit oīno sanatā. Qui
dā de dyocesi coloniēsi Hermān⁹ noīe. dū
in carcere a iudice teneret. ad deū se totalit̄
p̄tulit. ⁊ bt̄am elizabet̄ ⁊ magistr̄ Eōradū
i sui adiutoriū deuotiōe q̄ poterat iuocabat
Seq̄nti at̄ nocte ab oī siml' cū multo lumie
sibi appuerūt. multipl̄ eū p̄solātes. Tādē
s̄nia in eū data suspēdit. ⁊ ad spaciū vni⁹ mi
liaris theutonici i patibulo detinet. Iudex
at̄ p̄cessit p̄ntib⁹ vt ip̄z d̄poneret. ⁊ i tumu
lo sepelirēt. P̄repata igit̄ fouca cū eēt depo
situs. pat̄ ⁊ patru⁹ ceperūt p̄ mortuo bt̄e eli
zabet̄ p̄dōcinia iuocare. Et ecce mirātib⁹
et stupētib⁹ vniuers̄. q̄ fuerat mortu⁹ surre
xit viuus. Scholaris qdā de dioce. magūt.
Quitar⁹ noīe. dū piscatōi min⁹ cauus in
sisteret. in flumē lapsus cecidit. Adagno at̄
tp̄is spacio iniectio. dū eius corp⁹ eēt extra
ctū. adeo s̄n̄ sensu ⁊ motu rigidū ē reptum.
q̄ n̄ lo in eo signo vite inuēto. vere mortu⁹
ab oīb⁹ ē iudicatus. Tūc bt̄e elizabet̄ ip̄lo
rant̄ merita. ⁊ cūctis vidētib⁹ ⁊ admirātib⁹
sibi restituit̄ sal⁹ ⁊ vita. **¶** Iuueis q̄
dā tres ānos ⁊ dimidiū h̄ns de diocesi ma
gant. bugolinus noīe. dū sp̄m emisisset. et
corp⁹ eius p̄ spaciū q̄tuor miliarior̄ teuro
nicor̄ rigidū ⁊ exāime iacuisset. mat̄ ad iuo
candā sc̄tāz elizabet̄. tota diuōiōe se p̄tulit
⁊ p̄uez viuū ⁊ sanū recepit. **¶** P̄uer qdā q̄t
tuor ānoꝝ dū in puteū cecidisset. casu qdāz
veniēs aq̄m haurire aniaduērit p̄uez sub
mersū int̄ iacere. Quē postq̄z cū difficulta
te extraxit. ip̄m mortuū dep̄bēdit. Cui⁹ qdē
mortis erat iudicia. tp̄is diuturnitas. corp̄is
rigiditas. oris ⁊ oculoꝝ horribil' ap̄tio. deni

gratio cuius. v̄tris inflatō. ⁊ oīmoda sens⁹
et mor⁹ p̄uatio. P̄dō ip̄o igit̄ suscitādo ad
bt̄am elizabet̄ votū emittit. ⁊ p̄inuo vite
p̄stie restaurat. **¶** Quedā et puella i flumie
s̄mersa dū fuiss̄ extracta. bt̄e elizabet̄ me
ritis p̄in⁹ ē vite restituta. **¶** Vir qdā nomie
frideric⁹ d̄ dioce. magūt. in arte natādi val
de pit⁹. dū se in qdā aq̄ balnearet. ⁊ paupes
qdā p̄ bt̄az elizabet̄ illūinatū deridēs. i ei⁹
faciē aq̄m p̄tēpibit̄ sp̄geret. ille puocat⁹ di
xit. D̄na illa sc̄ta q̄ michi grām p̄stuit. de te
me vindicet. ita vt hunc n̄ ex eas nisi mortu⁹
⁊ s̄mersus. Ille at̄ imp̄catōem paup̄is p̄u
pendēs ⁊ in aq̄m lasciuē se imittēs. viribus
penit⁹ d̄stitutus se iuuare n̄ potuit. s̄ in p̄fū
dū q̄ lapis descēdit. Post mltū v̄o tp̄is re
q̄situs. de aq̄ mortu⁹ ē delat⁹. Cūq̄ magn⁹
plāctus fieret sup̄ eū. qdā ei⁹ p̄pinq̄ ceperūt
p̄ eo ad bt̄az elizabet̄ votū facere. ⁊ ei⁹ suffra
gia deuotissime ip̄lozare. Stati igit̄ in euz
sp̄s redijt. ⁊ viu⁹ ⁊ san⁹ surrexit. **¶** Quidāz
noīe iohes de dioce. magūt. cū qdā fure in
nocentē dep̄bēsus. ⁊ suspēdio cū ip̄o adiudi
catus. cūctos rogauit vt bt̄am elizabet̄ o
rarēt q̄ s̄m sua merita iuuaret. Cū ergo eēt
suspēsus. audiuit vocē sup̄ se dicētē. Cōfide
et in sc̄tāz elizabet̄ fiducia babe. ⁊ libaberis
Statiq̄z alio remanente ip̄o fune fracto de
loco alto ḡuissime cecidit. nullā t̄n̄ lesionez
incurrit. licz noua q̄ induit⁹ erat camisia rū
peretur. Qui exbilarat⁹ ait. S̄cta elizabet̄
tu me liberaasti. ⁊ in stratū molle me cadere
fecisti. Cū enī aliq̄ dicerēt ip̄m itez suspēdē
dūm. iudex ait. Quē deus liberauit. denuo
suspēdi nō p̄mittā. **¶** Couersus qdā fuit
in qdā mōasterio dioces̄ magūt. Aolema
rus noīe admodū religiosus. q̄ carnē suāz
sic afflixit vt circa annos viginti loricaz ad
carnē portaret. ⁊ int̄ lapides ⁊ ligna iaceret
hui⁹ manū dū in molēdino eēt lapis mo
laris casu app̄hensā sic p̄truit. vt carnē ab
vtraq̄z p̄te auelleret. ossa ⁊ neruos p̄tereret
ita vt in qdā mortario p̄trita. qdāmodo vi
deret. Qui tāto doloris aculeo p̄gebat. vt
rogaret q̄ man⁹ sibi p̄cideret. Cū igit̄ bt̄am
elizabet̄ crebro i sui auxiliū iuocarz. q̄ etiā
i vita sua sibi familiaris extiterat. qdā nocte
sibi app̄uit di. Vis san⁹ fieri. Qui cū r̄nders

liberā. illa manū appbēdēs. neruos sanauit
 ossa itegrauit. et carnē ab vtraq; pte restitu
 it. et p̄stine sanitati donauit. **¶** Hanc aut factō
 p̄fecte sanātū se resperit. et tōn p̄uētū ip̄am
 manū cū cūcū stupētib⁹ sanātā oñdit. **¶**
¶ Quidā puer q̄nquēnis discret⁹ nomie
 magūinēb⁹ dyoce. cū cecul nat⁹ eēt. meritis
 b̄te Elizabeth lumē recepit. **¶** Mellis siq̄dem
 integra sū pilis palpebrar. v̄t aliq̄ pell' diui
 siōe ocul' sup̄inducta fuerat. a deo vt totalit̄
 oculos tegetet. n̄c subie oculoz vllū indicū
 appareret. **¶** Hanc igit ei⁹ ad sepulcū b̄te eliza
 beth ip̄m ducēs d̄ terra sepulcri oculos ei⁹
 liniuit. et sup̄ eū b̄te Elizabeth merita iuoca
 uit. Et ecce pellis inteḡ p̄ mediū scindit. et e⁹
 oculi puillimi turbulēti et sāguinolēti vidē
 tur. Sicq; puer b̄te Elizabeth meritis suffra
 gantib⁹ visus b̄nificiō ē potit⁹. **¶** Puella q̄
 dā eius d̄ dyoce. beatrix noie. cū diu magnis
 et diuer' fuis' infirmitatib⁹ molestata. tan
 dē gibbo in dorso et struma i pectore excre
 scentib⁹ sic ē toto corpore incuruata. vt nulla
 serōe erigeret. s; manib⁹ sup̄ genua positis
 corp⁹ suū talit̄ sustētaz. Cū igit mat̄ in q̄dā
 sp̄orta eā ad tumulū scē Elizabeth d̄portass; et
 p̄ decem dies p̄morātes ibid̄ nullū potu
 issent salutis remediū inueire. irata mat̄ e⁹
 p̄ b̄tām Elizabeth murmurauit di. **¶** Omib⁹
 b̄nificia impēdis. et me miserā nō exaudis.
¶ Reuertēs igit omēs q̄s potero a visitatōe
 tui auertere p̄curabo. Cū igit irata recede
 ret. et iā militare et dimidiū pegisset. et e⁹ filia
 dolorib⁹ cruciata lugeret. tandē ip̄a puella
 obdormiēs. vidit q̄ndā pulcerrimā dñam
 cū facie refulgenti. q̄ corp⁹ eius i dorso et pe
 ctore liniens dixit ei. Surge et abula. Euigi
 lans puella. et se ab oī deformitate et curuita
 te penit⁹ sanātā inueniēs. visionē matri re
 tulit. et gaudiū et leticiā generauit. **¶** Redēntes
 igit ad sepulcū scē Elizabeth dō et sibi grās
 egerūt. et ibidē sp̄ortā in q̄ puella portata fu
 erat dimiserūt. **¶** Mulier q̄dā Gertrudis
 noie eius dē dioce' p̄ multos annos vtroq; crure
 p̄tracta. et toto corpore curua i somnis
 admonē. vt ad sc̄m nycolaū p̄ficiscēs eius
 d̄beat merita iplorare. Que ad q̄ndā eccl'iaz
 sc̄i nycolai portari se fec̄. et i vno crure sani
 tatē iueit. Tandē ad sepulcū b̄te Elizabeth p̄

ducta. et sup̄ e⁹ tumulū posita. gūssimis do
 lorb⁹ stimulata. et velut amēs effcta. sana et
 incolumis exurrexit. **¶** Mulier q̄dā scintru
 dis noie eius dē dioce. cū p̄ anū integz peni
 tus ceca māsis; et alioz sp̄ auxilio duceret.
 ad rogandā sc̄tā Elizabeth tota deuotōe se
 ptulit. et amissū lumē recepit. **¶** Vir q̄dā ben
 ricus magū. dioce. cū lumē oculoz p̄it⁹
 eēt puat⁹. sepulcū scē Elizabeth visitās ple
 ne curatōis b̄nificiū reportauit. **¶** Postmod
 vō idē vir fluxu sāguis abdo ē gūat⁹. vt mo
 riturus a familia crederet. Accipiēs vō de
 tra sepulcri scē Elizabeth. et ip̄am p̄ficiēs aq̄
 p̄miscuit. et bibēs plenā sanitatē recepit.
¶ Puella q̄dā meribildis noie treueren. dio
 ce'. dū visu et auditu puata eēt. et loq̄ndi et
 ambulādi potētā amissis. pat̄ suus et mat̄
 ad b̄tām Elizabeth eā deuouerunt. et p̄fecte
 sanātā. dei et Elizabeth laudātes magna lra
 receperūt. **¶** Mulier q̄dā noie belibingis
 treueren dioce. cū p̄ anū ceca penit⁹ extitiss;
 et p̄ sua curatōe b̄te Elizabeth merita iuocal
 set. ad tumulū eius duci se faciēs vni⁹ ocu
 li lumē recepit. Que ad p̄pria reuersa i alio
 ḡnter torq̄ri se sensit. Cū vō iterū eius meri
 ta iplorass;. appuit ei di. **¶** Accedēs ad altare
 fac cū corpali tuos oculos v̄tilari. et sic reci
 pies sanitatē. Que cū iussa p̄pleuiss;. sanita
 tem recepit. **¶** Vir q̄dam theodoricus noie
 magū. dioce. in genib⁹ et cruribus diu gūis
 sime infirmatus. ita vt n̄ posset p̄gere nisi ab
 alijs portaret potū fec̄ q̄ sepulcū scē eliza
 beth cū oblatōibus visitaret. et cū locus ei⁹
 a tumulo tantū p̄ decē miliaria distaret. vix
 in octo diebus potuit puenire. Cū vō ibid̄
 p̄ q̄tuor septimanas māsisset. et nullū reme
 diū impetrasset. domū redibat. Cūq; i loco
 q̄dā iuxta aliū infirmū decubens q̄lsceret.
 vidit in somnis q̄ndā ad se venientē. et aq̄
 totalit̄ p̄fundētes. **¶** Qui euigilās p̄ sociū iras
 tus ait. **¶** Quare me aq̄ totalit̄ p̄fudisti. **¶** Qui
 ait. Ego te nō p̄fudi. S; credo q̄ illa p̄fusio
 erit tibi causa salutis. Ille igit surgens. et se
 sanātū totalit̄ inueniēs. baculos sup̄ b̄uey
 posuit. et ad tumulū scē Elizabeth rediens
 et gratias agens. let⁹ ad p̄pria remeavit.

CLXIII

De sancta Cecilia

A

De sancta Cecilia.

Cecilia quasi celi
lilia, v' cecis via, l'a celo et lya, v'
cecilia q'si cecitate carēs. Vel d'r a
celo et leos q'd est ip's. Fuit e'z celeste liliū p
v'ginitatis pudorē, vel d'r liliū, q'z b'uit cādo
rem mūdicie, virozē p'scie, odorē bone fame
Fuit z cecis via p' exempli informatōz, celū
p' iugē p'replationē, lya p' assiduā opatōem
Vel d'r celū, q'z sic d'ic' Iudoz' celū p'bi volu
bilerotunduz; z ardēs eē dixerūt, sic z ip'a fu
it volubil' p' opatōez solicitā, rotunda p' p'se
uerantiā, ardens p' charitatē succensā. Fuit
etiam cecitate carēs p' sapie splēdorē, fuit et
celū ip'si, quia in ip'a tanq'z in celo spūali po
pulus ad imitādū intuet solē lunā z stellas
id ē sapie p'spicacitatē, fidi magnanimitatē
et v'rutū varietatē. **B**

Cecilia v'go p'clarissima ex nobili ro
manoz genere exorta, z ab ip's cu
nabulis in fide x'pi nutrita, ascō di
tum sp'etū angelū x'pi gerebat in pectore z nō
dieb' neq'z noctib' a colloquijs diuis z orō
ne cessabat, suāq' v'ginitatē p'suari a d'ño ero
rabat. Cum aut' cuidā iuueni noie Valeria
no desponsata fuissz, z dies nuptiaz institu
ta eēt, illa subtus ad carnē cilicio erat iduta
z desup' d'auratis vestib' tegebat. Et cantā
tibus organis, illa in corde soli d'ño decāta
bat dicēs, Fiat d'ñe cor meū z corpus meuz
immaculatū vt n' p'sūdar. Et biduāis ac tri
duanis ieiunijs orās p'mēdabat d'ño q'd ti
mebat. Venit aut' nox in q' suscepit vna cuz
sponso suo cubiculi secreta silentia, z ita euz
alloquit. **O**dulcissime atz amantissime iuue
nis, est misteriu q'd tibi p'sitear, si modo tu
iurat' asseras tota te illud obfuantia custo
dire. Jurat valerian' se illud nulla nc'itate
detegere, nllā p'dere rōne. Tunc illa ait, An
gelū dei b'eo amatōzē, q' nimio zelo custodit
corp' meū. **I**dic si leuic' senserit q'tu me pol
luto amore p'ungas, statū feriet te z amittet
florē tue g'illime iuuetutis. Si at' p'gnoue
rit q' me sincero amore diligas, ita q'z diliget
te sic me z o'ndet tibi gl'am suā. Tūc valeria
nus nutu dei correct' ait, Si vis vt credam
tibi, ip'z angelū michi o'nde, z si v'e pbauero

q' angel' sit, faciā q'd boxtaris. Si aut' v'rituz
aliū diligis, te z illū gladio feriā. Cui cecilia
dixit, Si in deū v'ez credideris z te baptiza
ri p'miseris, ip'm videre valeb'. Vade igit' in
tercū miliarū ab v'be via q' apia nūcupat
et paup'ib' quos illic iuenies dices, Cecilia
me misit ad vos vt o'ndatis mibi sc'm senē
v'banū, q'mā ad ip'm b'eo secreta mandata
q' p'ferā. **I**dic dū tu videris indica ei omnia
v'ba mea, et postq'z ab eo purificatus fueris
et redieris, angelū ip'm videb'. Tūc valeria
nus p'xit, z p'm signa q' accepit sc'tūm Ar
banū ep'm intra sepulcra mart'z latitantes
inuenit. Cūq'z ei o'ia v'ba Cecilię dixisset, ille
man' ad celū pandēs cū lacris ait, **D**ñe ihu
x'pe seminatoz casti p'silij suscipe seminū fru
ctus q' in cecilia seminasti. **D**ñe ihu x'pe pa
stor bone, cecilia famula tua q' ap'is tibi ar
gumētosa defuit. **I**hā spōsū quē q' leonē fe
rocē accepit, ad te q' agnū māuetissimū de
stinavit. Et ecce subito apparuit senex q'dā
niueis vestib' indutus, tenens lib'z aureis
lris scriptū. Quē vidēs valerian' p'nimio
timore q' mortu' cecidit et a sene leuat' sic
legit, **U**nus de' vna fides, vnuz baptisma
vn' deus z pat' o'im q' sup' oēs z p' omia z in
omib' nob'. Cūq'z becl'egissz, dixit ei senior,
Credis ita eē, an ad huc dubitas. Tūc excla
mauit di, **N**ō est aliud q'd veri' credi possit
sub celo. **G**ratiq'z illo dispente, Valerian'
a sc'to Arbāo baptisma suscepit. Et redies
ceciliā cū angelo loq'ntē in cubiculo iuenit
Angel' at' duas coronas ex ros' z lilijs i ma
nu hēbat, z vnā cecilię z alterā valerian' tra
didit dicēs, **I**stas coronas imaculato cord
z mūdo corpe custodite, q'z de paradiso di eas
ad vos attuli, n' vnq'z marcescēt, nec odorē
amittēt, n' ab alijs nisi q'b' castitas placue
rit videri poterūt. Tu at' valerian' q'z vtili cō
silio credidisti, pete q'dcūq'z volueris z p'seq
ris. Cui valerian' **I**h'bil mibi i hac vita ex
titu dulci' q'z vnic' fr'is mei affect'. **I**deto
igit' vt z v'itatē ip'e mecū agnoscat, Cui age
l'. **I**plac'z d'ño petitio tua, z abo cuz palma
martirij ad d'ñm venietis. **C**Post Bin
gress' tiburci' frat' valerian', cū nimiu' rosaz
sensissz odorē dixit, **A**stroz' B'ipe rose' bic

De sancta Cecilia.

odor: et lilioz unde respiret. Nam si ipas ro-
sas vel lilia in manib⁹ meis tenerē. nō sic po-
terāt odoramēta tante mibi suauitatis in-
fundere. Cōfiteor vob⁹ ita sum refect⁹ vt pu-
tem me totū subito imutatū Cui valerian⁹
Coronas bēm⁹ q̄s tui oculi videre nō pua-
lent. Floreo colore et nūeo candore vernan-
tes. et sic me inēpellantē odorē sensisti. sic et si
credideris videre valebis. Cui tiburci⁹. In
somnia h̄ audio. an in v̄itate ista tu loq̄ris
valeriāe. Cui valerian⁹. In sōnis vsq; mō
fuim⁹. s; iā nūcin v̄itate manem⁹. Ad quē
tiburcius. Unde hoc nosti. Et valerianus
Angel⁹ dñi me docuit quez tu videre pote-
ris. si tu purificatus fueris. et oib⁹ ydolis ab-
renunciaueris. **H**uic miraculo de coro-
nis rosaz. Amb. testat in p̄fatōe sic dicens.
Sācta cecilia celesti dono repleta. vt marti-
rij palmā assumeret. ipm mūdū est cū tha-
lamis execrata. Testis ē valeriani cōiugis
et tiburcij prouocata confessio. q̄s domine
angelica manu odoriferis floribus corona-
sti. Viros v̄go duxit ad gliam mūd⁹ agnos-
uit. q̄ntū valeat v̄otio castitatis. Hec am-
bro. **T**unc cecilia euidenter oñdit ei oīa
ydola eē insensibilia et muta. ita vt tiburci⁹
rīderet ac dicerz. Qui ista nō credit pecus
est. Tūc cecilia osculans pectus eius dixit.
Hodie te fateor meū eē cognatū. Sic enim
amor dei frēm tuū mibi coniugem fecit. ita te
mibi cognatū p̄ceptus faciet ydolorz. Ad
igitur cū fratre tuo vt purificatōem accipi-
as. et āgelicos fructus videre valeas. Dixit
q; tiburcius fratri suo. Obsecro te frater vt
mibi dicas ad quē me ducturus es. Cui va-
lerianus. Ad vrbānū ep̄m. Cui tiburcius.
De illo vrbano dicit q̄ tonens dānatus ē.
et adhuc in latebris p̄morat. Hic si inuētus
fuerit cremabit. et nos in illi⁹ flāmis p̄iteri
uoluemur. et dū querim⁹ diuinitatē latētes
in cel. incurrem⁹ furorē exurētem in terris.
Cui cecilia. Si hec sola eēt vita. iuste hāc p̄-
dere timerem⁹. Est at̄ alia melior. q̄ nunq̄m
amittit. quā nob⁹ dei fili⁹ enarravit. Quā eiz
q̄ facta sunt filius ex patre genit⁹ condidit.
Aniuersa aut̄ q̄ p̄dita sunt ex patre p̄cedē
spūs animauit. Hic igit̄ filius nei in m̄dm

ueniēs v̄bis et miracul' aliā vitā eē nob⁹ mō-
stravit. Cui tiburcius. Certe vnū deum esse
asseris. et quomodo nunctres esse testaris
R̄ndit cecilia. Sic in vna boīs sapia sunt
tria. s. ingeniū. mēoria et intellect⁹. sic et i vna
diuinitatis eēntia tres p̄sone eē p̄nt. Tunc ce-
pit ei de aduētū filij dei et passione p̄dicare.
et multas p̄gruitates ipius passionis oñde-
re. Nam iō inq̄t filius dei est tenē. vt gen⁹
būanū dimittat p̄ctō detentū. B̄ndict⁹ ma-
lediciū. vt homo maledict⁹ b̄ndictiōem p̄se-
quatur. illud se patit. vt bō ab illusionē de-
monū liberet. Spineā coronā accepit in ca-
pite vt a nobis sententiā auferat capitales.
Felix suscepit amara. vt sanaret hominis dulces
gustū. Expoliāt vt p̄ntum nostrorū nuditas
tem opiat. In ligno suspendit. vt lignū p̄ua-
ricatōnem tollat. Tūc tiburcius fratri suo
dixit. Misere mei. et p̄duc me ad boīez dī
vt purificatōem accipiā. Duce⁹ igit̄ et puri-
ficatus. angelos dei sepe videbat. et oīa que
postulabat p̄tinus obtinebat. **V**alerianus igit̄ et
Tiburcius eleosinis insiste-
bant. et sanctorū corpa q̄s Almachī⁹ p̄fect⁹
occidebat sepulture tradebāt. Quos alma-
chius ad se vocās. cur p̄ suis scelerib⁹ dam-
natos sepelirēt inq̄siuit. Cui tiburci⁹. Qui
nā illoz sui eēmus q̄s tu dānatos appellas
Qui p̄temperūt illud q̄d videt eē et nō est
et inuenerūt illud q̄d nō videt eē et est. Cui p̄-
fectus. Quid nam est illd. Et tiburci⁹. Qd
videt eē et nō est. est omne q̄d in h̄ mūdo est.
q̄d boīem ad nō eē p̄ducit. Quod vō nō vi-
detur eē et est. est vita iustorū et pena malorū.
Cui p̄fect⁹. Nō puto q̄ mēte tua loquaris
Tūc iubet astare valerianū dicēs ei. Quo-
niam nō est sani capitis frat̄ tuus. tu saltez
poteris sapiēter dare r̄sum. Cōstat pl̄imū
vos errare. q̄ gaudia respuitis. et oīa inimi-
ca gaudijs affectatis. Tūc valerianus se vt
disse ait glaciali tpe ociosos iocātes. et opa-
rios agricolas deridentes. S; estiuo tpe
dū aduenissent gliosi fruct⁹ laborz. gaudēt
bus illis q̄ putabant vāni. ceperūt flere qui
vidbant vrbani. Sic et nos nūc q̄dem susti-
nemus ignominia et laborez in futuro at̄ re-
cipiem⁹ gliam et etnā mercedē. Vos autez

De sancta Cecilia.

nunc trāsitoriuū hētis gaudiū . in futuro at
inuenietis eternū luctū. Cui p̄fectus. Ergo
nos inuicissimi p̄ncipes eternū habebim⁹
luctū ⁊ vos p̄sone vilissime p̄petuū posside
bitis gaudiū. Cui valerian⁹. Homūciōes
estis nō p̄ncipes. t̄pe nostro nauitius mo
rituri. ⁊ deo rōez plus oibus reddituri. Di
xit aut̄ p̄fectus. Quid v̄boꝝ circūitu immo
ramur. Differte dijs libamina. ⁊ illesi abscē
dite. Sācti r̄nderūt. Hos deo v̄o quidie sa
crificiū exhibem⁹. Quib⁹ p̄fectus. Quid est
nomē eius. Cui valerian⁹. Nomē eius in
uenire n̄ poteris. et si p̄nis volaueris. Idre
fectus dixit. Ergo iupit̄ nomē dei nō ē. Cui
valerian⁹. Nomē homicide ⁊ stupratoris
est. Ad quē Almachib⁹ Ergo totus mūdus
errat. ⁊ tu cū fratre tuo v̄ez deū nosti. Vale
rianus r̄ndit. Hos soli nō sumus. sed innu
merabil̄ mltitudo hāc sanctitatem recepit.
Tradunt̄ igit̄ sancti in custodiam maximi
Quib⁹ ille ait. Diuētutis flos purpure⁹
⁊ german⁹ frauitatis affect⁹. quō ad mor
tem q̄i ad epulas festinatis. Cui valerian⁹
ait. q̄ si credituz se p̄mitteret. gl̄iam aiarū
eoz post mortē videret. Et maxim⁹. Fulmi
nibus igneis p̄sumar. si nō illū solum deuz
p̄fitear quē adoratis si cōtingat qd̄ dicitis.
Ipe igit̄ maxim⁹ ⁊ oīs eius familia ac vni
uersi carnifices crediderunt. ⁊ ab vrbano q̄
illuc occulte venit. baptisma susceperūt.
Et Igitur dū auroꝝ nocti finē daret. Ce
cilia exclamauit di. Eya milites xp̄i abiicite
opa tenebrarū ⁊ induim̄ arma lucis. Quar
to igit̄ miliario ab vrbe sancti ad statuā io
uis ducunt̄. Et dū sacrificare nollēt. p̄c̄ de
collātur. Tūc maxim⁹ cū iuramēto asseru
it se in hora passionis eozū angelos vidisse
fulgentes. ⁊ aimas eoz q̄si v̄gines de thala
mo exeūtes. q̄s in gremio suo in celū ange
li detulerūt. Almachib⁹ v̄o audiens maxim⁹
xp̄ianū effectum. eū plūbatis tā diu cedi fec̄
quosq̄ sp̄m excussit. Cui⁹ corpus sc̄tā Ce
cilia iuxta Valerianū ⁊ Tiburciū sepeliuit
Tunc Almachib⁹ facultates āboꝝ cepit inq̄
rere. ⁊ ceciliā tanq̄ valeriani piugem corā
se fecit astare. Iussitq̄ vt ydol⁹ immolaret.
aut Iniam mortis incurreret. Cū aut̄ ad h

ab apparitoribus v̄geret. ⁊ illi vebementer
flerent eo q̄ puella taz Decora ⁊ nobil̄ vltro
se morti traderet. Dixit ad eos. Hoc boni iu
uenes nō ē iuētutē p̄dere. s̄ mutare. dare
lutuz ⁊ accipere aux. dare vile habitaculū
et accipe p̄ciosum. dare breuē angulū. et ac
cipere for̄plucidū. Si quis pro nūmo so
lidos daret. nōne velocius festinaretis. Be
us aut̄ qd̄ accepit simplū reddet centupluz
Ereditis bis q̄ dico. Et illi. Credimus xp̄m
v̄ez eē deum q̄ talē possidet famulā. Voca
to igit̄ Urbano ep̄o. q̄ d̄genti ⁊ ampli⁹ ba
ptizati sunt. Tūc Almachib⁹ sc̄tām Ceciliam
ad se vocans ait. Cui⁹ p̄ditionis es. Et illa.
Ingenua sum ⁊ nobil̄. Cui Almachius. Ego
te de religiōe in̄rogo. Et Cecilia. Interroga
tio tua stultū sumit in̄itiū q̄ duas respōsio
nes vna putat inq̄sitione p̄cludi. Cui Alma
chius. Unde tibi tanta p̄sumptio r̄ndendi
Et illa. De cōscientia bona ⁊ fide non ficta
Cui Almachib⁹ Ignoras cui⁹ p̄tatis sim Et il
la. Id estas vestra est q̄si v̄ter vento reple
tus. quē si acus pupugerit. om̄s p̄tinus ri
gor palleſcit. ⁊ quidq̄ in se rigiduz habere
cernit incuruat. Cui Almachib⁹ Ab iniurijs
cepisti. ⁊ in iniurijs p̄leueras. Cecilia respō
dit. Iniuria nō d̄ nisi qd̄ v̄bis fallēibus ir
rogat̄. Vñ aut̄ iniurias doce si falsa locuta
sum. aut te ip̄m corripe calūniā inferentem
S̄ nos sciētes sc̄tūm dei nomē. oino nega
re nō possum⁹. Melius est enī feliciter mori
q̄ infeliciter viuere. Cui Almachib⁹. Ut qd̄ cū
tanta supbia loqueris. Et illa. Nō est sup
bia. sed p̄stātia. Cui Almachib⁹. Infelix igno
ras q̄ viuificādi ⁊ mortificādi mibi ē tradi
ta p̄tās. Et illa. Contra v̄itatē publicā p̄bo
te nunc eē mentitū. Aut̄ enī viuētib⁹ tolle
re potes. mortuis at̄ dare nō potes. Es igit̄
mister mortis. nō vite. Cui Almachius. Iaz
depone amētiaz ⁊ sacrificia dijs. Cui Cecilia.
Nescio vbi octos amiseris. Nam q̄s tu de
os dicis: oēs nos saxa eē videm⁹. Adite igit̄
manū. ⁊ tangēdo disce qd̄ ocul⁹ non va
les videre. Tūc irat⁹ Almachib⁹. iussit eā ad
domū suā reduci. ibiq̄ tota die ⁊ nocte ius
sit eā in bullēte balneo p̄cremari. Que q̄i in
loco frigido māsit n̄ modicū saltē sudoris

persensit. Quod cum audisset Almachius, iussit eam in ipso balneo decollari. Quas spiculatoribus in collo percussit. sed tamen caput eius amputare non potuit. Et quod decretum erat ne quarta percussione decollandus acciperet eas se miuina cruentus carnifer dereliquit. Ipsi triduum autem supuues, omnia que bebat pauperibus tradidit. et omnes que ad fidem peruerat Urbano episcopo commendaui dicens. Triduanas mihi inducias postulaui, ut hos tue beatitudinis commendare, et hanc domum meam in ecclesiam consecrarem. Factus autem Urbanus corpus eius in episcopos sepeliuit, et domum suam in ecclesiam ut rogauerat consecrauit. Passa est autem circa annos domini, cccxiiij, tempore Alexandri imperatoris. Illi autem legitur quod passa sit tempore Marcia aurelij, qui imperauit circa annos domini, cccx.

CLXV.

A

De sancto Clemente.

Clemens dicitur

Quia deus quod est gloria et mens que gloria mens, huius enim gloriosa mentem scilicet purgatam ab omni sordibus, ornata omni uirtute, et decorata nunc omni felicitate, que felicitas consistit in hoc sic dicit Augustinus, in libro de trinitate, quia ubi est nostrum non habet mortem, nosse nostrum non habet errorem, amare nostrum non habet offensionem. Vel dicitur clemens, quia clemens et misericors valde fuit. Vel sic dicitur in glossario, clemens dicitur dulcis, iustus, maturus, pius. Iustus in actione, dulcis in sermone, maturus in uersatione, pius in intentione. Eius uita ipse in suo itinerario inseruit maxime usque ad illum locum in quo quiescit beatus Petrus in pontificatu successit ostenditur. Cetera ex eius gestis que conuenter habentur sumuntur.

B

Quemens episcopus ex nobili romanorum prosapia ortus est. Patre Faustianus mater uero eius Macridiana nuncupata est. Habuitque duos fratres, quorum unus Faustinus alter Faustus dicebatur. Cumque Macridiana mater eius mira corporis pulcritudine polleret, frater uiri sui libidinoso amore in eam uehementer exarsit. Cum autem eam quotidie molestaret, et ipsa sibi nullatenus assentire uellet, uiroque suo hoc reuelare timeret, ne inter duos fratres inimi-

cias suscitaret, cogitauit per aliquod tempus se a patria absentare, donec illicitus amor conquiesceret, quem aspectus sue presentie inflammaret. At antequam hoc a uiro suo obtinere ualeret, somnium callide perfinxit, quod in hunc modum uiro suo retulit dicens, Ecce quidam mihi per uisum astitit, mihi precipiens ut profestum cum duobus geminis, scilicet Faustino et fausto ex urbe discederem, et tadium abessem donec ipse michi reditum imparet. Quod si non facerem simul cum omnibus liberis interire. Quod uir audies uehementer expauit ac proterum cum duobus liberis et familia multa atenas misit, ut et ibi maneret et filios faceret erudiri. Minorem autem filium, scilicet clementem cum esset annorum quatuordecim sibi patre in solatium retinuit. Cum autem mater cum filiis nauigaret, nocte quadam nauis naufragium pertulit, et mater sine filiis a fluctibus electa super quoddam saxum euasit. Que duos natos prope se considerans, pro nimio dolore in maris fundum se precipitasset nisi quod saltem eorum cadauera se reperaturam sperabat. At ubi nec uiuos nec mortuos se reperire posse cognouit, clamores et ululatus maximos dabat, manus suas moribus lacerabat, nec ullam consolationem ab aliquo recipere uolebat. Cumque multas mulieres astaret, que sua in fortuna eadem narraret, et illa ex his consolationibus non recipere, affuit quidam mulier inter ceteras que uirum suum adolescentem et nauem in mari prope se asseruit, et ob hoc sui amore postmodum nubere recusauit. Recepta igitur qualicumque consolatione apud ipsam manebat, et quotidianum victum suis manibus acquirerebat. Sed non multum post manus eius que crebris moribus lacerauerat, sine sensu et mortue a deo sunt effecte, ut cum ipsis nullatenus operari posset. Illa autem que eam suscepit, palissimum incurrit, et de lecto surgere non ualebat. Sicque Macridiana medicare perpelitur, et ipsa cum hospita ex his que inuenire poterat pascebat. Cōpleto igitur anno que Macridiana cum liberis discessit e patria misit atenas nuncios uiri eius ut ipsos requireret, et quod agerent intimeret. Sed illi que missi fuerant nullatenus redierunt. Denique cum alios misisset, et illi reuertentes se nullum inde vestigium reperisse narraret, Clementem filium suum sub tutoribus dereliquit et ipse ad quendam proterum cum filiis nauem

conscendit sed mīme redijt. Viginti igit an
 nis Clemēs orbatuſ stetit. nec de patre vel
 de matre vſ de fratrib⁹ aliq̄d iudiciū inueni
 re potuit. Ipſe aut̄ clemens studio litterarū
 se p̄tulit. ⁊ summū p̄bie ap̄icez apprehendit.
 Desiderabat aut̄ vehemēter ⁊ studiose q̄re
 bat quē sibi aīme immortalitas p̄suaderi pos
 set. Ob B p̄hoz scolas semp̄ adibat. ⁊ si q̄dē
 q̄ immortalē ēēt obtinebat. gaudebat. si q̄ndo
 uero q̄ mortalē ēēt p̄cludebat. tristis disced
 bat. **E** Deniq; cū Barnabas romaz
 venisset ⁊ fidē xp̄i p̄dicaret. p̄hi eū tāq; insa
 nū ⁊ amentē deridebant. Tūc ⁊ q̄dam. qui
 p̄m q̄dam fuit clemens p̄hus. qui eū p̄mo
 sicut alij deridebat. et eius p̄dicatōnem p̄re
 nebat. tales q̄stionē p̄ deriu barnabe fecit
 dicēs. Cū culex aīal sit exiguū. q̄d ē q̄ sex pe
 des b; ⁊ insup alas possidet. elephas aut̄ cuz
 sit immane animal nec alas possidet. ⁊ tātuz
 q̄ttuoz pedes b;. Cui barnabas. Stulte tue
 questioi r̄ndere p̄facile possem. si veritatis
 causa discende q̄rere videreris. S; nunc de
 creaturis vob̄ dicere aliq̄d absurdū est. cuz
 a vobis creaturaz cōditor ignoret. Q; enīz
 creatorē nō agnoscutis iustū est vt in creatu
 ris erretis. Hoc verbū cordi clementis p̄hi
 valde inbelit. ita q̄ fidē xp̄i instructus a bar
 naba recepit. ⁊ in iudeaz ad Pet̄z postmo
 duz p̄perauit. Quē ille de fide xp̄i instruxit
 et aīme immortalitatez euidenē edocuit.

Ecce symon mag⁹ duos discipulos ha
 bebat. sc; Aquilam ⁊ Nicetaz. qui eius fal
 lacias agnoscentes eū reliq̄runt ⁊ ad pet̄z
 cōfugerunt. et eius discipuli sunt effecti. Cū
 autē petrus clementē de sua interrogasset
 p̄genie. ille quid matri ⁊ fratrib⁹ ⁊ patri ac
 ciderit p̄ ordinē enarravit. addens q̄ crede
 bat q̄ mat̄ cū fratrib⁹ in mari p̄issent. pat̄
 vero aut̄ meroze aut̄ similiter naufragio in
 terisset. Qd̄ audiēs petrus lacrimas cōtine
 re non potuit. **Q**uadā aut̄ vice pet̄z cuz
 discipulis suis antaradum ⁊ inde ad insulā
 p̄ sex miliaria distantē. ī qua Macidiana
 mater Clemētis morabat̄ venit. vbi q̄dam
 colūne vitree mire magnitudis erāt. Quas
 cum Pet̄z cū ceteris miraret̄. videns ip̄az
 mendicantē cur nō poti⁹ suis manib⁹ opare

tur. increpauit. Que r̄ndit. Sp̄em tantum
 dñe habeo manū. q̄ meis sic sunt debilita
 te moribus vt oīno sint insensibiles effecte
 Atq; vna me in mare p̄cipitasset vt vltra
 nō viuerē. Cui petrus. Quid est qd̄ loq̄ris
 Nescis quia aīme eoz q̄ se interimūt gūit
 puniūtur. Cui illa. Vna hoc mihi certum
 fieret q̄ aīme post mortē viuāt. libenter enī
 meipam occiderē. vt saltē vna hora dulces
 meos natos videre possem. Cūq; Pet̄z
 ab ea cām tante tristitie interrogasset. ⁊ illa
 ei ordinē geste rei narrasset. ait Pet̄z. Est
 quidā adolescens apud nos noīe clemens
 qui bec q̄ refers matri ⁊ fratrib⁹ asserit acci
 disse. Qd̄ illa audiēs. nimio stupore p̄cussa
 corruit. Cūq; ad se meipam redisset. cū la
 crimis ait. Ego sum adolescētis mat̄. Et p̄
 cidēs ad pedes petri. rogare eū cepit. vt sibi
 filiū suū festinantē ostendere dignaret̄. Cui
 petrus. Cū adolescentē videris. paululum
 dissimula quōq; ab insula cū nauī egredia
 mur. Qd̄ cū illa se facturā p̄misisset. tenens
 petrus manū eius ip̄am ad nauēz vbi erat
 clemēs ducebat. Audēs vō clemēs petrum
 manu mulierē ducentē. ridere cepit. Ador
 autē vt mlr iuxta clementē fuit. se p̄nere n̄
 potuit. sed statim in āplexus ei⁹ ruit. ⁊ cre
 bro osculari cepit. Quā ille tanq; insaniētē
 mulierē cū indignatiōe repellebat. ⁊ aduer
 sus pet̄z indignatiōe nō modica mouebat̄.
 Cui petrus. Quid agis o fili clemēs. Noli
 repellere matrē tuā. Qd̄ cū audisset clemēs.
 lacrimis infusus sup matrē iacentē cōcidit
 et eam recognoscere cepit. Tūc ad p̄ceptū
 petri hospita sua q̄ palitica iacebat adducit
 ⁊ ab eo p̄tinuo liberat̄. Tunc mat̄ clemētez
 de patre interrogauit. Cui ille. Ad te q̄rendū
 iuit. ⁊ vltra nō redijt. At illa audiēs solūmō
 suspirauit. grande enī p̄ filio inuēto gaudi
 um habēs. reliq; solabat̄ merores. **B**
Interea cū Niceta ⁊ Aquila d̄essent. ⁊ re
 deuntes mulierē cum Petro vidisset. que
 nam sit bec mlr p̄cunctantē. Quib⁹ clemēs
 ait. Mater mea ē. quā mihi de⁹ redonauit
 p̄dñm meū pet̄z. Post bec Pet̄z omnia
 eis p̄ ordinē enarravit. Que cū audisset ni
 ceta ⁊ aquila subito surrexerunt. ⁊ obstupe

facti turbari ceperunt dicentes. Dominator
 domine deus vanae sunt haec, an somnium est quod au-
 dimus. Tunc petrus. Filij non inquit nos insan-
 mus, sed haec vana sunt. At illi faciem fricantes
 aiunt. Nos sumus Faustinus et Faustus, quos
 mater nostra estimat in mari interisse. Et accur-
 rentes in complexus matris ruunt, et eas crebrius
 osculantur. At illa ait. Quid vultis haec esse. Ad quam
 petrus. Isti sunt filij tui Faustinus et Faustus quos
 in mari perisse putabas. Haec audies mater
 pro nimio gaudio velut amens effecta corruit
 et post ad se reuersa ait. Obsecro vos dulcis-
 simi filij narrate michi quomodo euasistis. Qui
 responderunt. Cum nauis fuisset resoluta et nos super
 quendam tabulam ueberemur, quidam pirate nos
 inuenientes in suam nauticam posuerunt, ac mu-
 tatis nominibus quidam nos honeste uidue Jus-
 tine nomine uiderunt, quae tanquam filios suos
 nos habuit, et liberalibus artibus nos erudiri
 fecit. Tandem prophetae opera dedimus, et symoni
 quidam mago nobiscum educato adhaesimus.
 Cumque eius fallaciam cognouissemus, ipsum omnino
 deseruimus et petri discipuli per zachaeum effecti
 sumus. **S**equenti autem die assumptus petrus
 tribus fratribus, scilicet Clemente Aquila et Niceta
 ad quendam secretiore locum orationis gratia descen-
 dit. Quos uenerandus quidam senex, sed tamen
 pauper alloqui cepit dicens. Misereor uestri
 fratres quod sub specie pietatis uos geritis errare con-
 sidero. Neque enim deus est, neque cultus hic ali-
 quis est, neque prudentia in mundo, sed fortuitus
 casus et genesus omnia agunt, sicut et ego ex me
 ipso manifeste properi in disciplina mathetis
 pro ceteris eruditus. Nolite ergo errare, siue
 enim oretis siue non, quod uestra genesis pertinet
 uobis erit. Clemens autem in eum respiciens animo
 pulsabatur, et sibi se eum aliter uidisse uidebatur.
 Cumque de mandato petri clemens aquila et nice-
 ta cum eo diutius disputassent, et prudentiam
 aptis rationibus ostendissent, eumque ob reuerentiam
 crebro patrem uocaret, dixit aquila. Quid necesse
 est ut eum patrem uocemus cum in mandatis habe-
 amus neminem super terram patrem uocare. Et pro-
 pter haec respiciens ad senem ait. Non iniuriose acci-
 pias patrem quod fratrem meum culpauit, quod te patrem
 uocauit. Habemus enim tale mandatum, ne ali-
 que isto nomine uocemus. Cumque aquila haec dixisset,

risit omnium astantium ceterum una cum sena et
 petro. Et cum ille eam risus inquireret, dixit ad
 eum clemens. Quae facis id de quo alios culpas,
 senem patrem uocando. At ille negabat dicens,
 Verensciscio si eum patrem uocauerim. Verum cum
 satis de prudentia disputatum esset, dixit senex,
 Crederem utique prudentiam esse, sed a propria sci-
 entia prohibeo: huic fidei accommodare presen-
 sum. Noui enim meam et coniugis mee genesis,
 et scio ea quae unicuique nostrorum dictabat gene-
 sis accidisse. Audite igitur coniugis mee thema
 et inuenietis scema cuius exitus accidit. Ha-
 buit namque matrem cum uenire super centrum, luna
 uero in occasu in domo martis et finibus satura-
 ni, quod scema adulteras facit, et suos propri-
 os amare et peregre proficisci, et in aquas defugere.
 Quod et ita factus est. Incidit namque in amorem
 sui et periculum atque opprobrium metuens cum ipso
 aufugit et in mari perijt. Nam sicut fratrem meum
 retulit ipsum primo ad amavit, sed cum ipse asse-
 tire sibi nollit, in suum suel libidinis amorem reuertit
 sit. Haec tamen ei imputandum est, quod eam genesus hoc
 facere compulit. Narrauitque quomodo somnium
 finxit, et quomodo cum liberis at benas uadens
 naufragio perijt. **E**t cumque filij uellent
 in eum irruere, et rem aperire, prohibuit petrus
 dicens. Quiescite quoad usque michi placuerit.
 Dixitque ei petrus. Si hodie coniugem tuam ca-
 stissimam cum tribus filiis tuis designauero, cre-
 des quod genesis nihil sit. Cui ille. Sic impossi-
 bile est te exhibere quod promissisti, ita impossi-
 bile est extra genesis aliquid fieri. Dixit ei pe-
 trus. Ecce iste est filius tuus clemens, et hi duo
 gemini tui Faustinus et Faustus. Tunc senex
 resolutis membris cecidit, et quasi exanimis factus
 est. Filij autem irruentes in eum osculabantur, uere-
 tes ne spiritum reuocare possent. Tandem ad se re-
 diens omnia ut acciderat per ordinem audiuit. Tunc
 subito uxor aduenit et cum lacrimis clamare
 cepit. Ubi est uir meus et dominus meus. Haec cum
 illa quasi amens clamaret, senex cucurrit, et cum
 multis lacrimis amplecti et stringere eam ce-
 pit. **B**uz igitur similiter maneret aduenit quidam
 nuntius apionem et ambionem faustiniani ami-
 cissimos cum simone mago hospitari. De quo
 rum aduentu Faustianus ualde gaudens
 ad eos uisitandos iuit. Et ecce nuntius uenit

qui diceret mīstrū cesaris antiochiā adue-
nisse. ut magos oēs quereret et morte puni-
ret. Tunc simon magus in odiū filioꝝ qui
ip̄m reliq̄rant. vultus sui similitudinē in fau-
stinianū imp̄ssit. ut nō Faustinian⁹ s; symō
mag⁹ ab oībus putaret. Hoc autē fecit ut a
mīstris cesaris loco sui teneret et occideret.
Ipsa autē symō de parib⁹ illis abscessit. Cū
autē faustinian⁹ ad petruz et filios redisset.
expauerunt filij vultus symonis. in eum in-
tuentes. vocē autē patris sui audiētes. So-
lus autē petrus erat qui vultū eius natura-
lem videbat. Cūq; filij eius et vxor ei⁹ euz
refugerent et execrarentur. Dicebat eis. Cur
execramini et refugitis prēm vestꝝ. Qui re-
sponderūt. q̄ idō eū fugerēt. quia in eo vul-
tus symonis magi appareret. Consecerat ei
simon q̄ddam vngentū. et faciem ei⁹ punxe-
rat. et vultū suū arte magica imp̄sserat i eū.
Ipsē igit lamētabat et dicebat. Quid michi
misero accidit ut vna die recognitus ab vxo-
re et filijs letari n̄ potuerim cū eis. Vxor vō
eius sparsis crinib⁹ et filij plurimū flebant.
Simon autē magus dū adhuc eēt an-
tiochie petꝝ plurimū infamauerat. magus
maleficū et homicidā eū dicendo. Veniq; i
tantū aduersus petrū ip̄m cōcitauerat. ut
ip̄m iuenire plurimū affectarent. ut carnes
eius dentibus laniant. Dixit ergo Petr⁹
Faustiniā. Quoniā q̄dē symon mag⁹ eē
videris. perge antiochiā et corā omni popu-
lo me excusa. ac ea que de me dixit simon ex
plona sui retracta. Post hoc ego antiochi-
am venias. et alienū hunc vultū a te effuga-
bo. et p̄prium vultum corā omībus reedda
Hoc tamē nullo mō credendū est q̄ beat⁹
Petrus mentiri mādauerit. cū deus non
indigeat nostro mendatio. Ideo itinerari⁹
clemētis in quo hec scripta sunt liber apo-
crifus ē. nec ut q̄busdā placz suscipiendus ē
in talib⁹. Verū tamē dici pōt q̄ petr⁹ si dili-
genter v̄ba sua p̄siderent non sibi dixit ut sy-
monē magū eē se diceret. s; ut ip̄lo effigiem
faciei sup̄ductā oñdens petꝝ ex persona
symonis cōmēdaret. et mala q̄ dixerat reuo-
caret. Et ille dixit se eē symonē. nō q̄ntuz ad
veritatē. s; q̄ntū ad apparentiā. Und quod

infra dixit Faustianus. Ego symon x̄.
sic debet accipi. id est q̄ntū ad apparentiam
videoꝝ eē simon. Fuit ergo simon supple-
tatiuus. Perrexit ergo Faustian⁹ pat̄ cle-
mentis antiochiā. et ip̄m puocans dixit
Ego symon ānuncio vob et p̄fiteor omnia
fefellisse de petro. Nequa q̄s enī est seductor
vel magus. sed ad salutem mundi missus.
Quapp̄ si de cetero aliqd̄ p̄ ip̄z dixerō. me
tanq̄s seductorē et maleficū repellatis. Nūc
enī p̄nias ago. q̄ male me dixisse agnosco.
Adoneo igit vos ut ip̄i credatis. ne vos et
ciuitas vestra insit̄ peatis. Cūq; h̄ oīa que
petr⁹ iusserat p̄p̄sser. et iam in amorē petri
ip̄m incitass; petr⁹ ad eū venit. et orōe facta
effigie vult⁹ symonis ab eo penit⁹ effugauit
Adopulus aut antiochen⁹ Perrū benigne
et cū multo honore recepit. et ip̄m in carbe-
dra sublimauit. Quid audiens Simon illuc
perrexit. et ip̄m conuocās ait. Adiroz q̄ cū
vos salubrib⁹ p̄ceptis instruxerim. et a se-
ductore petro vos cauere monuerim. vos
ip̄m non solū audistis. sed etiaz episcopali
catbedra sublimastis. Tunc omnes euz fu-
rore aduersus eū dixerunt. Adonstro nob
similis es. Audi ihericus te penituisse dice-
bas. et nūcte et nos p̄cipitare conaris. Erim
petum in eū faciētes. euz ignominia eū pro-
tinus expulerunt. Hec oīa Clemēs in libro
suo de seipso narrat. et hāc historiā ibid̄ inse-
ruit. **S** Post hec autem petrus cum
romā venisset. et suam passionē imminere
videret. clemētē post se episcopum ordina-
uit. Adortuo igit p̄ncipe ap̄loꝝ Petro. cle-
mens vir p̄uidus p̄cauens in futurū. ne scz
p̄ hoc exemplū quilibet vellet sibi in ecclesia
successorē statuere. et hereditate sanctuariū
domini possidere. lino cessit. et postmodum
ceto. Nonnulli asserunt q̄ linus et cletus nō
fuerunt summi pontifices. sed tantū petri
apostoli coadiutores. propter q̄d in cathe-
logo pontificū meruerūt annūerari Post
bos aut clemēs eligi. et p̄sidere compellit
Qui ita moꝝ ornamento pollebat. ut iudis
et gentilib⁹ et omībus christianis poplis
complacere. Singulaz iopes regionū no-
minatim scriptos bēbat. et quos baptismi

De sancto Clemente

sanctificatione mundauerat. non sinebat publice fieri medicitati subiectos. Cū itaq; domicellā virginē neptē Domiciani imperatoris sacro velamine psecrasset. et Theodorā uxore Sylinni amici imperatoris ad fidem puerisset. et in castitatis pposito manere pmitteret. Sylinni zelo ductus eccliam p uxore suā occulte intrauit. scire volēs pp̄t quid illa sic eccliam frequenter. Et ubi a sancto Clemente orō fusa est. et a ip̄o responsus est amen. Sylinni cecus et surdus penitus effectus est. Qui statim pueris suis dixit. Eitote me tollite et foras educite. Pueri autē p totam eccliam eum girabant. sed et adianuas puenire nō poterāt. Quos cum vidisset Theodora sic errātes. p̄mo q̄dem ab eis declinauit. putans q̄ vir suus eam cognoscere posset. Postmodū autē quid nam hoc eēt interrogauit. Qui dixerūt. Bñs noster dū vult videre et audire que non licet cecus et surdus factus est. Tūc illa in orōne se dedit deprecans vt vir suus inde exire possit. Et p̄ orōnem dixit pueris. Ite mō et pducite dominū vestrū ad domū. Cūq; abissent. sancto Clementi Theodora quid acciderit indicauit. Tūc sanctus rogatu theodore ad eū venit. et ip̄m inuenit ap̄tis oculis nil videntē et nil penitus audientē. Cūq; clemēs pro eo orasset. et ille auditū et lumē recepisset. videns Clementē iuxta uxorem suam stantē amens effici. et se illusum magicis artibus suspicatur. Precepitq; suis suis vt tenerēt clementē dicens. Et ingrederetur ad uxorem meam magicis artibus me excecavit. Precepitq; ministris vt clementē ligarēt et ligatū traberent. Et illi ligātes colūnas iacentes et saxa putabāt sic etiā Sylinnio videbāt. q̄ sc̄m clementē cū suis clericis traberēt et ligarēt. Tūc clemēs Sylinnio ait. Q̄ saxa deos dicis. saxa trabere meruisti. Ille autē v̄e euz ligatū existimās ait. Ego te infici faciā. Clemēs autē inde abscedēs. theodorā rogauit ne ab orōne cessaret donec virū suū dñs visitaret. Pranti igit̄ theodore petr̄ ap̄tus apparuit di. P̄der te vir tuus saluabit. vt impleatur q̄d dixit frat̄ meus paulus. Saluabitur vir infidel̄ p̄ mulierē fidelem. Et bec di

cens abscessit. Statimq; sylinni uxore suā ad se vocauit. obsecrās vt p se oraret. et sanctum Clementē ad se vocaret. Qui cū venisset. ip̄m in fide instruxit. et eū cum. cccxiiij. de domo sua baptizauit. P̄der bñc autē sylinnum mlti nobiles et amici nerue imperatoris dño crediderūt. Tūc comes sacrorū pecuniam mltis dedit. et p̄ sc̄m clementē seditiōez maximā excitauit. ¶ Tūc mamertinus v̄bis p̄fectus ip̄li seditiōem maximā nō ferens. ad se clementē adduci fecit. Quez cū redargueret. et ad se inclinare attēptaret ille ait. Optarē te ad rōnē accedere. Nam si canes multi p̄ nos latrauerint. et morsibus attrectauerint. nunq; hoc nob̄ auferre p̄nt. q̄ nos sumus rōnabiles boies. et ip̄i sunt irrationabiles canes. Seditio autē ab impiis exorta. on̄dit se nihil habere certū vel verū. Tūc mamertinus de eo traiano imperatore scribens r̄nsus accepit. q̄ aut sacrificar; aut trāspontū mare in beremo q̄ adiacet ciuitati terfone ip̄m in exiliū mitteret. Tūc p̄fectus clementi cū lacrimis ait. Deus tuus quē pure colis ip̄e te adiuuet. P̄fectus autē ei nauē tribuit. et oia nec̄aria ministravit. P̄duli autē clerici et laici ip̄m in exiliū sunt secuti. P̄fectus autē in insulā. inuenit ibi plusq; duo milia xp̄ianoz ibidē tā dudū ad secunda marmora dānatorū. Qui sc̄m clementez videntes. statim in fletū et lacrimas pruperrunt. Quos ille cōsolans ait. Nō meis meritis ad vos me milit dñs vestre corone p̄cipē me fieri. Et cū ab eis didicisset. q̄ a sexto milario aqm̄ suis būeris deportarēt. dixit eis. Oremus omēs dñm Ihesum christuz vt cōfessoribus suis fontē in loco isto ac venas aq̄ apiat. Et q̄ percussit petrā i de s̄o sina et fluxerūt aq̄ in abundantia. ip̄e nobis lacem affluentez imptiatur. vt de ei⁹ bñficijs gratulemur. Cūq; orōe facta bincinde circūspiceret. vidit agnū stantē qui pede erecto dextro q̄si locū ep̄o on̄debat. Et intelligens dñm ihm xp̄m eē quē solus ip̄e videbat. prerit ad locū et dixit. In noie patris et filij et spiritus sancti in isto loco pcutite. S; cū null⁹ in isto loco in quo agn⁹ steterat oringeret. ip̄e accepto breui sarculo leui ictu locuz s̄

De sancto Clemente

pede a igni percussit. et statim maximus fons
erupit. et in fluuius creuit. Tunc vniuersis
gaudentibus sanctus Clemens ait. Flumi-
nis impetus letificat ciuitatem dei. Ad banc
famam multi confluxerunt. et vna die quingen-
ti et amplius ab ea baptisma susceperunt. et
ydolorum templa destruentes per totam puincia
intra vnum annum. lxxv. ecclesias edificauerunt
Post tres autem annos traianus imperator
qui cepit anno domini. cvj. hoc audiens. quendam
ducem illuc misit. Qui cum omnes libenter
mori conspiceret. multitudini cessit. et solum cle-
mentem ligata ad collum eius anchora in mare
precipitavit dicens. Jam non poterunt ipsum
pro deo colere christiani Stante autem omni
multitudine ad litus maris. Cornelius et
Stephanus discipuli eius omnes orare pre-
ceperunt. ut dominus corpus sui martiris eis
monstraret. Statimque mari per tria miliaria
recedente. omnes per siccum ingressi inuenerunt in
modum templi marmorei habitaculum a deo
paratum. et ibi in archa corpus sancti clemen-
tis. et anchoram iuxta eum. Reuelatum est autem
discipulis eius ne inde tollerent corpus eius.
Omni autem anno tempore passionis per septem dies
ad tria miliaria. mare recedit. et siccum iter
aduentibus tribuit. **I**n vna autem
solennitate mulier cum filio suo paruulo ad
locum accessit. Completis autem festiuitatis so-
lenniis cum puer obdormiret. sonus inundan-
tium aquarum subito factus est. Mulier autem
terrata et filij sui oblita. cum reliqua multitu-
dine ad ripam aufugit. Que postmodum filij
memor cum eiulatu maximo flebat. et usque ad
celum lamentabiles voces dabat. ac per litora cla-
mans et eiulans discurrebat. si forte filij cor-
pus a litore eiectionem videret. Sed cum in ea
spes omnis deficeret ad domum rediit. et totum
illum annum in fletu et merore duxit. Post an-
num igitur apertis mari omnes anticipas ad lo-
cum periclitata venit. si de filio forte aliquid vesti-
gium inuenire posset. Cum ergo annum tumultum
sancti clementis se in orationem dedisset. Surgens
vidit infantem in loco ubi eum reliquerat dormien-
tem. Estimans autem eum esse defunctum. accessit per-
puius quasi corpus collectura exanime. Sed
cum eum dormientem cognouisset. excitatus

velociter spectantibus (plis incolumem in ve-
nis leuauit. et ubi nam per illum annum fuerit
requisiuit. Ille autem se nescire respondit. si annus
integer preterierat. sed tantum vni noctis spa-
cio se suauiter dormisse putabat. **A**mbrosius
in prefatione sic ait. Cum iniquissimus persecu-
tor beatum clementem penitus afficere a dyabolo
cogeretur. non et tormentum intulit. sed triu-
mphis. Factus ergo martyr in fluctibus ut mer-
geretur. et ex hoc puenit ad premium unde petrus
magister eius puenit ad celum. Ambo ergo
in fluctibus christus approbans mentes. clemen-
tem ad palmam victoriae de profundo reuocat
petrum ad celestia regna in eodem elemento
ne mergeretur eleuat. **R**efert leo hostiensis
episcopus quod tempore quod Michael imperator noue rome
regebat imperium. sacerdos quidam nomine
philosophus qui ob summum ingenium a
puericia fuerat sic vocatus. cum ter sonam
puenisset et de his que narrat in historia de
mentis habitatores interrogasset. quod adue-
ne potius quam indigene erant. se nescire confe-
ssi sunt. Si quidem miraculum marini recessus ob-
culpam inhabitantium iam diu cessauerat. et ob in-
cursum barbarorum tempore marini recessus ve-
nientium templum destructum fuerat. et archa cum
corpore marinis fluctibus obruta erat. exigentibus
culpam inhabitantium. Super quo miratur
philosophus. et accedens ad ciuitaculam nomine geor-
giam cum episcopo et clero accessit ad querendum
sacras reliquias ad insulam in qua estimabant
esse corpus martiris. Ubi cum hymnis et
orationibus fodientes diuina reuelatione inue-
nerunt corpus et anchoram cum qua fuerat
in mare periclitatum. et deportauerunt ter sonam.
Deinde predictus philosophus cum corpore sancti clementis
romam venit. et multis omnibus miraculis in ecclesia
qua nunc beatus sancti clementis. honorifice corpus collo-
catum fuit. In quadam autem cronica legitur quod mari
ab illo loco exiccato. a beato cirillo moranorum
episcopo romam translatum est.

CLXVI

De sancto Erisogono.

Erisogonus iussu
Byocleciani in carcere reclusus
dicitur ubi sancte Anastasie ali

De sancto Crisogono

monijā fouebat. Cum ergo Anastasia; vir eius in artissimā custodiam posuisset. Crisogono qui eam erudierat talia scripta direxit. Sancto confessori christi Crisogono Anastasia. Sacrilegi iugum mariti suscepi. cuius deo miserante thorum mētra infirmitate declinās. die noctuq; domini nostri Ihesu christi amplector vestigia. Cū iste patrimoniu meum ex quo illustratur. cum indignatōe ac turpibus ydolatriæ exbauit. me quoq; velut magam atq; sacrilegam custodie tam grauissime mancipaui. vt me vitam temporalē amittere suspicer. Nichil enī superest nisi vt amisso spiritu morti succumbā In qua morte licet gloriar. tamē mea mens valde conterit. quia opes mee quas deo deuoueram. a turpibus consumuntur. Vale vir dei. mementoq; mei. Cui crisogonus sic respondit. Vide qd non cōturberis in hoc qd tibi pie viuenti inferatur aduersa. Non enim decipieris sed pbaris. cito ad te placitū tempus christus cōuertet. et quasi post noctis tenebras floridū dei lumen aspicias atq; post glaciei frigus aurea tibi tempora et serena succedent. Vale in domino et ora pro me. Beniq; cum beata Anastasia sic in custodia artaretur vt vix ei panis quadrans daretur. estimans se morituram sancto Crisogono epistolā in hec verba scripsit. Confessori christi Crisogono Anastasia. Finis venit corpis memēto mei. vt egredientē animā meā ipse suscipiat. p cuius amore ista sustineo que ex ore huius vetule recognoueris. Cui ille rescripsit. Superest vt lumētenebre antecedant. sicut etiam post infirmitatē salus reuertitur et vita post mortē promittit. Vno fine concluduntur. et aduersa huius mundi et prospera. ne vel tristibus desperatio vel letis elatō domineēt. Vnū mare ē in quo nauicule corporis nostri velificant. et sub vno corpis gubernatore anime nostre nautico funguntur officio. Quorundā; igit naues forissimis carinarum nexibus solidate crebros equorū cōcitatos fluctus ille se ptereunt. Quorundam vero fragiles iuncture lignorum etiam in tranquillo vicinū morti conficiunt

cursum. Tu autem o christi famula crucis tropheum tota mente cōstringe. et te ipsam prepara ad opus dei. Igitur dyoclecianus aquileie partibus positus ceteros christianos occidens sanctū Crisogonum sibi presentari iussit. Cui cum diceret. accipe potestatem prefecture tue et consulatū generis tui. et sacrificia dijs. Respondit crisogonus Vnum deū in celo adoro. et dignitates tuas quasi lutum cōtemno. Data igitur super eum sententia. ad quēdam locum ducitur. et ibidem protinus decollat circa ānos domini. cclxxxvij. Cuius corpus cū capite sanctus Selus presbiter sepeliuit.

CLXVII

21

De sancta katherina

Katherina dicitur
a catha quod est vniuersum. et ruina q̄si vniuersal' ruina. Om-

ne enī edificiu diaboli i ea vniuersal' corruit. Nam in ea corruit edificiu; superbie per humilitatē quā habuit. carnalis concupiscentie p virginitatē quam seruauit. cupiditatis mundane. quia omnia mūdana de iperit. Vel katherina q̄si cathenula. ipsa enim sibi per bona opa quādam cathenas fecit. per quā vsq; ad celum ascendit. Que quidē cathena siue scala quattuor gradus habet. qui sunt innocentia operis. mundicia cordis. Despectio vanitatis. et locutio veritatis. Quos ppha p ordinē ponit dicēs. Quis ascendet in montes dñi zc. Et rñdet. Innocēs manib; et mūdo corde. q̄ nō accepit in vano animā suā; nec iurauit in dolo pximo suo. Quātr autē isti q̄ttuor gradus in beata katherina fuerunt patet ex legēda sua.

Katherina costi regis filia omib; liberaliū; studijs erudita fuit. Cū autē Maxenti' impator oēs tā; diuites q; paupes ad alexandriā puocaret. vt ydol' imolarēt. et xpianos imolare nolentes puniret. katherina cum esset ānoz. xvij. et in palatio diuitijs et pueris pleno sola remansisset. audiēs aimaliū diuersoz mugit'

De sancta katherina.

et cantantiū plausus. misso illuc nuncio in
quiri iussit celerit̄ quid esset. Quod dū didicisset.
assumptis aliq̄b⁹ d' palatio signo crucis
se munitis illuc accessit. ibiq; mltos xp̄ianos
metu mortis ad sacrificia duci conspexit.
Que uehemēti dolore cordis sauciata ad
impatores se audaci ingessit. et sic ait. Salu
tatōez tibi pferre ipator et ordinis dignas et
rōnis via p̄monebat si creatorē celoz agno
sceres. et a dijs animū reuocares. Stansq;
añ ianuā templi p̄ varias p̄clusionēs silogis
morum allegorice et metonymice diserte et
misticē mltā cū cesare disputauit. Deinde
rediēs ad p̄mune colloquiū dixit. Hec tibi
tanq; sapiēt̄ pferre curauit. Hūc aut̄ q̄re in
cassum p̄gregasti hāc mltitudinē ad colen
dā stulticiā ydoloz. Adiraris h̄ tēplū māu
artificū opatum miraris ornamēta p̄ciosa
que uelut puluis añ faciē uenti erūt. Adira
re poti⁹ celū et terrā mare et oīa q̄ in eis sūt.
Adirare ornamēta celoz. solē uidelicet et lu
nam et stellas. Adirare famulatū eoz q̄liter
a mūdi initio vsq; ad finē nocte et die currūt
ad occidentē et redeunt ad orientē. nec vnq;
fatigant̄. Et cū hec animaduertēris. interro
ga et discē q̄s sit eoz potentior. Cū aut̄ ipsuz
ipso donāte intellexeris. nec similit̄ illi inue
nire ualueris. ipm̄ ad ora. ip̄z gl̄ifica. Ip̄e eīz
est deus deoz et dñs dñantū. Cūq; de filij
incarnatōe sapiēt̄er plurima disputass̄. stu
pefact⁹ cesar nō ualuit ad hec r̄ndere. Tan
dē ad se reuersus. dixit ad eā. Sine o mlier
sine nos finire sacrificiū. et post h̄ ubi respō
sa reddem⁹. Precepit igit̄ eā ad palatium
duci et cū diligentia custodiri. admirans ni
miū eius prudentiā et corpis pulcritudinez
Erat enī speciosa valde. et incredibili pulcri
tudine oīm ocul̄ admirabil̄ uidebat̄ et ḡtio
sa. Veniēs igit̄ cesar ad palatū. dixit kathe
rine. Audiuimus tuā eloq̄ntiā. et mirati su
mus tuā prudentiā. sed in deoz sacrificijs
occupati oīa plene intelligere nequiuim⁹.
Hūc aut̄ ab initio p̄geniē tuā requirim⁹.
Et sancta katherina ad hoc. Scriptus est
Hec te collaudes ne te culpaueris ipse.
Hoc faciunt stulti. quos gl̄ia uerat inanis
Confiteor tamē meaz progeniē. non tūmo

re iactantie. sed humilitatis amore. Ego eīz
sū katherina Costi regis unica filia. Que
quāuis in purpura nata. et liberalibus di
sciplinis non mediocriter instructa. Hec ta
men omnia contempsi. et ad dominū Ihesū
christum confugi. Dij autē quos colis nec
te nec alios iuuare possunt. D igitur infeli
ces talium numinū cultores. quibus ad
uocatis in necessitate non assunt. in tribula
tione non succurrunt. in periculo nō defen
dunt. Cui rex. Si ita est ut dicis. totus mun
dus errat. et tu sola uerum dicis. cum tamē
omne uerbum in ore duorum uel trium testi
um cōfirmet̄. Si angelus esses. si celica uir
tus adhuc tibi credere nemo deberz. quan
to minus cum femia fragilis esse probaris
Cui illa. ne obsecro cesar a furore tuo te uin
ci permittas. ut in sapientis animo nō stet
turbatio dura. Sic nanq; poeta ait. Tu si
animo rexeris rex eris. si corpore seruus Et
rex. At uideo pestifera calliditate nos illa
queare disponis. duz per exempla philoso
phozum p̄monē protrahere niteris. Vidēs
autem cesar q̄ eius sapientie obuiare non
posset. mādauit occulte per litteras ut om
nes grammatici et rethores ad pretozum
alexandrie festinanter uenirent. immensa
munera recepturi si cōcionatricez uirginez
suis assertionibus superarent. **C** Ad
duci sunt igitur de diuersis prouintijs q̄n
quaginta oratores. qui omnes mortales
in omni mundana sapientia excelebant.
Quib⁹ interrogantibus cur tam de remo
tis partibus euocati fuissent. Cesar respon
dit. Est apud nos q̄dam puella sensu et pru
dētia incomparabilis. que omnes sapien
tes confutat. et deos nostros demones esse
affirmat. Quā si superaueritis. cū honore
magno ad p̄pria redibitis. Ad hec vnus in
dignat⁹ stomachāt̄i uoce r̄ndit. Magnū
imperatoris consiliū. qui ob vnus de gene
rem puelle cōflicum sapientes mundi de
remotis p̄ibus aduocauit. cum vn⁹ ex no
stris clientulis eam poterat leuissime cōsu
tare. Et rex. Poteram quidez hāc ui ad sa
crificandū impellere. aut penis extinguere
sed melius iudicauit. ut uestris argumētis

De sancta katherina.

penitus confutei. Cui illi dixerunt. Abducat
coram nobis puella. ut sua temeritate con-
uicta. nunquam se sapientes vidisse cognoscat.
Sed cum virgo certamē quod sibi imminēbat di-
dicisset. totā se dño commendauit. Et ecce āge-
lus dñi astitit sibi. et ut p̄stare staret admo-
nuit. asserens quod non solū ab his vinci non
poterit. sed insup illa ip̄os cōuersos ad pal-
mam martirij destinabit. Cum ergo coram
oratoribus adducta fuisset. dixit imperato-
ri. Quali iudicō contra vnā puellam quin-
quaginta oratores opponis. quos et victo-
ria remunerādos p̄mittis. et me sine spe mer-
cedis pugnare cōpellis. Erit tamē merces
michi dñs Ihs x̄ps. qui est spes et corona
pro se certantiū. Tunc cum oratores deum
fieri hominē aut pati impossibile dicerent
virgo etiam boca gentilibus p̄dictum esse
ostendit. Nam Plato astruit deum circū
rotundū et decurtatum. Sibilla quoque sic
ait. Felix ille deus ligno qui pendet ab alto.
Cū igitur virgo cū oratorib⁹ sapientissime
disputaret. et eos aptis ratiōibus confuta-
ret. stupefacti illi. quid dicerent nō inuenie-
ntes. muti penitus sunt effecti. Tūc impe-
rator contra eos nimio furore repletus. in-
crepare eos cepit. cur ab vna puella tas tur-
piter se vinci p̄mitteret. Tunc vn⁹ magister
aliorū sic ait. Noueris impator quod null⁹ vn⁹
a nō nos stare potuit. quā p̄tinuo vinceretur.
Hec autē puella in q̄ spūs dei loquit. sic nos
inā miratōem p̄uertit. ut p̄ x̄pm aliquid di-
cere. aut oīno nesciam⁹. aut penitus formi-
demus. An impator p̄stanter fatemur. quod
nisi p̄babiliorē sniam d̄ dijs quā vsq; modo
coluim⁹ p̄tuleris. ecce omēs ad x̄pm p̄verti-
mar. Audiēs hec tirānus. nimio furore suc-
census. omēs in medio ciuitatis p̄cremari
iussit. At virgo ip̄os p̄fortās ad martirij
p̄stantes efficit. et d̄ fide diligenti instruit. Et
cū dolerent quod sine baptismo decederēt. v̄go
r̄ndit. Ne timeatis. quia effusio vestri sangui-
nis vob̄ baptism⁹ reputabit et corōa. Cū er-
go signo crucis munita flāmis fuisset inie-
cta. ita aīas dñi reddiderūt. ut nec capilli n̄
p̄stunēta eorū ab igne in aliq̄ lederent. Cū
autē a xp̄ianis fuissent sepulti. tirān⁹ virgini

loquitur dicens. O v̄go generosa iuuentuti
tue consule. et p̄ reginā in palatio meo sc̄da
vocaberis. et imāgie tua in medio ciuitatis fa-
bucata a cūctis velut dea adoraberis. Cui
v̄go. Desine talia dicere. quā scel⁹ est et cogita-
re. Ego me x̄po sp̄sā tradidi. Ille gl̄ia mea
ille amor meus. ille dulcedo et dilectio mea
ab ei⁹ amore nec blādīmēta n̄ tormēta me
poterunt reuocare. Tūc ille furore replet⁹
iussit eā spoliatā scorpionib⁹ cedi. et cesam in
obscur⁹ carcerē tradi. ubiq; dieb⁹ duodecim
fame cruciari. **B** Rege autē p̄ quibus causis
instātib⁹ extra regiōis p̄inia p̄cedente. regi-
na eius nimio amore succensa. cū p̄ncipe
militū noīe porpbirio media nocte ad car-
cerē v̄ginis p̄perauit. Quo cū regia introis-
set. vidit carcerē inestimabili claritate fulgē-
tem. et angelos plagas v̄gis pungentes. In-
cipiensq; v̄go eīna ei gaudia p̄dicauit. et ad
fidē p̄uertens. martirij coronā eidē p̄dixit
Sicq; vsq; ad mediā noctē p̄monē p̄traxe-
runt. Que cū oīa porpbiri⁹ audisset ad pe-
des v̄gis p̄cudit. et cū ducentis militib⁹ su-
dem x̄pi recepit. **Q** v̄o p̄ duodecim dies si-
cibo tirān⁹ eē eam iusserat. x̄ps p̄ hos dies
missa de celo candida colūba celesti eā cibo
refouebat. Deinde dñs cū multitudinē āge-
lorū et v̄ginū eidē apparuit di. Agnosce filia
creatorē tuū. p̄ cui⁹ noīe laboriosus subijsti
p̄flictiū. p̄stans esto quia tecū suz. **R**ediēs igit
impator eam sibi presentari iussit. et videns
eā splēndidiorē quā tāto ieiunio estimabat
afflictiā. putauit quod eā aliq̄s in carcere sustē-
tasset. et furore replet⁹ custodes torq̄ri p̄ce-
pit. Illa v̄o ait. Ego cibū ab hoīe nō accepti
sed x̄ps me p̄ suū angelū enutriuit. Cui ipe-
rator **R**econde oro quod moneo in corde tuo
et noli dubijs r̄ndere p̄mōib⁹. **N**on te quā fa-
mulā possidere cupim⁹. sed regia potēs et ele-
cta decore in regno meo triumphabis. Cui
virgo. **A**tende et tu obsecro. et iudicij era-
mine veridica sanctione decerne quem ma-
gis eligere debeo. **A**n potentem eternum
gloriosum. et decorum. vel infirmum mor-
talem ignobilem et deformem. Tunc im-
perator indignatus dixit. **E** duobus ti-
bi vnū elige. aut sacrificare ut viuas. aut

De sancta katherina.

exquisita tormenta subire vt pereas. Et illa
Quocūq; tormēta potes cogitare ne diffe
ras. q; carnē ⁊ sanguinē meū xpo offerre de
sidero. sicut ⁊ ipse p me seipm obtulit. Ipse ei
deus me⁹. amator meus. pastor ⁊ sponsus
unic⁹ meus. Tūc qdam pfectus furētū regi
suasit vt infra tridū qtuor rotas ferris ferre
is ⁊ clavis acutissimis circūseptas pparet.
vt eam taz horribile tormētū disseccaret. ⁊ ce
teros xpianos tam dire mortis exemplum
terrere. Ordinatuq; est vt due vno ordine
voluerent. due aut p̄rio impetu agerentur
vt ille deorsū lacerādo pberent. ille repugnā
tes sursum deuorādo impingerēt. Tūc bea
ta vgo dñm exorauit. vt ad laudes sui nois
⁊ pueriōem populi circūstantis. ipam ma
chinā dissiparet. Et ecce angel⁹ dñi molas
illam cū tanto impetu diuellēdo percussit. q
qtuor milia gentiliū interemit. **R**e
gina at que d̄sup hoc aspiciebat. ⁊ vsq; tūc
se celauerat. statim descendēs impatorē de
tanta se uicia durius increpauit. Rex aut fu
rore repletus cū regina sacrificare p̄tēnerz.
iussit eā extractis p̄us mamillis decollari.
Que cū ad martiriū duceret. katherinā ro
gauit vt p se dñm p̄caret. Que r̄ndit. Meti
mea a deo dilecta regina. q; tibi hodie pro
trāsitorio regno p̄mutabit eternū. ⁊ p mor
tali sponso tibi immortalē acq̄res. Tūc illa
p̄stans effecta tortores hortabat. ne qd iussi
fuerāt facere morarent. Ministri igit extra
ciuitatē eaz ducentes. ferreis bastilib⁹ ma
millas eius euellūt. ⁊ post caput ei⁹ p̄cidūt
Cuius corpus p̄dorpbiri⁹ rapiēs sepeliuit
Seq̄nti die cū de corpore regine q̄stio fieret
et multos ex hoc ad suppliciu tirān⁹ p̄trabi
iuberet. p̄dorpbirius p̄umpēs in mediū
exclamauit. Ego sum q̄ xpi famulā sepeliui
et xpi fidē recepi. Tūc maxenti⁹ amens effe
ctus. rugitū terribilem emittēs exclamauit
O me miser ⁊ oibus miserandū. Ecce por
pbirius qui erat unic⁹ aīme mee custos. et
totius laboris solatiū deceptus ē. Qd cum
suis cōmilitib⁹ referret. illi p̄tinus r̄nderūt
Et nos xpiani sum⁹ ⁊ mori pati sum⁹. Tūc
cesar furore ebrius precepit omnes euz por
pbirio decollari. ⁊ corpora eorum canibus

dimitti. Deinde katherinā aduocans ait.
Quamuis arte magica reginam mori fe
ceris. si tamen resipueris prima in palatio
meo eris. Hodie igitur aut dijs sacrificia of
feres aut caput amittes. Cui illa. Fac quecū
q; animo concepisti. paratam eni me vide
bis ad omnia sustinēda. Data igitur super
eam sententia. decollari iubetur. Que cum
ad locū deducta fuisset. erectis in celū ocul
orauit dicens. O spes ⁊ salus credentium
o decus ⁊ gloria virginū. ihesu rex bone.
obsecro te vt quicunq; passionis mee me
moriam egerit. seu in exitu anime sue vl
in quacūq; necessitate me inuocauerit. tue p̄
piciationis cōsequatur effectum. Facta q;
est vox ad eaz dicens. Veni dilecta mea. sp̄o
sa mea. ecce tibi celi ianua est aperta. Nam
et his qui passionem tuam deuotis menti
bus celebrauerint. optata p̄sidia promitto
de celis. Deinde cū decollata fuisset. de eius
corpore pro sanguīe lac emanauit. Angeli
autē corpus eius accipientes. ab illo loco
ad montē sinai itinere plusq; dierū vigin
ti deduxerūt. ⁊ ibidem bono r̄fice sepelierūt
Ex cuius ossibus indefinēter oleum emai
nat. Quod cunctorū debiliū membra sa
nat. Passa est aut sub Maxentio siue ma
ximiano tiranno. qui cepit circa ā nos do
mini. cccx. Qualiter autē Maxentius pro
hoc scelere ⁊ alijs que commisit punitus fu
it. in historia de inuētiōe sancte crucis ha
betur. **D**icitur q; quidam monachus
rotbomagensis ad montes sinai perrexit.
ibiq; p septem annos in fuitio beate kathe
rine deuotus permansit. Quaz cum instan
tius exoraret. vt aliquid de corpore suo ha
bere mereretur. subito irrupit de manu illi
us vnus articulus digitorū. Qui donum
dei letus recepit ⁊ ad suū mōasterium de
portauit. **F**ertur quoq; q; dum quidaz
beate katherine deuotus existeret. et eam
crebro in sui adiutorium inuocaz. per pro
cessū temporis mentis incuria resolutus.
et deuotionem mentis perdidit. et ab ipsi
us inuocatione cessauit. Qui in oratione
positus vidit multitudinem virginum an
te se transeūtium. Inter quas vna erat que

De sancta katherina.

ceteris splendidior videbat. Que cum sibi appropinquasset, faciem suam opuit, et sic ante ipsius faciem velata transiit. Cuius splendor cum ille nimium miraretur, et que esset interrogaret, una ex eis ei respondit. Hec est katherina quam olim agnoscere solitus eras, nunc autem quod eam cognoscere non videris, coram te sic velata faciem quam a te incognita pertransiit. **¶** Nota dum quod beata katherina mirabilis apparuit in quatuor. Primo in sapientia, secundo in eloquentia, tertio in constantia, quarto in mundicia castitatis, quinto in privilegio dignitatis. **¶** Primo admirabilis apparuit in sapientia. In ipsa enim fuit omnis species philosophie. Philosophia enim siue sapientia dividitur in theoreticam practicam et logicam. **¶** Theoretica dividitur per quosdam in tres, scilicet in intellectualis, naturalis et mathematicam. Huius igitur beata katherina sapientiam intellectualis in cognitione divinorum quam maxime utilis est in disputatione contra hereses quibus unus solum deum verum esse probavit, et deos omnes falsos esse convicit. Secundo naturalem in cognitione omnium inferiorum quam maxime utilis est in disputatione contra imperatorem sicut patet ibidem. Tertio mathematicam in contemptu terrenorum, hec est scientia per Boetium speculatur formas sine materia in abstractioe. Hanc beata katherina habuit quam animam suam ab omni materiali amore abstraxit. Hanc enim se beatus ostendit cum imperatori interroganti respondit. Ego enim sum katherina costis regis filia, que quam tuus in purpura nata es. Hanc maxime utilis est cum reginam ad contemptum mundi et despectum sui et desiderium regni eterni animavit. **¶** Practica autem dividitur in tres, scilicet in ethicam, economicam, et publicam siue politicam. Prima docet mores informare, et se virtutibus exornare, et pertinet ad omnes. Secunda docet familiam bene ponere, et pertinet ad preefamilias. Tercia docet principes et populos et republicam bene regere et pertinet ad rectores principum. Hanc etiam triplicem scientiam habuit beata katherina. Prima enim habuit cum se omni morum honestate proposuit, secundam cum familiam suam quam sibi magis relicta fuit laudabiliter exivit, tertiam cum imperatorem sapienter instruxit. **¶** Logica dividitur in tres partes, scilicet in demonstrativam, probabilis et sophisticam

Prima pertinet ad philosophos, secunda ad rhetores et dialecticos, tertia ad sophisticas. Hanc etiam triplicem scientiam habuisse videtur, cum de ea scribit. Per varias conclusiones syllogismorum allegorice, et metaphorice disertis et mystice multa cum cesare disputavit. **¶** Secundo fuit admirabilis in eloquentia. Habuit enim eloquentiam facundissimam in predicando, sicut patet in suis predicationibus. Disertissimam in rationem reddendo, sicut patet cum dicebat imperatori. **¶** Miraris hoc templum manu artificum fabricatum. Suavissimam in attrahendo, sicut patet in propheta et in regia quod eloquii sui suavitate ad fidem attraxit. Efficacissimam in convincendo, sicut patet in rethoribus quos tam potenter convicit. **¶** Tertio in constantia. Fuit enim constantissima in minis illatis, quia ipsas respexit. **¶** An imperatori sibi minanti respondit. Que cum quatuor meta potes cogitare ne differas, quod carnem et sanguinem meum christo offerre desidero. **¶** Fac quecumque animo concepisti, patiamur enim me videbis ad omnia sustinenda. Secundo in donis oblatiis, quod ea respuit. **¶** An cum imperator sibi promitteret, quod eam in palacio secundum beatus respondit. Desine talia dicere quod scelus est et cogitare. **¶** Tertio in suspiciis interrogatis, quia ea superavit. Sicut patet cum fuit posita in carcere et super rotam. **¶** Quarto in mundicia castitatis. Servavit enim castitatem inter ea inter que castitas periclitari solet. Quinque enim sunt in quibus castitas periclitatur, scilicet affluentia resolvens, oportunitas inducens, iuventus lascivens, libertas effrenans, pulchritudo alliciens. **¶** Inter hec beata katherina castitatem servavit. Habuit enim maximam affluentiam rerum utpote que tam ditissimis parentibus successit. Habuit oportunitatem utpote que sicut domina tota die inter suos famulos versabatur. Habuit iterum etatem iuvenilem. Item sui libertatem, quia sola libera in palacio remansit. **¶** De his quatuor dicit supra katherina cum esset annorum xviii, in palacio divitiis et pueris pleno sola remansit. Habuit etiam pulchritudinem. Unde dicitur quia erat speciosa valde et incredibili pulchritudine omnium oculis admirabilis videbatur.

Quinto in privilegio dignitatis. Quedā enī privilegia specialia fuerūt in aliq̄bus sanctis dū decederēt. ut xp̄i visitatio q̄ fuit in iohāne euāgelista. olei emanatio q̄ fuit in b̄to nicolao. lactis effusio q̄ fuit in b̄to paulo sepulcri p̄partio q̄ fuit in b̄to clemēte. petiti onū exauditio q̄ fuit in b̄ta margareta. q̄n̄ oravit p̄ agentib⁹ sui mēorā. Hec autē oīa fuerunt in b̄ta katherina. sic p̄ in legenda **D**ubitatōem autē bz apud aliq̄s vtrum a maxentio vel a maximino martirizata sit Luceni tres impiuz tenebāt. s. Statinus q̄ ex p̄cina successiōe impiū sumpsit. et maxentius maxiani filius a p̄torianis milib⁹ rome augustus appellat⁹. et maximin⁹ in orietis p̄ibus cesar effectus. Scdm̄ autē cronicas maxentius rome. maximin⁹ v̄o in oriete xp̄ianos tyrannidē exercebat. Videt̄ ergo ut aliq̄b⁹ placet q̄ vicio scriptoris su factuz ut p̄ maximino maxentius poneret̄.

CLXVII

De sancto saturnino.

Saturnin⁹ ab apolo
 stolorū discipul⁹ ep̄s ordina⁹ in vrbem iherosolanā directus ē. Cū autē ipso ingrediēte demōes a respōsis cessarēt. vn⁹ geniliū dixit. q̄ nisi Saturninū occiderēt a dijs suis nil penit⁹ obtinerēt. Apprehēdētes igit̄ saturninū nolentē sacrificare ad pedes tauri ligauerūt. eūq̄ stimul⁹ agitātes a sūma arce p̄ grad⁹ capitolij p̄cipitauerūt. Sicq̄ capite p̄fracto et cerebro excusso martiriū felicit̄ cōsumauit. Cui⁹ corp⁹ due femie rapiētes in p̄fundo loco pp̄ metum gentiliū cōdiderūt. Qd̄ postea successores eius ad locū reuerentiorē trāstulerūt. **F**uit et ali⁹ saturnin⁹ quē rome p̄fectus diu in carcere maceratū in eculeū leuari et neruis fustib⁹ et scorpionib⁹ cedi fecit. Deinde lateribus adustis depositū de eculeo decollari p̄cepit circa ānos dñi. cclxxvij. sub maximiano. **F**uit et ali⁹ saturnin⁹ ap̄d affricam frat̄ sci Satiri. q̄ cū p̄dicto fratre suo et reuocato. et Felicitate sorore dicti reuocari. nec n̄ et cū p̄petua genere nobili martiriz⁹ pass⁹ est. Quorū passio alio tpe potissimū recolit̄

Eum ergo p̄consul eis dixisset ut ydol⁹ imolarent et illi nullaten⁹ assentirent. in carcere missi sunt. Qd̄ videns pater **P**erpetue ad carcerē flens cucurrit dicens. Filia qd̄ fecisti. De honestati genus tuū. Nunq̄ aliq̄s de genere tuo in carcerē missus fuit. Cū autem audisset q̄ xp̄iana esset. in eam impetum cum digitis ad oculos irruit. et ei oculos eruere voluit. et exclamās egressus ē. **V**idit autē beata **P**erpetua huiusmodi visionē quā in crastino socijs enarrauit dicens. **V**idi scalam aureā mirabili altitudine vsq̄ ad celum erectam. que adeo angusta erat ut non nisi vnus et puus ascendere poterat. In dextera v̄o et leua erant fixi cultri et gladij ferrei limati et eracuti. ita ut ascendens circa vel infra se nullaten⁹ respicere poterat. sed semper ad celum eū erectū stare oportebat. **S**ub ea draco teterrimus et ingētis forme iacebat. et p̄re timore quilibet ascendere formidabat. **V**idi etiam Saturnum p̄ eam ascendentem vsq̄ sursum et respicientē ad nos et dicentem. **N**e timeatis hūc draconem. sed securi ascendite ut mecum esse possitis. **H**ec audientes omnes gratias egerunt. quia se se vocatos ad martiriz⁹ cognouerunt.

Presentati igitur iudici cum sacrificare nollent fecit Saturninū cum alijs viris a mulieribus separari. et dixit Felicitati **H**abes virum. **E**t illa. **H**abeo sed p̄memno. **C**ui ille. **M**iserere tui puella. ut viuas maxime cum infantē in vtero habeas. **Q**uē ait. **F**ac de me quidquid vis. quia ad voluntatem tuam nunquam me trahere valebis. **P**arentes autē beate **P**erpetue cum viro accurrētes. infantem paruulū beate **P**erpetue qui ad buclactabat adduxerūt. **E**t videns eam pater stans ante p̄fectum cadens in faciem dixit. **F**ilia mea dulcissima miserere mei. et hui⁹ mestissime matris tue et huius miserrimi viri tui. qui post te viuere nō valebit. **P**erpetua vero immobilis stabat. **T**ūc pater filium ad collū eius iactauit. et ip̄e et mater et marit⁹ eius manus tenētes et flentes osculabant eam dicentes. **M**iserere nostri filia et viue nobiscū. **A**tila projiciēs paruulum. et illos repellens ait

De sancto Jacobo intercisio.

Discedite a me inimici dei mei quia non novi vos. Ades vero perfectus eorum constantia diuissime uerberatos in carcere posuit. Sancti uero dum plurimum mestri erant de felicitate quam octo iam mensibus prognas erat. pro ea orauerunt. et dolores pres subito in ea irruerunt. pepitque filium uiuum. Quidam uero de custodibus dixit ad eam Quid facies cum ante perfectum ueneris. In nocte gemitu cruciaris. Respondit Felicitas. Hic ego pro me patior. ibi pro me deus patiet. Extracti igitur de carcere. ligatis pro tergum manibus. et nudatis natis pro plateas ducunt. Et dimissis bestiis. saturus et perpetua a leonibus deuorant. reuocant et felicitas a leopdis comedunt. His uero saturninus gladio capite truncat. circa annos domini cclvj. sub valeriano et galieno impatoribus.

CLXIX.

A

De sancto Jacobo intercisio.

Jacobus martyr cognomēto incisus. nobil' genere. s; fide nobilior. ex regione piaz et ciuitate elape oriūdo fuit. hic ex xpianissimis pentibus oritur. et prore xpianissimā bunt. Erat quod notissimus regi piaz et in opti- mates primus. Accidit autem ut a principe nimio amore seducere et ad colendum ydola flectere. Hec autem mater et prore audientes. prius sibi scripserunt dicentes. Obediendo mortuū deseruisti eum qui uita est. placendo future cito putredini deseruisti sempiternum odorē. ueritatem in mēdaciū amutasti. et mortali obtēperas uiuorum ac mortuorum iudicē reliquisti. Noueris igitur nos amodo a te futuras extraneas nec tecū de cetero aliquatenus moraturas. Cum autem basylras iacobus legisset. amare flēs ait. Si mater mea qui me genuit. et prore mea a me extranee facte sunt. quanto magis a me extraneus factus est deus meus. Cuius ergo pro errore suo se plurimum afflixisset. nuncius uenit ad principem qui diceret iacobum xpianum esse. Quis princeps aduocās ait. Dic mihi si nazarenus es. Cui iacobus. Etiam nazarenus sum. Et ille. Ergo magus es. Cui iacobus. Absita me magus esse. Cum ergo ei multa supplicia minaret. dixit iacobus. Non me turbat mine tue quia tanquam petrus flās super petram furor tuus aures

meas cito pertransit. Cui princeps. Noli impudenter agere. ne qui morte peas. Cui iacobus. Hoc non mors sed somnus potius est dicendum. cuius pro modicum resurrectio tribuat. Cui princeps. Non te seducat nazarenus dicentes mortem esse somnum. quia magni impatores timēt eam. Cui iacobus. Non mortem non timemus. quia de morte ad uitam transire speramus. Tunc princeps de filio amicorum baculum super iacobum protulit iniam. ut ad terrorem aliorum membrum iacobus puniat. Cum autem quidam ex his passione super eum fleret. ille ait. Nolite super me flere. sed super uos ipsos plangite. quia ego ad uitam progo et uos supplicia eterna debent. Tunc carnifices pollicem manus eius dextre absciderunt. Et exclamās iacobus ait. Liberator nazarene suscipe ramum arboris miscerie tue. Non a cultore uinee sarmētum abscidit uitis. ut potius germinet et uberius coronet. Cui carnifex. Si assētere uis ad buccam tibi pro. at medicamentum adhibeo. Cui iacobus. Nonne prosperisti stipitem uitis. quia cum amputant sarmēta. ille nodus qui remanet in suo tempore cum terra calefcere incipit pro singula abscisionis loca pro ducit germia. Si ergo uitis putat uicissitudine ipsis ut germiet. quanto magis fidelis homo qui in uia uite christo pro pactus est. Tunc accedēs carnifex scdm abscidit digitum. His autem iacobus dixit. Suscipe duos ramos quos plantauit dextera tua domine. Abscidit et tercium. Et dixit iacobus. De triplici temptatione liberatus benedicā patri et filio et spiritui sancto. Et cum tribus ereptis de camino pueris pro fitebor tibi domine. et in choro martyrum psallā nomini tuo christe. Abscisus est et quartus. Et iacobus dixit. Protector filiorum israel qui in quarta benedictione pronunciat es. suscipe a suo tuo professiones quarti digiti tanquam in iuda benedicti. Absciso quinto digito dixit. Cōpletum est gaudium meum. Tunc carnifices dixerunt ei. Parce iam nunc anime tue ne pereas. nec prostreris si unam manum amiseris. quonia multi sunt unarum manuum tantum habentes. et multis diuitijs et bonoribus abundantes. Beatus iacobus dixit. Quando pastores incipiunt pecora tondere. nunquam dextrum tantum uellus auferunt et sinistram dimittunt. Si ergo pecus quod aial brutum est totum uult uellus amittere. quanto

De sancto Jacobo interciso.

magis et ego homo rationalis non dedignabor pro deo occidi. Accedentes igitur impii ad sinistra manu. digitum minus inciderunt. Et iacobus dixit. Tu domine cum magnus es. minus et propter nos fieri voluisti. et idcirco reddo tibi corpus et animam quam creasti. et propter sanguinem tuo redemisti. Abscidit septimus digitus et ait. Septies in die laudetur domino. Abscidit octavus et dixit. Octavo die circumcisus est ihsus. et hebreus circumciditur octava die ut transeat ad legales ceremonias. et misericordiam tuam domine transeat ab his circumcisus. et conquinatum hincibus propter uicium. ut veniam et conspectam faciem tuam domine. Incidit etiam novus digitus et ait. Hora nona tradidit christus in cruce spiritum. Unde et ego domine in dolore noni digiti mihi profiteor. et gratias ago. Incidit decimus et ait. Decimus numerus est in preceptis. et in omni prima littera est nomen ihesu christi. Tunc quidam de astantibus dixerunt. O dilectissime quondam noster. profiteri tantum coram consule ut vivere valeas. Licet enim abscede sint manus tue. sunt tamen peritissimi medici qui tuis doloribus valeant subuenire. Quibus iacobus dixit. Absit a me hominum nequicia simulatio. Nemo enim mittens manus suas ad aratrum. et respiciens retro. aptus est regno dei. Tunc indignati carnifices accesserunt. et pollice pedis dextri abscederunt. Et iacobus dixit. Ihesus christi proferat est et sanguis exiit. Abscidit scilicet pedis digitus. et ait. Magna mihi dies haec est pro omnibus diebus. hodie quippe ad deum sortem conuersus ibo. Abscederunt etiam. et ante ipsos procerunt. Et subinde iacobus dixit. Vade tercie digite ad socios tuos. et quemadmodum granum tritici multum fructus affert. ita et tu in nouissimis diebus cum sociis tuis requiesces. Abscidit quartus. et ait. Quare tristis es anima mea et quare turbas me. Spero in deo quoniam adhuc profitebor illi salutare vultus mei et deus meus. Abscidit quintus et ait. Nunc incipiam dicere ad dominum quoniam dignum me fecit socium suis suis. Tunc accedentes ad pedem sinistri digitum propter absciderunt. Et dixit iacobus. Digite proferre. quia magnus et propter unam hinc resurrectionem. Capillus capitis non pibit. quanto minus a sociis tuis mitem sepaberis. Abscidi

tur secundus. Et iacobus ait. Destruite petram domum. quia splendor patur. Abscidit tertius. et ait iacobus. Tensionibus firmatur incipit. Abscidit et quartus et ait. Conforta me deus veritatis. quoniam in te confidit anima mea. et in umbra alarum tuarum sperabo donec transeat iniquitas. Abscidit et quintus. Et ait iacobus. Ecce me tibi domine immolo vicies. Tunc accedentes pedem dextri abscederunt. Et dixit iacobus. Nunc offeram munus celesti regi pro cuius amore bec patior. Abscederunt et pedem sinistri. Et beatus iacobus dixit. Tu es qui facis mirabilia. exaudi me domine et salua me. Abscederunt dextram manum et ait. Adificor die tue domine adinuenit me. Ad sinistram ait. Tu es deus qui facis mirabilia. Abscederunt dextri brachium et ait. Lauda anima mea dominum. laudabo dominum in vita mea. psallam deo meo quousque diu fuero. Abscederunt et brachium sinistram et ait. Circumdede runt me dolores mortis. et in nomine domini vindicabor in eis. Tunc accedentes abscederunt suras dextri cruris scindentes usque ad femur. Tunc beatus iacobus ineffabili dolore guttus exclamans ait. Domine ihesu christe adiuua me. quia circumdede runt me gemitus mortis. Et ait carnificibus. Carne noua me dominus induet. quam vestra vulnera maculare nequibunt. Jam carnifices defecerant. eo quod a prima hora diei usque ad nonam in eius incisione sudassent. Tunc iterum accedentes sinistri cruris suram abscondendo usque ad femur extraxerunt. Tunc exclamans beatus iacobus dixit. Domine domine exaudi me semiuivus uiuorum et mortuorum dominus. Dignos domine non habeo ut ipsos ad te ponam. non manum ut eas ad te extendam. Pedes mei truncati sunt. et genua mea demolita. ut tibi genua flectere non valeam. et sum velut casura domus ablatis quibus sustentatur columnis. Exaudi me domine ihesu christe. et educ me carcere animam meam. Hec cum dixisset. vnus de carnificibus accessit. et caput eius amputauit. Et iustiani igitur occulte accesserunt. et corpus eius rapientes honorifice sepelierunt. Passus est autem. v. kal. decembris.